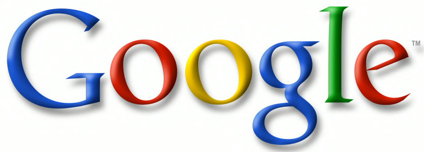
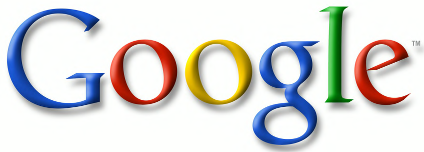

Sagan om Athis och Prophilias

Harald Borg

SAGAN OM ATHIS OCH PROPHILIAS.

EN FÖRBEREDANDE STUDIE PÅ vv. 1—2505 AF EN Å KONGL. BIBLIOTEKET I STOCKHOLM BEFINTLIG OCH FÖRUT EJ PUBLICERAD HANDSKRIFT FRÅN ÅR 1299.

AKADEMISK AFHANDLING

SOM MED TILLSTÅND AF

VIDTBERÖMDA FILOSOFISKA FAKULTETENS I UPSALA HUMANISTISKA SEKTION

FÖR FILOSOFISKA GRADENS ERHÅLLANDE

TILL OFFENTLIG GRANSKNING FRAMSTÄLLES

AF

HARALD BORG,

Fil. Licentiat af Södermanl.-Nerikes landskap

Å MINDRE GUSTAVIANSKA LÄROSALEN

LÖRDAGEN DEN 27 MAJ 1882

KL. 10 F. M.

UPSALA 1882

AKADEMISKA BOKTRYCKERIET

EDV. BERLING.

Till

Mina Föräldrar.

INLEDNING.

Diktens innehåll, ursprung och utbredning.

Man kan i dikten särskilja *3 delar*. Athis och Prophilia spela en roll i dem alla, men de upphöra dock så småningom att spela hufvudrolen, och nya personer framföras, som allt mera draga hufvudintresset till sig. I sista delen äro de fullkomliga bifigurer. Innehållet är i allra största korthet följande. Den rike romaren *Evas* har fått sin uppfostran i Aten och där knutit ett oupplösligt vänskapsband med den jämnårige ateniensaren *Savis*. De äro nu båda gamla och ha hvar sin blomstrande son. Evas, som ej på många år sett sin ateniensiske barndomsvän, beslutar att sända sin son *Prophilias* till honom och därigenom bereda sin son tillfälle att hos denne skaffa sig boklig bildning. Prophilias reser till Aten och ingår där genast ett starkt fostbrödralag med ateniensarens son *Athis*. Athis märker inom kort att Prophilias lider. Han frågar honom förgäfves efter orsaken till hans svårmod. Efter många böner yppar dock Prophilias slutligen att han tärs af kärlekskval, och att denna trånsjuka hotar att draga honom i grafven. Athis får jämväl veta att det är hans egen maka *Cardyones* som upptändt denna frätande låga. Han är genast redo att offra allt för att rädda sin vän. Sin maka ovetande låter han genom list sin vän hos henne njuta kärlekens fröjder, och slutligen afstår han helt och hållet sin maka åt Prophilias. Denne reser tillbaka till Rom med Cardyones. Athis förskjutes nu af sin slägt, som tror att han sålt sin gemål; han faller i djupt armod, och i sitt elände tar han tiggarstafven och begifver sig till Rom, för att där söka tröst hos sin vän. Han anländer dit sent en kväll och ser Prophilias och Cardyones med ett lysande följe rida sig förbi utan att egna honom en blick. Han tror att Prophilias af högmod ej velat märka honom och blir därför ännu djupare svårmodig. Han drar sig tillbaka utanför staden till en grotta och önskar sig döden. När natten inbrutit blir han där

vittne till ett mord. Mördaren rymmer; men, när morgonen kommer, anger sig Athis som den sannskyldige, för att på så sätt få dö, ty lifvet har blifvit honom en börda. Han slås i kedjor. I detta tillstånd blir han sedd och igenkänd af Prophilias, som, för att rädda sin vän, ej tvekar att inför folket angifva sig som den verklige mördaren. Man tror honom. Athis frigifves och Prophilias slås i stället i bojor. De sannskyldiga brottslingarna bli emellertid röjda, och därigenom blir äfven Prophilias fri. Athis pyntas af sin vän ut i dyrbara kläder, får jordagods och rikedomar. Han stannar i Rom och upplefver där en lycklig tid.

I *andra* delen, där Athis kärlek till Prophilias syster, *Gayte*, vaknar, införes konung *Bilas*, en mäktig härskare, som äfven gör anspråk på systerns hand. Denne vill med härsmakt tillkämpa sig henne. De båda vännerna, Athis och Prophilias, samla omkring sig blomman af Roms ädlingar och i en blodig drabbning omintetgöra de den pockande friarens försök att eröfra flickan. I denna afdelning förlorar sig berättelsen mera än en gång i en segt utspunnen skildring af den mäktige konungens höfvidsmän, hans prunkande tält och furstliga ståt. Denna tröttande detaljbeskrifning har lockat författaren att glömma bort diktens egentliga hjältar. I slutet af delen upptages dock åter berättelsens tråd, och där skildras huruledes Athis, sedan han blifvit sammanvigd med Gayte, gripes af nytt svårmod, som återigen väcker Prophilias djupa medlidande. Han får veta att denna dysterhet är förorsakad af längtan att återse de åldriga föräldrarna, hvilkas förlåtelse han åtrår innan de lagts i grafven. I samråd med sin far tillstädjer Prophilias denna hans önskan, men vill ej skiljas från sin vän, utan följer honom själf jämte en svit af flera hundra af Roms ädlingar. Härmed har dikten inkommit i sitt *tredje* skede.

Athis far, den åldrige Savis, som bittert sörjt sin förlorade son, som han själf gjort biltog, återfår vid anblicken af sitt barn sin sinnesfrid och hälsa. Men hertigen af Athen, *Theseus*, och dennes son *Pyrithous*, hvilka båda komma för att välkomna Athis, blifva båda så betagna i Athis sköna makas fägring, att allt deras lugn med ens får dödsstöten. Pyrithous, en yngling på 15 år, älskar med en så häftig lidelse, att han ej skyr några medel för att väcka Gaytes genkärlek, och han beslutar därför att draga i härnad mot hertigen af Korint, för att medelst lysande krigarära lättare vinna insteg i sin tillbeddas hjärta. Krigsförklaringen

görs utan vidare. Kriget blossar upp. Å båda hållen uppbådas kungar, furstar, grefvar och baroner. Kung Bilas sällar sig till hertigen af Korint; Athis och Prophilias till den unge fursten af Athen. Här glömmer författaren i stridstumultet nästan alldeles bort både Athis och Prophilias. Blott då och då skymta de som hastigast fram, och mot slutet af delen blir helt hastigt Bilas hufvudfiguren. Författaren förvandlar honom med ens från en rå barbar till ett mönster för en upphöjd och ädel furste, som försonligt och öfverseende förlåter alla en gång utanför Roms murar lidna oförrätter, och han låter sammanviga sig med Athis sköna syster, i hvilken han förälskat sig innan han ens sett henne. Dikten har i slutet ej ett ord att säga om Athis och Prophilias, som nu alldeles förlorats ur synhåll.

Sådant är i korthet förloppet af denna saga, hvaraf jag visserligen tagit fullständig afskrift, men som utrymme, tid och andra orsaker förbjudit mig att publicera i sin helhet. Det är blott *första delen* jag aftrycker. Den kan från estetisk synpunkt betraktas som ett afslutadt helt för sig och är därjämte den i mera än ett afseende värdefullaste af de tre delarna. Den är mera koncentrerad än de öfriga och är därjämte den i literaturhistoriskt hänseende märkligaste och förtjenar därför att särskildt skärskådas.

Den saga, som författaren i denna del skildrar och som begagnats som underlag och uppslagsända för den poetiska väfnaden, är nämligen en af dessa många sagor, som, med rötter i Österlandet, banat sig väg till vestliga länder och där blifvit favoritämnen för medeltidens sagoberättare och romandiktare.

Den grundtanke genomgår hela sagan, att den sanna vänskapen ej skyr några uppoffringar, utan är redo att försaka allt när det gäller en vän. Det är ej blott i kristna länder man hade en sådan djup och självförsakande uppfattning af den sanna vänskapen. Ända bort i Indien spårar man samma uppfattning. Den Buddhaistiska religionsformen med sina asketiska läror var en gynsam jordmån för dylika självuppoffrande lärosatser. Indiernas uppfattning af vänskapen har sitt mest sansade och vackra uttryck i det indiska ordspråket: »Den som i olyckans stund stannar kvar och blir din vän, han är en sann vän». Detta tema om vänskapen varieras på månfaldigt sätt i deras sagor och drifves ända in i de befängdaste ytterligheter. Det är ej nog att offra

sina hästar, slafvar, ögon, kött och blod, utan till och med hustru och barn[1]).

Den stora uppsjö af sagor, som vält fram i Indien, bröt sig på skilda vägar strömfåror och öfversvämmade i talrika strömningar snart sagdt hela verlden. Den asketiska anda, som genomgick en del af dem, blef en tilltalande och läcker själaspis för medeltidens beslägtade religionssvärmare, som med fasta och späkning ville nå saligheten. De togo hand om dessa sagor och reproducerade dem med en och annan modifikation, som ort, förhållanden och åskådningssätt kräfde[2]).

Ehuru ej någon indisk saga, mig veterligen, anträffats med alldeles samma innehåll som Athis och Prophilias, är det dock mycket sannolikt att denna berättelses frö legat i indisk jordmån och att dess ursprungliga förebild är att söka därstädes.

I den arabiska sagosamling, som bär namnet *Tusen och en Dag*, anträffas vår saga om de båda vännerna under namn af: *Historien om Nassiradole, konung af Mussel, samt Abderrahman, köpman från Bagdad, och den sköna Zeineb.* Den förekommer äfven i den jämväl arabiska sagosamlingen: *Tusen och en Natt* under namn: *Historien om Schebib och Giafar*[3]). Dessa sagor anses närmast hämtade från Persien.

Petrus Alphonsus, som skrifvit *Disciplina Clericalis* — hvilken bok anses vara hopkommen omkring 1106, samma år som dess författare döptes till kristen — har i sagda arbete sammanfört en mängd vackra, sedelärande berättelser. Den tredje i ordningen af dessa är samma saga som den om Athis och Prophilias. P. Alphonsus säger uttryckligen, att han hämtat Disciplina Clericalis ur arabiska källor[4]), hvarom äfven både innehåll och form bära vittne. En fader ger sin son visa lefnadsreglor samt sina sista råd då denne på egen hand skall ut i verlden. Dessa ger han i form af sagor, sammanhållna inom en gemensam ram. Sonen frågar fadren: »Vidisti hominem qui integrum sibi amicum lucratus fuerit»? Fadren svarar: »Non vidi quidem, sed audivi»,

1) Pantschatantra: Fünf Bücher Indischen Fabeln und Erzählungen von Theodor Benfey. Leipzig 1859. T. I. sid. 188 m. fl.

2) Se G. Paris: Les contes orientaux dans la littérature française du moyen âge. Paris 1875.

3) Cabinet des Fées. T. XXXVIII p. 162.

4) Se Petri Alph. Discipl. Cleric., herausg. v. Fr. W. V. Schmidt sid. 28. Berlin 1827.

och härpå berättar han sagan om de båda vännerna. Dess innehåll anför jag, ehuru i allra största sammandrag, på det läsaren själf må kunna döma om likheten mellan denna saga och vår. Det var en gång två köpmän, en i Egypten och en annan i Baldach. De hade affärsförbindelser, men hade aldrig sett hvarandra. En dag måste köpmannen i Baldach resa till Egypten. Där mottages han med stora hedersbetygelser af Egyptiern, som fägnar honom med allehanda förlustelser, bland annat med sång af flickor, som höra till hans hus. Hans gäst blir hastigt lidande. Alla Egyptens läkare rådfrågas. De finna intet kroppsligt lyte. Snart komma de underfund med sjukdomens rätta art. Det är kärlekskrankhet. Egyptiern frågar då hvilken kvinna som upptändt denna lidelse. Den förälskade vännen ber honom införa alla tärnorna, på det han må kunna utpeka hvilken det är. Vännen gör så; — men ingen är den rätta. Då inför han en ung, högättad flicka, som han uppfostrat i sitt hus, för att en gång göra till sin maka. Denna är det. »Af denna flicka», säger Egyptiern, »beror mitt lif och min död». Men han skyr dock ej uppoffringen. Han gifver henne till maka åt sin lidande vän och skänker honom därjämte hela den hemgift han ämnat henne. Vännen från Baldach äktar flickan och återvänder till sitt fosterland. Egyptiern faller i armod. Då beger han sig till Baldach för att anropa sin vän om medlidande och där söka tröst. Naken och utsvulten anländer han dit nattetid och tar sitt härberge i ett tempel. Två män nalkas från staden. Den ene stöter ned den andre och flyr bort. Ryktet om mordet når till staden, och man anträffar i templet Egyptiern, som pådiktar sig brottet, ty han är ledsen vid lifvet. Han dömes att korsfästas. Vännen kommer till pinoplatsen och igenkänner honom. Han minnes Egyptierns uppoffring och beslutar att gå i döden för honom. Han påtar sig brottet. De lägga händer på honom, släpa honom till korset och frigifva den andre. Den verklige mördaren gripes af samvetsförebråelser och anger sig själf. Nu blir glädje. Vännen i Baldach bjuder Egyptiern att stanna kvar och med honom dela all egendom. Denne mottager erbjudandet med tacksamhet. Men snart griper honom hemlängtan, och han återvänder till sin fädernejord.

En annan rik skattkammare af sagor, som under medeltiden lästes med förtjusning, var *Gesta Romanorum.* Äfven denna samling innehåller vår saga. Det är den 171:sta i ordningen. Författaren eller, rättare sagdt, samlaren, hänvisar själf till Disci-

plina Clericalis som källa[1]). Grässe anser denna sagosamling tillkommen i början af 1200 talet och gissar på munken Elimandus († 1227) som dess upphofsman[2]). Köpmännen förvandlas här till riddare. Eljäst ingen skillnad.

På 1200-talet gjordes en öfversättning på franska af Disciplina Clericalis[3]) under titel: *Le castoiement d'un père a son fils*, hvari vi äfvenledes anträffa vår saga[4]). Den har blott undergått den förändring, som rim och meter tvingat till, ty denna öfversättning är versifierad.

Äfven i Renard-literaturen förekommer sagan om Athis och Prophilias. Ur denna literatur framgick *Le Rénard contrefait*, som skulle vara en imitation däraf. Den skarpa satiren i de ursprungliga renardhistorierna ersattes här af ett rent didaktiskt och moraliserande element. Författaren, som, enligt egen uppgift, började sitt arbete 1320[5]), ville samla en mängd vackra och lärorika berättelser, för att gifva nyttiga föredömen. Han säger sig ha rådfrågat både romanska och latinska författare, för att få de bästa sagorna. Härunder har han äfven påträffat Athis och Prophilias. Af denna samling finnas tvänne handskrifter, en i Paris och en i Wien. Af detta senare har Mussafia tagit en afskrift, hvaraf Bartsch i sin Krestomatie anför en episod[6]). Berättelsen är den samma som vår, men alldeles olika till ordalydelsen och visar en helt annan redaktion.

På 1200 talet skref dominikanermunken Thomas Cantinpratensis sin Apiarius, hvars fullständiga titel är: *Liber*, *qui dicitur bonum universale de proprietatibus Apum* eller *Liber apum qui dicitur bonum universale*, *quia de prelatis et subdidis tractat*. Den innehåller äfven berättelsen: *De mutua et vera amicitia*. Det är samma saga som i Disciplina clericalis, med blott den förändring, att den blifvit förlagd nära intill författarens egen tid och att den vännen, som uppoffrar sin hustru, är en hedning, den an-

---

1) Gesta Rom. von D:r J. G. Grässe. Dresden und Leipzig 1842.

2) S. arb. sid. 297—299.

3) Discipl. Clerical. v. Schmidt sid. II—IV.

4) Se: Fabliaux et Contes des poètes français du XI, XII, XIII etc. siècle publiés par Barbazon. Augmentée et revue etc. par Méon. Paris MDCCCVIII sid. 40—44.

5) S. Méon: Le Roman de Renart. T. I sid. VII.

6) Bartsch Crestomatie. Edit. III sid. 414.

dre däremot en kristen. Dikten slutar så, att den hedniske vännen låter omvända och döpa sig[1]). Samma version af sagan förekommer i en sedolärande berättelsesamling under namn: *Speculum Exemplorum, omnibus Christicolis salubriter inspiciendum, ut exemplis discant disciplinam*[1]).

Ett kort utdrag af vår saga påträffas äfven i: *Dyalogus creaturarum*[1]), dialog 56. Berättelsen slutar där med att den verklige mördaren anger sig. De båda vännernas glädje öfver återseendet nämnes ej.

Första afdelningen af ett af dominikanermunken Herolt skrifvet verk bär titeln: *Sermones de Tempore per circulum anni.* Den 120:de predikan afslutas med berättelsen om de båda vännerna. Han låter sagan bibehålla sin österländska karaktär och uppger själf, att han hämtat den från Petrus Alphonsus[1]).

Ej heller Boccaccio har i sin rika och berömda novellsamling gått vår saga förbi. Den återfins i tionde dagens åttonde berättelse. Athis heter här *Gisippo*, och Prophilias kallas *Titus Quintus Fulvus.* Makan, som Gisippo uppoffrar åt Fulvus, heter *Sofronia.*

Sagan tycks sedan allt fortfarande växa i både författares och allmänhetens gunst, ty under de närmast följande århundradena dök den upp i åtskilliga länder. *Bandello Beroaldus* och *Kardinal Nobili* öfversatte den på latin[2]). På tyska utkom den under titel: *Von zween Römern, Tito Quinto Fulvio und Gisippo. Ein neues lustigs und sehr schönes Spiel; aus der Römer-cronica gezogen durch Martinum Montanum. Hans Sachs* dramatiserade den i komedin: *Thitus und Gisippus, di zwen getrewen Freund*[3]). För andra gången behandlade han samma ämne i sin: *Historia der neun getreyen Heyden sampt iren Wundergetreuen Thaten*, år 1531[4]).

Äfven i England tycks sagan vunnit bifall. Hon har blifvit behandlad i versifierad framställning af *Walter*, *Lydgate*, *Edward Lewicks* (1562) och i *Poetical Decameron* af *T. Elliot*[5]). Äfven

1) Discipl. Cler. Schmidt sid. 99.

2) E. du Méril: Poésie Scandinave. Paris 1839 sid. 358.

3) » » sid. 359.

4) Se Schmidt: Discipl. Cleric. sid. 100.

5) E. du Méril: Poésie Scand. sid. 358.

Oliver Goldsmith har upptagit den[1]), och af *Ralph Radcliffe* har den blifvit dramatiserad i: *Friendship of Titus and Gesippus*[2]).

På italienska påträffas den, förutom i Boccaccios' Decameron, i ett lustspel af *Durosoy* samt på spanska i *Patrañuolo* (1575) af *Timoneda*, tjuguandra berättelsen[3]).

Hardy och *Chevreu* dramatiserade den på franska. Hos den förre kallas den: *Gésippe ou les deux amis* och hos den senare: *Gésippe et Tite ou les bons amis*[4]). — *Madame Gomez* skildrar samma saga i femte bandet, tjuguåttonde berättelsen af sina *Cent nouvelles nouvelles*.

Efter denna skizzerade literaturhistoriska redogörelse för så mycket af Romanen om Athis och Prophilias som ryms inom de 2,500 vers som här nedan läggs under läsarens ögon, återstår blott att tillägga några rader om den stora dikten i sin helhet, sådan som den föreligger i den digra Stockholmshandskriften. Af det föregående framgår genast, att de två senare delarna i romanen äro parasitiska tillsatser och att de ej kunna berömma sig af första delens höga ålder och vördnadsbjudande anor. Men det är en fråga, som framställer sig. Hvarifrån förskrifva sig dessa två senare delar? Är det Alexandre de Bernays[5]) egen fantasi, som gifvit fortsättning åt den omtyckta sagan om de båda vännerna? Eller har han någonstädes funnit äfven de två senare delarne och, efter någon liten omstöpning, förstått att löda fast dem vid den förut af oss granskade sagan? — Detta förtjenade en särskild undersökning, på hvilken jag dock ej här kan inlåta mig. Blott i förbigående vill jag nämna, att diktens slutord lyda:

D'athainnes faut ici l'astoire
Que li escris tesmoigne a voire.

Med stöd häraf anser Roquefort[6]), att författaren haft en förebild att gå efter. — Han antar därjämte att denna förebild varit latinsk. Det är en känd sak, att medeltidens diktare gerna åberopade tvifvelaktiga källskrifter för att dymedelst i läsarens ögon omgifva sig med en nimbus af lärdom. Dessa slutord behöfver man därför ej tillmäta någon synnerlig vigt. Men äfven om en

1) Boccaccios Decameron. Öfvers. af Eichhorn. Stockh. 1864 sid. 601.
2) E. du Méril: Poésie Scand. sid. 359.
3) Se not. 1.
4) Se: Bibliothèque du Théâtre français. T. I sid. 351.
5) Se sid. X.
6) Biographie Universelle I sid. 534—535.

källa nyttjats, huru vet R. att denna varit latinsk? Samma fråga gör Wilhelm Grimm[1]). Denne senare är böjd att tro, att den ursprungliga källan till *de två första delarna* af dikten varit någon nygrekisk bearbetning af sagan om de båda vännerna, gjord ungefär på 1000-talet under de makedoniska kejsarna, då krigskonsten låg i förfall, men vetenskaperna stodo i sin blomma. Häri ser han orsaken, hvarför Athis skickas till Rom och Prophilias till Aten. Det helas anordning, personernas namn, händelsernas skådeplats, konung Bilas tält, prydt med mytologiska bilder (2:dra delen) Venustemplet (början af 2:dra delen) samt hamnen och de båda vännernas spatserfärd utmed hafvet i Atens närhet (1: delen), allt detta anser han tyda på lokalkännedom. Däremot anser han den *tredje* afdelningen vara tillkommen genom vesterländsk författare, ty, ehuru just i denna del, där Atens belägring skildras, ett lägligt tillfälle hade yppats att lägga lokalkännedom i dagen, hafva likväl hvarken Piræus eller Akropolis med ett enda ord blifvit omnämnda. Han tror därför att denna del tillkommit genom latinsk eller fransk författare. Han anser jämväl att denne gjort en del ändringar och tillägg i de första delarna. Så till exempel förekom straffet att slås i kedjor hvarken i Grekland eller Rom; men ett liknande bestraffningssätt nyttjades däremot i Frankrike, Tyskland och England[2]).

Allt detta är möjligt, men behöfver bevisas.

I det arbete, hvarur jag redogjort för ofvanstående hypotes, har Wilh. Grimm utgifvit en tysk dikt, som under egendomliga omständigheter anträffats och som bär namnet Athis och Prophilias. Så vidt jag känner, är detta den enda bearbetning på annat språk än franska af sagan om Athis och Prophilias *i hela dess omfång af tre dryga delar*. Dock är det tyvärr blott strödda bitar af dikten som anträffats. Dess språk är till grundkaraktären högtyskt, men uppvisar äfven en del nedertyska ord och former. Grimm har aftryckt dessa spillror och egnar såväl språk som innehåll och författare en utförlig undersökning[3]). Han anser af flera skäl denna tyska dikt härstamma från 1200-talets blomstringsperiod, d. v. s. dess första årtionde, och han anser därjämte, att

---

1) Wilh. Grimm: Athis und Prophilias, Gel. in d. Akad. d. Wissenschaft. Berlin 1844. Sidd. 395—396.

2) Wilh. Grimm. S. a. sid. 397.

3) D:o d:o sid. 347—467.

denna tyska Athis är en efterbildning af en fransysk dikt, men håller det för ovisst om förebilden varit någon af de i »Histoire littéraire de la France» omnämnda dikterna[1]) af samma innehåll. En jämförelse mellan denna dikt och den franska visar att hufvudgången i de båda dikterna är densamma, men att den tyska är betydligt vidlyftigare och längre utspunnen. Jämför till exempel mordepisoden i de båda dikterna. Dock får man ej obetingadt häraf draga den slutsats, att den franska och tyska dikten äro två särskilda bearbetningar efter en och samma. Man måste taga i betraktande att en öfversättning på vers under djupa medeltiden, då språket ännu var jämförelsevis oböjligt, ej utan långa och många omvägar lät forma sig i rim och meter. Här kan således möjligen, oaktadt alla yttre olikheter, föreligga en öfversättning af den fransyska dikten om Athis och Prophilias. En detaljerad undersökning häraf skulle måhända kasta ljus öfver frågan, när denna dikts franska författare nedskref sitt opus.

Författaren.

Så mycket är säkert att författaren heter *Alexandre.* Redan i början af dikten upplyses man härom (v. 5). Samma uppgift får man äfven å första pergamentsidan, längst upptill, å den i Kongl. Biblioteket i Stockholm förvarade handskriften, hvarest läses följande anteckning: *Roman d'athis escript par Alexandre qui l'apelle histoire d'atheines.* Men detta är ditskrifvet af yngre hand, möjligen af Claude Fauchet, som nedtill å samma sida med liknande stil antecknat att handskriften tillhört honom. »Histoire lit. de la France» såväl som öfriga literaturhistoriska arbeten idenfiera ständigt den i dikten namngifne Alexandre med *Alexandre de Bernay.* Jag känner ej med hvad rätt och på hvilka grunder den lärda traditionen gör så. Måhända blott därför att omkring den tid, då dikten af ett eller annat skäl kan anses vara författad, en beryktad skald med det namnet lefde. Och i förhållande till sin tid är romanen af så pass stort diktarvärde, att det ej förvånar om man tillskrifver den en samtida ryktbar poet som erbjuder namnlikhet. Den kännedom man har om *Alexandre de Bernay* är obetydlig. Han lär ha varit en af de skalder som tillsammans med Chretien de Troyes omgaf Filip II August och ökade glansen vid hans hof. Man förlägger hans födelseår till

1) Dessa äro desamma, af hvilka jag under texten anför varianterna.

omkring midten af 1100-talet [1]). Från honom själf har man den uppgiften [2]) att han är född i *Bernay* [3]) och att *de Paris refu ses sornoms apieles.* Han plär därför också benämnas *Alexandre de Paris.* Detta binamn anses han ha fått emedan han flyttat till Paris och där uppehållit sig en längre tid. Andra anse att han fått detta tillnamn efter sin far, som möjligen var från Paris. Man tillskrifver honom tre betydande dikter. Han har bearbetat *Lambert li cors'* Alexandersaga. Han säger däri själf, att han har *les siens vers o les Lambert melles.* Man har antagit att det var han som i nämnda dikt infört det versslag som kallas det alexandrinska, och man trodde äfven länge att denna benämning härledde sig från hans namn eller namnet på sagans hjälte. »Hist. lit. de la France» anser af flera skäl Alexanderssagan ej vara diktad förrän strax före 1184. H. Weisman är böjd att antaga samma ålder [4]). »Hist. Lit. de la France» m. fl. anger honom äfven som författare till *Le Roman d'Hélène,* den helige Martins moder. Sagan uppgifves ha blifvit skrifven på uppfordran af madame Loyse, dame de Créqui-Canaples. Den är förkommen. Slutligen är han allmänt antagen som författare till föreliggande dikt, och »Hist. Lit. de la France» säger, utan att angifva skälen, att denna roman varit hans förstlingsarbete. Om så är, är ej lätt att med fullt säkra bevis styrka. Den äldsta af mig kända handskriften är Pariserhandskriften A (se sid. XIII) som börjat kopieras omkring 1288. Bevisligen har det funnits flera manuskript mellan detta och originalhandskriften. Vi ha således med säkerhet att söka diktens födelse före nämnda år. I den senare delen af sagan, som handlar om Athens belägring, nämnas tvänne härtigar, en från Athen och en annan från Korinth, båda i full utöfning af sin makt. Wilh. Grimm [5]) anser det ligga nära till hands att häri se en anspelning på ett verkligt historiskt förhållande. Hertigdömen inrättades i Grekland 1204 af latinska kejsardömet. Athen fick 1205 till hertig sin eröfrare, en burgundisk adelsman, och Korinth försågs med hertig 1210. Om således verkligen historiska fakta här föresväfvat författaren,

1) Biographie Universelle. Paris 1854.

2) Inledningen till Alexandersagan.

3) Stad i Normandie.

4) Alexander, Gedicht der Zwölften Jahrh. v. Lamprecht, herausg. von H. Weisman. Band I sid LX m. fl. Frankfurt a. Main 1840. S. ock *Alexandriade,* Publié par Villehasetz et Eugène Talbot sid. IV—VI. Paris 1861.

5) Athis och Prophilias. Berlin 1844.

kan åtminstone senare delen af romanen ej gerna vara skrifven förrän efter 1210. Detta låter ganska antagligt. Men om så är, faller uppgiften i »Hist. lit. de la France» att Romanen om Athis och Prophilias varit Alexandres de Bernays förstlingsarbete, så framt man verkligen har rätt att, som vi förut nämnt, bestämma 1184 som alexandersagans födelseår.

Manuskripten.

Så vidt jag vet, känner man hitintills endast fem gammalfranska manuskript af dikten om Athis och Prophilias. Å nationalbiblioteket i Paris finnas tre. Det ena har nummer 375 och inneslutes i samma kodex som en del andra mycket berömda medeltidsdikter såsom Roman d'Alexandre, Roman de Rou, Roman de Flor et Blancheflor m. fl. Den föregås omedelbart af Roman de Troie och är den femte i ordningen. Alla i denna kodex samlade dikter äro tydligen kopierade af samma hand. Skrifvaren namnger sig sedan han slutat sin mödosamma afskrift af Romanen om Troja. Han säger:

Devant vous ai dit el retrait
Qui premiers ot troue et fait
La dite rime et le matere
Qui prisie doit estre en terre,
Mais cis qui c'escrit bien sacies
N'estoit mie trops aaissies
Car sans cotele et sans surtot
Estoit per vn vilain escot. — —
— — — — — — — — —
Cis Jehanes Mados ot non
Con tenoit a bon conpaignon
D'Arras estoit bien fu conus — —
— — — — — — — — —
Ensi con vos oi l'aues
Cis liures fu fais et fines
En l'an del jncarnation
Que Jesus soufri passion
IIII XX et m. et c. c.
Et wit. Biax fu li tans et gens —

Han slutar sålunda: Ci faut de Troies et de Tebes li quarte et puis li sieges d'ataines. — Dessa sista rader, som äro skrifna

med alldeles samma stil som de båda på hvarandra följande romanerna, bevisa ytterligare att skrifvaren i de båda dikterna är densamma. Romanen om Troja blef, som vi sett, färdigkopierad 1280 af Johanes Mados. Det är således samma år eller något af de därpå följande som han tagit itu med att afskrifva Romanen om Athis och Prophilias, som för honom förelåg under titeln: *Li sieges d'ataines.* Jag kallar detta manuskript *A.*

Det andra af de tre å nationalbiblioteket befintliga manuskripten bär nummer 793. På innersidan af ett i senare tid inhäftadt pappersark läser man: Codex XIII sæculi. — Denna codex innehåller *Li Roman d'Anseis de Carthago* och vårt poem, som är det andra och sista i ordningen. — Kopisten slutar med följande ord: *Explicit d'atis et de Prophelias.* Jag kallar detta *B.* Det tredje manuskriptet finnes i en samling under nummer 794. Det är det femte i ordningen och befinner sig emellan Li cheualiers au lion och Lou romant de Troies. Skrifvaren känner dikten under namn af *Li sieges d'Athenes d'Athis et Prophilias.* — Denna handskrift benämner jag *C.*

Till dessa kommer Stockholmshandskriften å Kongl. Biblioteket, hvilken i professor George Stephens »*Förteckning öfver de förnämsta Brittiska och Fransyska handskrifterna uti Kongl. Biblioteket i Stockholm*» intar nummer 46. — Den är slutad 1299. Skrifvaren har omsorgsfullt infattat hvarje ord af följande anteckning inom en linierad, bjärt röd ram: *Lan de graice mil II c. c. quatre vins et XIX lou mardi dauant la translation saint nicholas on mois de mai fuit escrips ci roman de la main iehan clart demorant a fontenoy. Explicit Explicit.* Skrifvaren har ej gifvit dikten någon titel; men af något yngre hand är skrifvet upptill å första pergamentsidan: *Roman d'Athis, escript par Alexandre qui l'apelle histoire d'Atheines.*

Handskriften är i folio och skrifven på pergament. Prentningen är särdeles vårdad och vacker och vittnar om ett otroligt arbete. Åldern har blott på ett par ställen utplånat några bokstäfver, eljäst är skriften särdeles väl bibehållen. Manuskriptet har fem miniatyrer på guldbotten, af hvilka den första skildrar Roms grundläggning, den andra huruledes Prophilias närmar sig Cardyones bädd. I den tredje sammanviger en prest Athis med Prophilias syster, Gayte, och i den fjärde ligga de båda makarna i brudsäng. I den sista ser man huru Athis och Prophilias ingå förlikning med en konung. Dessutom påträffas

här och där i marginalen en brokig samling af bjärt färglagda, fantastiska djurformer, kvinnofigurer och riddare. De äro ditsatta blott och bart som prydnader, ty de stå ej i något illustrerande sammanhang med texten å dessa ställen. Hvarje rads begynnelsebokstaf står ett stycke till venster för sig själf och är färgad i rödt. Hvarje kapitels, eller rättare hvarje afdelnings, initial är större än de öfriga begynnelsebokstäfverna och är ömsom röd, ömsom blå.

Handskriften upptar 140 blad. Hvarje sida har två spalter. Spalten har ibland 35, ibland 36 rader. Det hela utgör något mera än 19000 vers. Manuskriptet är bundet i gammalt läder på trä.

Om Stockholmshandskriftens historia känner man ej mera än hvad de åldriga bladen själfva berätta. Möjligen kan heraldiken upplysa om hvem som varit dess första ägare, ty första pergamentsbladet prydes af ett vapen, som Stephens tror tillhöra någon högt uppsatt person, för hvilken handskriften ursprungligen kopierats. Samma vapen återkommer tre gånger. Det föreställer en gyllene örn, som i upphängd ställning utbreder sina vingar mot rödt fält. Öfver örnens bröst ligger en blå kamformig sparre. Jämte detta förekommer en gång ett vapen med två på stjärten stälda, gyllene fiskar å rödt fält. Efter den å kodexens sista ark bifogade Ballad[1]) står: *Lan. m. c. c. c. & dozc.* Omedelbart efter diktens slut, äfvensom efter sista raden af Balladen, har *Loys de la Vernade* tecknat sitt namn. Han lefde på 1400-talet, att döma af en å sista sidan med svårläst stil gjord anteckning, som jag endast delvis lyckats läsa, utan att fullt förstå sammanhanget: Lan mil IIII c. IIII XXXV et le V:o iour du mois d'avril fut foi iehan de saint illire religieulx de seint antoinne en la dit eglize et le fist religieulx monsieur son bourse monsieur le comandeur de la vernade J. C. lan et iour comme dessus. De saint illire.

Därefter vittnar manuskriptet själft genom en anteckning nedtill å första sidan: *C'est a moi Fauchet*, att det ägts af Fauchet, sannolikt presidenten *Claude Fauchet*, som lefde mellan 1530—1601. F. var omkring 1550 bosatt i Marseille, hvarest, under ett upplopp, hans rika boksamling blef skingrad. Huru handskriften kommit till Stockholm känner man ej. Man vet blott att den fans å Kongl. Biblioteket redan vid slottsbranden 1697 [2].)

---

1) Utgifven af P. A. Geijer: Nord. Tidskr. för Fil. Ny Række.

2) Se Geijer s. a. sid. 57—58.

Jag kallar Stockholmshandskriften *St.*

Härtill kommer en handskrift å *Hermitaget i Petersburg*[1]), som jag ännu blott ryktesvis känner och om hvilken jag ej är i tillfälle att meddela några upplysningar.

Jag publicerar blott första delen af den stora roman som föreligger i dessa handskrifter. Men, oafsedt detta, har min tid ej tillåtit mig att kopiera mera af Pariserhandskrifterna än de 2500 vers som rymmas inom denna afdelning. Det faller därför af sig själf att någon strängt riktig klassifisering af manuskripten ej varit möjlig, ty härtill hade naturligtvis fordrats att skärskåda dem i hela deras utsträckning af de 19000 vers, hvaraf dikten i sin helhet består. — Men å andra sidan är versantalet i denna första del ansenligt nog för att åtminstone med någon grad af sannolikhet våga draga slutsatser med afseende på de tre Pariserhandskrifternas och Stockholmshandskriftens inbördes slägtskap.

Manuskripten A, B och C förete många gemensamma likheter gentemot St. Jag fäster mig här endast vid de vigtigaste gemensamma dragen. Så till exempel sakna alla tre v. 225; v. 297 lyder ord för ord på samma sätt, v. 370 afviker från St. i A, B, C på ett för dem alla öfverensstämmande sätt samt åtföljes af en af rimordet framtvingad vers, som ej finnes i St. — Likaledes är förhållandet med den vers som i A, B och C följer efter v. 371. V. 399 och v. 401 förråda jämväl i alla tre en och samma redaktion; detsamma gäller om v. 462 och v. 463 samt v. 565 [2]). Med blott och bart dessa fakta för ögonen vore man benägen att misstänka en gemensam redaktion för A, B, C. Så är dock ej fallet. Men, innan jag vågar uttala mig angående deras inbördes frändskap, vill jag framlägga några drag som utplåna mycket af den förut funna likheten. — *A* har efter v. 209 en strof som ej fins i de öfriga, så ock efter v. 215 och v. 231. V.v. 338—339 äro väsendtligen olika i *A*, *B*, *C* (äfvensom i *St.*) I v. v. 343, 345 och 348 skiljer sig A märkbart från B,

1) Geijer s. a.

2) Att A, B, C gent emot St. efter v. 417 ha två sinsemellan rimmande verser bevisar deremot intet, ty här kan helt enkelt föreligga en glömska af St:s kopist. Detta gäller äfven om de verser som i A, B, C följa efter v. 595 och 877. Att v.v. 666—667, 1080—81 samt 1350—1351 äro omkastade i förhållande till motsvarande verser i *St.* bevisar heller intet, ty äfven här kan allt bero på att skrifvaren i *St.* misstagit sig.

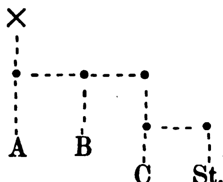
och v. 356 är olika i alla tre. I v. 357 förete *A* och *B* ånyo olikheter. I v. 362 står *A* ensamt gent emot *B* och *C*, så ock i v. 369. Nya olikheter föreligga mellan *A* och *B* i v.v. 382, 383, 384, 447, 470 och 488 (under det C i alla dessa är lika *St.*) V. 616 är olika i alla tre. Efter v. 825 förete visserligen *A* och *B* så tillvida likhet att de ha två verser som ej finnas i *C*, men de divergera på samma gång, ty innehållet i de båda manuskriptens verser äro helt och hållet olika. V.v. 856 och 857 äro i *A* alldeleles afvikande från *B* och *C*. Efter v. 1041 har *A* två verser som ej förekomma i de två öfriga. Detsamma gäller om de två verser som i *A* följa efter v. 1071. I v.v. 1310—1313 är *A* nästan alldeles olikt *B* och *C*, som sinsemellan äro lika. I B är v. 1393 olika med C. V. 1396 är olika i alla tre (men *C* är lika med *St*). V. 1399 är i A lika med B, men olika med C (som ej heller är alldeles lika med St). Efter v. 1473 förekomma två verser i *B*, som ej finnas i de öfriga. Så ock efter v. 1475. I A och B äro v.v. 1476 och 1477 omkastade, men ej i *C*. Ehuru v.v. 1530—31 ej äro alldeles lika i *A* och *B* förete de dock stora olikheter gentemot *C* (och *St*). Utaf dessa hitintills framlagda fakta drar jag denna slutsats: Likheterna i *A*, *B* och *C* tyda på att de manuskript, hvarpå de kopierats, härstamma från ett och samma; men de många och väsentliga olikheterna visa därjämte otvetydigt, att de hvarken kopierats på hvarandra eller på ett och samma manuskript, utan att såväl *A* som *B* och *C* afskrifvits på hvar sin handskrift, som med många mellanlänkar utgått från en och samma handskrift; och denna handskrift är ej den ursprungliga eller första.

Fortsätter man undersökningen, märker man att, af de tre Pariserhandskrifterna, *A* och *B*, ehuru de ofta taga skilda vägar, dock mera än en gång åter råkas och vandra tillsammans, under det *C* däremot öfverger deras sällskap och följer Stockholmhandskriften. Så till exempel skiljer sig *A* från *B* i v. 345, under det att *C* och *St* följas åt. Detta gäller äfven om v.v. 345, 348, 357, 382, 383, 447 samt 470. I v. 359 äro *A* och *B* sinsemellan lika, men skilja sig från *C* och *St*, som sinsemellan öfverensstämma.

Men, fastän de närma sig, sammanfalla de dock ej. Några ganska väsentliga skiljaktigheter föreligga. I v. 369 öfverensstämmer *C* med B, under det att *St* står ensam (så ock *A*). V. 616 är en annan i *C* och *St* (så ock i *A* och *B*). V.v. 752 och 753 fattas i *B* och *C*, under det de förekomma i de öfriga (*A*

och *St*)[1]). V. 972 skiljer sig deremot helt och hållet från *St*, men är däremot alldeles densamma som i B. (Båda skilja sig däremot från A[2]).)

Efter denna undersökning, däri jag blott fästat mig vid de stora dragen, för att ej förlora mig i de snärjande detaljerna, tror jag mig våga uppställa följande schema för de fyra manuskriptens inbördes slägtförhållande.

Hvad deras ålder beträffar, så ha vi sett, att *A* förskrifver sig från år 1288 eller något af de därpå närmast följande, och att kopisten som prentat *St* år 1299 lagt sista handen vid sitt arbete. Om de två öfrigas ålder vet jag ej mera än att B, enligt en däri gjord anteckning, befinner sig i en kodex från 1200-talet. Lika litet känner jag C:s exakta ålder.

Stockholmshandskriftens kopist, som var Klerken Johan, bodde i Fontenoy. Detta är en särdeles värderik upplysning, för hvilken man stannar i tacksamhetsskuld hos skrifvaren själf. Frankrike äger dock mera än en ort som bär detta namn. Men man behöfver ej läsa många rader i handskriften förrän man märker att det är åt öster man har att söka skrifvarens boplats. Emellertid fins det ett Fontenoy (Fontenay) såväl i Burgund som i Lotringen, och man kunde lätt stanna i valet mellan dessa båda, utan att språkformen gåfve något utslag för det ena eller det andra; ty de undersökningar som hitintills gjorts ha visat, att de säkra, eller enligt all förmodan, lotringska urkunderna, åtminstone i betonad vokal, ej visa någon väsendtlig skilnad från de allmänt såsom Burgundiska ansedda manuskrip-

1) Detta visar att *B* och *C* äro kopierade på handskrifter som (ehuru med många mellanliggande handskrifter) utgått från en och samma.

2) Af detta enstaka faktum följer: att B och C äro kopierade på handskrifter som (med många mellanliggande handskrifter) utgått från en och samma; men denna senare är däremot en annan än A:s och St:s.

ten.[1]) Någon vidtomfattande undersökning på konsonanterna och de obetonade vokalerna i de lotringiska och burgundiska dialekterna ha mig veterligen ännu ej blifvit gjord; men, så långt man kan döma af Paul Meyers »*Notice sur un manuscrit Bourguignon*»,[2]) finnas betydande och förvillande likheter äfven därutinnan mellan. de båda nämnda dialekterna. — Men det är en sak som talar för den lilla staden i Lotringen. Skrifvaren har nämligen, några blad från slutet, å marginalen prentat namnet *Marguerite de Dompaire.* Denna Marguerite, som skrifvaren sålunda låtit gå till efterverlden i den bok, som han med så mycken möda kopierat, har måhända varit honom ett kärt föremål. Så ovigtigt detta förmenta kärleksförhållande än kan synas i och för sig, förtjenar det dock att här framhållas; ty den lilla staden *Dompaire* ligger i alldeles samma distrikt och departement som *Fontenoy* i Lotringen och ökar således i ej obetydlig mån sannolikheten i det antagande, att det lotringiska Fontenoy varit vår skrifvares hemvist. Jag har på grund häraf betraktat handskriften som Lotringisk. — Det faller af sig själf, att ej alla däri förekommande ordformer äro lotringiska. Många af författarens språkegendomligheter kvarstå naturligtvis här liksom i alla andra manuskript, och möjligt är också att kvarlefvor däri finnas af det idiom som talats af den skrifvare, som prentat den handskrift, hvarpå vår närmast är kopierad; men i det stora hela är det Klerken·Johans idiom som färgat dess språkformer, äfven om däri ibland skönjas nuanser af annan dialekt. Flertalet af dessa nuanser påträffas dock äfven i rent lotringiska texter vid sidan af den inhemska formen. — Hänvisningarna i ljudlagstabellerna ådagalägga detta på mer än ett ställe.

Ehuru sannolikt Stockholmshandskriften är den yngsta af de fyra manuskript som jag undersökt, har jag dock ej tvekat att lägga den till grund för min afhandling. Hade jag haft till afsigt att utarbeta en textkritisk upplaga af sagan om Athis och Prophilias, hade det varit att börja i galen ända. Dessutom hade jag då varit alldeles nödsakad att taga kännedom äfven om Petersburgshandskriften, som *måhända* representerar en äldre och mera oförfalskad text än de öfriga manuskripten. Flera sam-

---

1) Jmfr Fleek: Der bet. vocal. einig. altostfranz. Sprachdenkm., Marburg 1877, sidd. 47—48.

2) Romania 1877, sid. 40—46.

verkande orsaker ha emellertid hindrat mig att taga notis om denna handskrift. Jag skulle således ha varit tvungen att afstå från en dylik plan, äfven om känslan af min bristande förmåga ej från början förbjudit mig ett dylikt arbete. Dessutom tror jag mig veta att kanske redan under något af de närmaste åren ett arbete i denna riktning kommer att publiceras under ledning af en af våra största romanister.

Jag har nöjt mig med att utgifva en del af Stockholmshandskriften, oaktadt dess relatift sena födelseår, sådan som han utgått ur skrifvarens penna. De öfriga manuskript, hvilkas varianter jag nedtill på hvarje sida i texten anför, har jag rådfrågat blott för att styrka min tolkning och söka klafven till lösningen af förut oförstådda svårigheter.

Ett dylikt förfaringssätt skall naturligtvis ej bestå profvet inför den strängt kritiska språkvetenskapen. Men jag upprepar här att det ej ingår i min plan att utgifva en normaliserad textupplaga, bygd på det äldsta och bästa manuskriptet med en förutgående undersökning på meter och rim. Jag har helt enkelt velat publicera Stockholmshandskriften. Ty då slumpen sätter i våra händer ett manuskript, som berättar sin ålder och sin födelseort, erbjuder det, äfven om det stode alldeles ensamt, så stora fördelar, att de genast ligga i öppen dag utan att behöfva påpekas. Detta gäller i så mycket högre grad om detta manuskript, som dess skrifvare talat lotringisk dialekt, ett idiom, som erbjuder många egendomligheter och ända hitintills blifvit jämförelsevis föga undersökt.

I den skelettartade öfverblick, som jag på annat ställe i afhandlingen ger öfver handskriftens språk, har jag tagit opp, utan sofring, så fullständigt som möjligt de vigtigaste ljudbeteckningarna. I stället för att på egen hand våga rensa bort hvad som är slagg, har jag sökt att så ofta som möjligt hänvisa till lotringiska texter samt afhandlingar, som belysa denna dialekts ljusförhållanden,[1]) på det hvar och en själf må kunna göra sina jämförelser. Dessutom har jag, så långt det knapphändiga materialet tillåtit, hämtat exempel från det än i dag talade lotrin-

---

1) I stället för att under ljudlagarne citera de lotringiska texter hvarur jag gjort samlingar, nöjer jag mig oftast med att blott hänvisa till *Fleck* och *Lothringischer Psalter*, von Friedrich Apfelstadt. Heilbronn 1881. Detta gäller dock isynnerhet om vokalerna.

giska folkspråket för att i någon mån försvara former, som vid första ögonkastet se ut som om de tillkommit genom kopistens missskrifning eller slarf.

De enda afvikelser jag vågat eller velat göra från handskriften i min afskrift är, att jag, förutom förkortningarnas upplösning och skiljeteckens utsättande, skrifvit alla nomina propria och ord, som börja ny punkt, med stor bokstaf, samt att jag utsatt citationstecken. Men för öfrigt har jag försökt att troget återgifva texten och har därför aktat mig för alla försök att i afskriften korrigera kopisten. Detta har jag undvikit äfven på sådana ställen hvarest en jämförelse med de andra manuskripten visar att texten är korrumperad. Tydligen missbildade verser har jag utmärkt med en stjärna. — Man är skyldig dessa vördnadsvärda fornlämningar den pietet att ej förstöra deras ålderdomliga äkthet genom egna tillsatser, och träffande säger Bonardot,[1]) särskildt med afseende på den godtyckliga stafningen: »Loin de se plaindre de cette liberté d'ortographe, il faut s'en féliciter: c'est grâce à de telles erreurs (felix culpa!) que la prononciation se laisse prendre sur nature et saisir en son appareil rustique». Särskildt på denna text, som företer så många egendomligheter inom konsonantbeteckningarna, har Bonardots vidare uttalande[2]) en osökt tillämpning: »Ne pouvant entrer dans les détails d'une étude de ce genre, force m'est de laisser au lecteur le soin de tirer les conclusions suggérées par l'ortographe au point de vue de la prononciation du temps et du pays ....»

1) Romania 1872, sid. 336, not. I.

2) d:o d:o d:o d:o.

TEXT.

Qui sages est de sapience
Bien doit espandre sa science,
Que teix la puesse recoilir
Don bons examples puist issir.
Oeilz dou savoir d'Alexandre
Qui por ce vuelt son san espandre,
Quant il sera dou siegle issius,
Qu'as autres soit amenteulz.
Ne fui pas sages de clargie,
Maix des estors oi la uie;
Muult retint bien en son memoire.
Ci nous reconte d'une estoire
De II citeilz riches et grans
Qui mult per estoient possans:
Rome estoit la plus mastre *
Qui mainte terre fist irastre

Mult per est grans chose de Rome;
premiers la bastirent II home
De cels qui de Troie eschaperent
Et en cel pais ariuerent;
A grant essil et pour gran guerre
Estoient issiu de lour terre;
Illuc les amena I vans.
Li paix fuit et bialz et gens,
Mult lo virent a lour talant
Si leu amerent mult forment.
Vne citeil i comancerent;
En mainte guise l'axaucerent.
Quant l'orent asisse et fondee,
Et elle fui entour muree,
Don ppanserent li dui home *
Coment avra non. Li uns dit Rome; *
Rome li mist non Romulus;
Et il et ces freres Remus
Andui la mistre en lor non.
Li vns en ost mal gueredon.
Li dui frere ont lor sorz geteis;

v. 2 B: s. semenche.
v. 3 B: la doie r.
v. 4 A, B: p. venir.
v. 6 A, B, C: por ce fist ses vers (viers) esp.
v. 8 A: soit ramenteus. C: — autres fust am: —
v. 10 A: des autors savoit la uie. B, C: des auteurs (auctors) oi la uie.
v. 11 A: M. mostra selonc sa m. *B:* bien lonc sa m.
v. 14 A: si p.
v. 15 A: R. ert appelee la mestre. *B:* R. auoit en droit non la mestre. *C:* R. si auoit non la m.
v. 16 B: maint home a fait ir —
v. 17 A, B: p. fu gr.
v. 18 A. C: la fonderent d.
v. 19 A: qui deuers T. s'esquiperent.
v. 20 B, C: Qui en.
v. 21 A, B: et a gr. *C:* et pour fort gu.
v. 24 B: p. ert e. C: p. trueuent bel
v. 25 C: biau le u.
v. 26 A: amer. durement. C: Si la a.
v. 28 A: Per m. gu.
v. 30 A: Et il l'orent a. B: Et environ fu bien m. C: Et quant el fu ent:
v. 31 A, C: D. se porpensent.
v. 32 A, B, C: Con (com) a. n.
v. 37 A, C: frere sont en pense
Qui sera rois de la cite.
B: — frere orent en pense
Li kels ert rois d. l. c.

Romulus ot non li ains neiz,
De Rome velt estre chasez,
Et li dieu li mostrent briement
Qu'il en soit sires sans contans

A icel tans costume estoit,
Quant a Rome riens escheoit
Et il n'auoit sor alz signour
Qui maintenir poist l'ennour,
Don aloient a iugement
Liqueis avroit lou cammement;
Desor I haut tertre montoient,
Illucques lour deu deproioient
Que il donassent chacun son droi,
Et cil qui pluis osialz veoit
A celui estoit la terre, *
Et l'autre en estuoit sofferre.
Remus choisi des ossialz VIII
Et Remulus XII, se cuit.
Por se ost la terre Romulus *
Que il vit des osialz lou pluis;
Et Remus s'an ala en France;
Vne citel fit sanz dotance.
Quant il ost asize et fondee
En son non l'a Roins apelee.
Toute la terre entour conquist
Et ces comandemans i fist;
Tout lou paix en sa main ost. —
Illuc estuit tan con lui plot.

A Roins estiut Remus lontans,
Tant qu'il li vint en son pourpans
Que il iroit Rome veoir
Et Romulus qu'i uuelt sauoir
Comant il maintenoit sa terre
Et s'il avoit ov paix ou gerre.
A Rome en est venuiz Remus;
Grant wie li fist Romulus.

vv. 38—39 saknas i A.
v. 40 A: — lor dirent. B: li moustrerent b.
v. 41 A: Qui sera sires s. c. B: Qui auoir le doit quitement.
v. 42 B, C: icel ior c.
v. 43 C: Que qant une terre e.
v. 44 B: Que il n.
v. 46 A, C: qu'il a. B: Il a.
v. 47 A: le jug . . (ej fullföljdt) B, C: avroit le tenemant.
v. 48 A, B, C: En son I; A: t. monterent.
v. 49 B: Et il. A: d. deprierent, B: d proioient.
v. 50 A: Que il en doit chascun. B: Qu'il donast a cascun.
v. 51 A: Il dist qui plus oisiaus veroit. B: Et cil li plus oisiaus verroit. C: Et cil qui plus oisiax uerroit.
v. 52 A: a. c. escarroit l. t. B, C: a icelui seroit l. t.
v. 53 A: Et l'autre en ouenroit (tydlig misskrifning för couenr-). B: E. l. conuenroit conquerre. C: Ne autres ne l'an feroit guerre.
v. 55 B: douze iou quit.
v. 57 A, B, C: Que des oisiaus coisi l. p.
v. 58 B: R. en a.
v. 59 A, B, C: f. par poissance (poissanche, puissance).
v. 60 B, C: il l'ot a.
v. 62 A: entour aquist.
v. 63 B: c. en f.
v. 64 C: p. ensamant o.
v. 65 B: Tant i estut comme l. p.
v. 66 B: A R. e. lonc tans Remus.
v. 67 B: Tant ke de ce auises fu.
v. 69 A: A R. qu'il u. B, C: Romulum k'il v. C: uost.
v. 71 A: Se il j a ou p. — B: Et se il a. pais ou g. C: S'il l'auoit en peis ou an guerre.
v. 72 B: ert Remus venus.
v. 73 A, B, C: G. joie en maine (C: meinne) R.
Härefter följa två verser i A, B och C:
Li citoiien de la cite
En ont grant ioie demene.

Ja estoit de mult riche gent
Rome pupplee espassemant.
Entor estoient li murs bas,
Entor la uille, n'est pas gas.
Romulus ost davant jurei
Un sarement par gran fiertei,
Por se que bas ierrent li mur,
Que cil dedans fuissent seur
Et dit que les murs tressaudroit
Que la teste li copperoit;
El n'an prandroit ia raenson
Ne autre avoir se lou chief non.
Un ior s'aloit a banoier
Remus avec I chevalier
Entour les murs de la citei,
Qui encors ierent baz et lei;
Les murs aloient avisant
Et la fature deuisant.
Remus dit I mot de folie:
"Si mur ne m'atalante mie".
"Que valent mur s'i ne sunt haut",
"Tant qu'il puessent soffrir essaut"?
"Il sunt trop bas defor la terre";
"Ne porroient pas soffrir guerre".
Il ne sot mot del sarement
Qui estoit fait nouaillemant;
Lors dit que la murs tressadrai,
Que ja de riens n'i tocherai.
Dist ces compains: "je ne cuit mie
Que il ait home en ceste uie
Que li deuroit lo chief tollir
Que il peust les murs tressalir". *

Quant Remus l'ost c'est deiflubeiz,
Puis li a dit: "or agardeis"!
Celle par vint tous eslassies;
Per desuis lou mur saut em piez,
Qui avoit I espanz delei;
De l'autre per salit om prei.
Quant ost ceste choze faite, *

v. 74 A: en Rome auoit ja mult de gent. B: Ja estoit Rome mult de gent C: Ja estoit Rome de grant gent.
v. 75 A, B, C: Forment p. e.
v. 76 A, B. C: Encor erent li m. mult b.
v. 77 A, B: E. l. v. par compas. C: v. a compas.
v. 79 A: Un grant serment. B: s. par poeste.
v. 80 A: por *conque(?) pas* e.
vv. 82—83 A: Que cil qui les murs tressaurra || Que la teste li trencera. B. C: Ce dist ke (C: qui) le mur tressaurra (-saudra) || Que l. t. l. tranchera.
v. 84 A: I n'en prendra ja mention B: n'en prendra . . . C: saknar denna vers.
v. 85 A: N'autre gage s. B: N. nul a. C: saknar denna vers.
v. 86 A: U. soir s.
v. 87 B: R. o lui I ch.
v. 90 A, B: a. esgardant C: deuisant
v. 91 C: f. regardant.
v. 93 B: Cis murs ne m'atalente m.
v. 94 A: m. qui n.
v. 95 A: Qui ne p.
v. 96 A: b. desos l. t. B: b. desor l. t. C: trop po desor l. t.
v. 97 A, C: Ne pueent p s. grant g.
v. 99 A, B: Qui ert jures n. C: Qui fu iure n.
v. 100 A: Si dist q. B, C: chou (ce) dist que le (lo) mur t.
v. 101 A: Q. j. rien n'i atoucera B: Que tant ne quant n'i tornera C: Q. ia mie n. toichera.
v. 102 B: i. n. croi m. C: ie nel cuit m.
v. 103 B. c. vile.
v. 104 B: Qui le chief li deuroit t.
v. 105 A, C: Qui les murs peust (poist) t. B: Qui le mur p. t.
v. 107 B, C: or m'esg.
v. 109 A: Per son l. m. sailli B: Desor l. m. sailli C: per sor l. m. sailli ioinz p.
v. 110 A: ou auoit III toises d. l. B: N'i auoit II toises d. l. C: Qui d. II toises d. l.
v. 111 A: p. enmi le p.
v. 112 A, B, C: Quant il o.

Tost fuist per my Rome retrate.
Quant Remulus sost que Remus
Ost ensi tressali les murs,
Lou cuer ot plain de folannie.
Son frere portai grant envie:
Poor ot qu'i ne claint sa terre
E qu'antour ne li feist guerre;
Sa diex iure, ov il s'atant,
Qu'il l'ocierra sanz iugemant;
Dist qu'il ne uuelt sa diex fauser
Ne son saremant pariurer.
De son frere ai la teste prize,
Mult en a fait apre iustize;
Ci comansa la felonnie,
La mauestie, la trecherie
Que iemaix de Rome ne istra *
Tant con li murs dentor durra.
Romulus fut sires de Rome,
En son destroit furent li home.*
Environ fist les murs hacier
Et en somet les tors dracier.
Rome fu essaucie choze,
Dedans garnie et defors cloze.
Ce dit la feste as ancessors
Qu'a Rome faire ot mains signors.
Oelz que li pere comancerent *
Li fil crurent et exaucerent.
Rome est mult fiere et enmouse,
Sors toute riens est couoitouse
Et fuit par teil houre assize
Ja ne faudra sa couoitize.
Romulus en fuit premiers sires;
Toz ces comans i fist escrire:
Romulus comanda en Rome
Qui occiroit famme ne home
Qu'en occiroit lui aussimant,
N'en alat hom a iugement;
Et se fame estoit mariee,

v. 113 A: Mult t. f. a Rome r.
v. 114 A, C: R. uit que. B: Quant oi dire Romulus.
v. 115 B: Que les murs ot salli Remus C: tressailli ses m.
v. 117 A, B, C: Sempres li porta g. e.
v. 118 A, C: P a q. B: Por ce que il n'aclaint s. t.
v. 119 A, C: Et qu'ancor n. l. face g. B: Et qu'il n. l. face g.
v. 120 A: d. en iure
v. 121 B: l'ocirra, n'ert autrement. Efter v. 121 har A: Ses castelains et ses varons || a deuant lui trestos sermons.
v. 122 A: veut sa loi f. B, C: v. ses lois f.
v. 123 B, C: s. trespasser
v. 124 A: la teste a p.
v. 125 B: f. cruel iust.
v. 126 A: Or c. B: Or commence C: Encor dure l. f.
v. 127 A: l. symonie B, C: La couuoities la symonie.
v. 129 A: li siecles duerra. B, C: m. entor d.
v. 133 A, B: Et ensement l. t. d. C: les ors d.
v. 134 A: f. enternie (?) c. B: f. anchiene c.
v. 135 A: garnie defors c. B: g. et trop bien c.
v. 136 A, C: d. la geste a. B: d. l'estoire a.
v. 138 A, C: Ce que l. B: chou q. l. p. en c.
v. 139 A: et enforcierent, B: Crurent li fil e. e.
v. 140 A, B, C: amouse
v. 141 A: Et s. t. r. conuoitose.
v. 142 A: Que le f. p. t. guise a. B: Si f. p. icel eure a. C: p. itel cure a.
v. 143 B: Qu'il ne faura dusc'au iuise.
v. 145 A: t. les.
v. 146 A: c. a R.
v. 148 B: Con ochesist lui errament C: — rocirroit.
v. 149 A: a. nus a.

Benoitte ne espouzee, *
Qui puis la traroit a hontage,
A mauistie ne a putaige,
Qu'en le feist morir a honte
Ne oist ia nos autre conte;
Si estroit la terre em paix.
Plus grans iustize ne fu maix.
D'estors et de cheualerie
Portoit Rome la signorie;
Toutes les illes et la terre
Vost par force Rome conquerre,
Et les citeiz riches et grans
Furent a Rome apandans.
De Rome vous ai acontei; —
Or vos dirai d'autre citei
Que li liures apelle Athaienne,
De san et de clargie plainne.

En Athainnes toutes estoient
Les lois qu'a icel tans tenoient.
Mult par est sage la citeiz:
N'i avoit cel ne fuist lettreiz.
Em pais s'amoient et desduire,
Ne voloient terre destruire.
De Rome et de par toute terre
Aloient lai lor sauoir querre;
La prenoient les iugemans,
Les lois et les comandemans
Bone citeiz iert mult Athainne
Et riche et grans et belle et sainne;
N'estoit pas de Rome mandre; *
Mais li romain la vostre prandre.
De sauoir et de clargie *
Fui pius Rome bien garnie, *
Et, ains que comansat la gerre,
Fui longemant em paix la terre.
Or vous dira des II citeiz
Comant li ples est deuiseiz:
Plainne est Athainne de clargie
Et Rome de chevalerie;
Prouesse pour sauoir changerent;
Si fatement santres piuerent. *
En Athainnes n'auoit nul home
Qui ne menest son fil a Rome

v. 151 A, B, C: Beneoite.
v. 152 B: le tenroit a putage
v. 153 A: a folie n.
v. 154 A: l. feroit m.
v. 155 A, B: N'en o. on nul a. c. C: N'en o. ia nul a. c.
v. 156 A: Ensi remest
v. 157 A, B: Si gr.
v. 158 B: De trestoute cheualerie
v. 161 A: v. Rome per force c.
v. 163 B, C: a Rome furent a.
v. 164 B: ai chi conte;
v. 165 B: Or dirai d'une autre c.
v. 168 A: A Ath. B: E. Ath. donques e.
v. 169 A: l. que a ces t. B: Toutes les lois que il t.
v. 170 A: p. ert large, C: p. ert s.
v. 171 A: Nus n'i estoit ne f. B: Nul n'i a. ne f.
v. 175 A: venoient la science aquerre. B: J aloient sauoir requerre. C: le s. q.
v. 176 A: La aprenent l. j. B: Et aprendre l. j.
v. 178 A: Bele c.
v. 179 A: Et gente et fors et clere et s.
v. 180 A: N'estoit mie d. C: N'.estoit gaires d.
v. 181 A: Mais romain le volrent puis prendre.
v. 182 A: del sauoir qui est a Ataine. C: — del s. q. ert en Ath.
v. 183 A, C: Rome garnie et plaine (pleine).
[vv. 180–183:] Saknas i B.
v. 184 B: Anchois que c.
v. 187 A: p. ert d.
v. 188 A, B, C: Athene est plaine de
v. 190 B, C: cangoient (chanjoient).
v. 191 B, C: f. s'entraprendoient (s'entreprenoient).
[vv. 190–191:] Sakn. i A.
v. 192 A. B. C: n'auoit rice (riche).
v. 193 A, B. C: Qui n'enuoiast (n'enueast) s. f.

Quant il iert sages de clargie
Pour aprandre cheuailerie;
Et al de Rome aussiment
Remenoient lor filz souant
En Athaines pour bien aprandre
Les sans et la clargie entandre;
Si faitemant iert li paix
Entremaleis de bons amis. —
Vn riche prince avoit en Rome
Que mult tenoit on a prodomme;
D'avoir estoit mult posteis
Et enforcies de ces amis.
A Athaines avoit estei
A vn baron de la citei
Ov il avoit apris clargie
Et cil de lui cheualerie.
Formant l'amoit en son corage
Conme prodamne et conme sage.
Ci de Rome n'avoit tressor,
Bon drap de soie ov henerf d'or,
Ce cil del prandre eust talant,
Que Euas l'an feist presant. *
V fil avoit de sa mollier
Que il avoit meruoilles chier;
Petiz estoit li demoisialz,
Maix a grant maruoilles estoit biax.*
Enas se porpansa vn ior
A ces amis et a s'assor
Qu'e Athaines envoierai
A vn sien drui que il i ai
Prophilias lettres aprandre:
Mieulz en saura rason entandre,

v. 195 A: Si aprenoit ch.
v. 196 A: Rome mult souent C: Rome espessement
v. 197 A: Chasus renuoioit son parent B: Enuoioient l. f. C: Ranueoient l. f.
v. 198 A, B, C: A Ath.
v. 199 C: Le san et . . .
I *A* finnas två verser som saknas i de öfriga: *por I(?) con que sauoir amoient* || *Si faitement s'entrepergnoient*. Jmfr vv. 190—191.
v. 200 A: Et ensi estoit l. p. B: S. est l.
v. 202 A, B, C: — p. a Rom.
v. 203 A: que on tenoit a mult prodome B: Q m. tenoient a. p. C: Q. tuit tenoient a. p.
v. 204 A: estoit poesteis.
v. 205 A, B: de bons (boins) a.
v. 206 A: auoit ja este.
v. 207 saknas i A.
v. 208 A: cui(?) B: Qui li a.
v. 209 A, B: Et il lui de c.
Här följer i A följ. v.v.
Cil d'Athaines a non Sauis
Mult durement estoit amis
Au prince qui estoit en Rome
Plus l'auoit cier que nul autre home.

v. 213 A: drap d. s. ne h. d'or. B: B. d. d. s. h. d.
v. 214 A: Que volentiers ne le donast: B, C: Se il d. p.
v. 215 A: Sauis se prendre le daignast. B: Que il ne l'en f. p. *C:* C'Euas ne l'en f. p.
A har följ. v.v.: *Euas auoit non li romains* || *Qui n'estoit ne fols ne uilains* || *Mult est ames de tote gent* || *Car il donoit mult largement.*
v. 217 Efter denna vers har B:
Prophelias auoit a non
Mout par estoit de grant renom.
v. 219 A: Mais il est . . . (Resten utplånadt.)
Meruelles biau . . . d:o
v. 220 A, B: Eu. se consilla (conseilla)
v. 221 B: A sa moullier per grant douchour C: A sa moillier et
v. 222 A, B, C: Ath. uolra trametre (vaura trenmetre, uoldra trametre).
v. 223—224 A: Profilias son fil a letre || A vn baron de la cite. B: Prophelias aprendre a letre || A .j. sien dru de la cite. C: Prof. aprandre letre || A .j. suen dru de la cite.
v. 225 saknas i A, B, C.

Car cil li ost dit et contei
C'un fil avoit de grant biaultei,
Sages et proulz et debonaires,
Dont il voudroit cheualier faire.
Saluis li a mandei Euas,
Puis li tramet Prophilijas,
Qu'a san et a clargie lo mette *
Et lou sien fil li retramatte.
Ce dit que formant l'amerai
E richemant l'adoberai.
Propphilyas ne fu mult gent,
Si li dona or et argent
Et bons sarians a lui seruir
Qui bien lo sachent costeir.
A droitte hore lo mist en mer;
Bons tans orent por lo passeir;
Ains que passat I semainne
L'ariuerent a port d'Athainne.
Ens an Athainne estoit Savis
ov il parloit a ces amis;
Consoil prenoit d'une parolle
Que ces filz a tenuj escolle
Tant que grant part seit de clargie;
S'or savoit de chevalerie
Et besoinz falloit en la terre,
Mielz se sauroit aidier de gerre;
Dist qu'a Rome l'anvoierai
A cel sien ami, qu'il i ai;
"En la citei ai vn baron
"Que jadis oz a conpaignon;
"Conpaignon fumes ja lontans;
"L'uns aprist l'autre de ces sans.
"Ge cuit mult est mes amis. *
"Or li envoierai Athis,
"Mon fil, qu'en fasse cheualier"
E por amor de lui ost chier *
Lou sien li ranvoit, nel lait mies;

v. 226 A: Que on li a dit et conte. B: Qui li auoit d. e. c.
vv. 227—228 äro sammanslagna i A o. B till: C'un fil avoit mult deboinaire; i C till: C'un fil auoit preu deboneire
v. 229 A: Que il voloit c. f. B: d. i. vaura c. f. C: d. i. uoloit
v. 231 A: Et l. t. B: Si l. t.
Här följer i A: *Si li semont et si li prie.* || *Qu'al sens le mete de clergie.*
v. 232 A: Et grant forte et grant paine j mette. B: Que il a c. C: s. et cl.
v. 233 B: Et il son f.
v. 234 A: Il dist q. B: Et d. que mult chier l'auera.
v. 236 A, B, C: Prof. uesti m. g.
v. 237 B: Et l. d.
v. 238 B: b. d. por l. s.
v. 239 B: l. sauront maintenir.
v. 241 A: b. vent o. p. lui p. B: b. uent o. p. l. singler. C: b. uant o.
v. 242 C: p. cele s.
v. 243 A, B: ariuer. C: L'ont ariue.
v. 244 A: En Ath. fu dans S. C: Dedanz Ath. e.
v. 246 A: c. tenoit d.
v. 248 A: t. q. mult per s.
v. 250 A, C: Et b. sordoit e. l. t. B: Et b. sordroit e. l. t.
v. 251 A: S'en saroit miex aider de g. B: M. s'en s. C: Se sauroit mialz a. d. g.
v. 252 A: Il dist que jl le trametra.
v. 253 A: a Rome ai ams(?) que jl pora. B: a .j. s. a.
v. 254 B: c. ot v. b.
v. 255 A, B: Que j. ot a. c. C: Qu'il iadis ot a. c.
v. 256 A: C. furent j. l. B: C. furent de l. C: C. furent a l. t.
v. 257 A: de grant s. B: de son s. C: l'autre an son tans.
v. 258 A, B, C: Ce dist que m. e. ses a.
v. 259 A: Si l. en.
v. 260 A: Son f. qu'el f. ch. B: Son f. k. f. ch. C: Son f. q.
v. 261 A, B: E. p. l'amor d. l. l'ait ch. C: d. l. l'oit ch.
v. 262 B: L. s. li enuoit ne l. m.

Cel remetrai a la clargie.
Au departir Athis baizai;
Mult grant avoir li charia,
De lui estre larges le semont, *
Se il aimme lo prix del mont;
Apres li baille conpagnie,
Bien conraee et bien garnie.

Atis s'en est issuz d'Athainnes,
doulz demoisialz o lui ammoinne,
Que mult ierent de haut parage.
A la mer vindre a riuage;
Quant il vindrent au port de mer
Vne neif virent ariver,
Que ja estoit en l'ave entree;
Mult richement ier conraee.
Athis dist a ces compaignons:
"Devers ceste iaue nos tenons,
"Car vne neif armei voi; *
"JE croi qu'elle est de fil de roi
"Ov il est muult de haute gent,
"Que si par vient honestement".
De sa neif ist Prophilias, —
De seoir fuit meruelles las —
Leis la riue se vai roant.
Atis li est uenuis dauant,
Salue le selonc sa loi.
"Amis", dit il, "et deux saut toi"!
Per la main lou prant et cil lui;
A terre s'asient anduj;
Lors parollent cortoisemant
Et s'antrecointre bonement

Athis fuit sages de parler
Si li comance a demander
"Amis", fait il, "qui estes vous?
"Lo vostre non dites le nous.
"Mult me sambleis d'alt parantei
"Quan si vos voi bien atornei".
Cil li respont: "ie suis de Rome
"De la citei, filz d'un prodome;
"Mon pere apelle l'on Evas,
"Et ie ai non Prophilyas;
"S'a ma voie en en Atheinne
"A dan Savis, a vn chatainne.
"Conpaignon furent ia londis

v. 263 A, C: Si le metra B: Sel trametra a cl.
v. 265 A: li bailla. C: M. gr. a. si li c.
v. 266 A: De larges estre l. s. B: D'estre large mult l. s. C: D. l. large estre l. s.
v. 276 A, C: Qui ja estoit el haure e. B: Q. ia ert ens el haule e.
v. 277 A, B, C: e. atornee.
v. 279 A: cest haure. B: cest *hauene(?)* nous traions. C: d. cel haure.
v. 280 A, B, C: ariuer v.
v. 281 A: Je cuit qu'ele e. a f. d. r. B: Je quit k. e. etc. C: — ert a f. de r.
v. 282 A, C: V cil e. m. B: U cil ert de mult h. g.
v. 283 A: Car mult p. B: Qui li p. C. Qui s. p.
v. 284 A, B: d. la n.
v. 285 A: del s. est m. l. B: D. s. ert
v. 286 A, C: s. u. joiant (ioant). B: r. s'en ua iuant.
v. 288 A: S. la s. s. l. B: S. la s. la l.
v. 289 A: A. fait cil. e. d. etc. C: A. fet il
v. 291 C: a. t. s'asistrent a.
v. 292 – 93 saknas i B.
v. 296 B: il dont e. v.
v. 297 A, B, C: Con aues non.
v. 298 A: S. de halt perage. B: Mout sambles de grant p.
v. 299 A: Car mult vous voi de bel estage B: Car mult v. v. l. a.
v. 300 A: Cil li a dit j. s. B: Cil respond ie sui nes de R.
v. 302 B: ap. on E.
v. 304 A: Ca m'ennoie len a A. B: Cha m'a enuoiie en a. C: Ca m'an enuoie a A.
v. 305 A: Cies d. S. le ceuetaine
vv. 306—7 A, B, C: Entre mon pere et dant Sauis || Conpaignon furent ja loindis (B: furent ia coupaingnon maint d. C: furent ia conpaignon l. d.

"Entre mon pere et dau Savis,
"Forment s'antraimment, gran piessa;
"Or m'an envoie a lui sa
"Conme a home ov mult se fie,
"Que il m'aprangne de clargie.
"Vn fil ai prou, s'a oïr dire,
"Que mult bien sai chanteir et lire;
"Ce li mande par moi mes peres, —
"Quar vuelt que nos soiens dui frere —:
"Vai s'en a Rome, ne lait mies"!
"JE remandra ci em ballie;
"La resprandreis d'un bel mestier,
"Cheualz poindre, almes baillier,
"Et ie ici des escripturer,
"De maintes choze les natures.
"Li demoisialz a non Athis,
"Cortois est et de grant prix. *
"Tant lo desir, se ie veoie,
"JEmaix de lui ne partiroie;
"Gries seriens a departir.
"Se je pooie a lui venir,
"Li empereres qui tient Espaingne
"Ne partiroit nostre conpaigne".

Quant Athis l'oit si l'anbrasai,
Vers soi lou sache sel baiza;
Puis li a dit hastiuement:
"Trouez m'auez prochiennement;
"JE suiz Athis don vos parleis!
"Mes peres est ci ov vos aleis, *
"Qui m'anvoiait a vos a Rome; —
"Maix ne laroie por nunl home
"Que ne retornes vos arieres;
"La desoiure de uous est fiere;
"Ne partirons", se dit Athis,
"Tant que li vns en sera uis".
Icel ior prirent conpaignie;
Onques maix teiz ne fuit oie,
Ne sa paralle ne vit nunlz,
Ne de teilles n'ier il maix plus. —
Entre Athis et Prophilyas
En la citei entrent lo pas;

v. 308 A: s. piec a.
v. 309 A: lui de cha. B: Or m'a enuoiie a. l. c.
v. 310 A: C. a l'h. v il m. s. f. B: C a l'ome en qui m. s. f. C: C a l'ome ou m. s. f.
v. 311 B: Qu'il li apr.
v. 312 A: Il a .|. fil c'ai o. d. B: c. oï dire. C: ce i'oïd.
v. 313 A, B, C: 2. m. set bi en c.
v. 315 A: Que or v. q. n. soions frere. B: C'or v. k. n. soioumes frere. C: C'or etc.
v. 316 A, B, C: Voist cil a. R. nel l. m.
v. 318 A: Ja aprendra del b. m. B: La aprendra cel b. C: La raprandra d.
v. 319 A, C: Poindre ceuals (cheaux) a. b.
v. 320 A: Et jou de ca les letre ures (månne misskrifning för letretures?)
v. 323 A, B, C: C. e. mult et d.
v. 324 A, B, C: se jel v.
v. 325 B: Ja de lui ne me p.
v. 326–329 fattas i A.
v. 331 A: V. s. l'enbrace s. b. B: V. s. l. traist si le b. C: V. lui l. s.
v. 332 A: d. deboinairement.
v. 333 m'aues hastiuement.
v. 335 A: cil dont vous contes
v. 337 A: M. n'i jroie p. B, C: M. nel l.
v. 338 A: O uos retornerai a. B: Q'ensamble o vous ne retornaisse. C: Que ne reuoise o uos a.
v. 339 A: Ja retornee nous ert ciere *B:* Et arriere pour vous n'alaisse *C:* Ja de nos n'iert mes deseuriere.
v. 340 A: Nen p.
v. 341 A: Tant con l. u. etc.
v. 342 B: Cel ior emprisent c.
v. 343 A: O cele n. f. o. B: Jamais ne sera tele o.
v. 345 A: de teles ncn sera il plus. B: Ne itele ne sera p.
v. 347 A, C: entrent en la cite l. p.

Vn mes s'en torne par lor gre
Qui l'ai a dan Savis contei.
En son palais est o sa gent;
Li mesages li dit briemant:
"Tes filz retorne". "Et il porquoi"?
"Vn demoiseil amoinne o soi".
"Don est"? "De Rome, filz Evas"
"Comant ai non"? "Propphilias;
"Sont auques loings nez la ci pres". —
Atant cil entrent on palaix,
Òm palaix sunt entrei de plain;
Andui se tiennent main et main,
Et dit Athis: "Peres, ce viens;
"Vn nostre ami par la main toing;
"Filz est Euas, lou preu de Rome,
"Que vos ameis plus que nunl home.
"Prophilyas nous ai tramis
"Por ce que estes ces amis
"Et a clargie lou meteis,
"Et dit que moi li trameteis,
"Si m'armera mult richement
"De mult riches garnemens. *
"Encontre l'a, retorneiz suis,
"Si remandrai emsanble o lui:
"Andui iromes a l'aprandre
"E pius irons ad armes prandre".
"Biaz filz", dit il, "aveiz fat bien;
"Et sache tu que nulle riens
"Ne seusses par mon chief faire
"Qui a ceste me peust plaire".
Sache mastre li ont livrei.
Vn jor sunt en l'ascolle entrei;
En l'ascolle est Prophilias;
DE bien aprandre est souant las.
Propphilyas aprant mult bien,
N'atant gaires et autre rien.
En V ans sost pluis de clargie
Qu'atre clers toute sa uie. *

v. 348 A: s. de l. g. B: s. per lore.
v. 350 A: p. fu o. B, C: p. ert o.
v. 356 A: Sont auques loing Jci sunt pres. B: Sont auqs lonch Ains sont chi p. C: Sont auques loing nez les ci p.
v. 357 A: Atant entrerent el p. B: A. entrent cil el palies
v. 358 B: e. a plain
v. 359 A, B: s. t. per le m.
v. 361 A: p. le puig t.
v. 362 A: Et si est fix Euas d. R.
v. 363 A, C: Qui v. aime p.
v. 364 B: Pr. vous (uos) a. t.
v. 366 A, B, C: Que a c.
v. 368 A: Et il m. richem.
v. 369 A: Rice seront mi g. B, C: Honeste erent mi g.
v. 370 A, B, C: Encontre l'ai si m'en retour || *Retorne sui pour soie amour* (B o. C ha: *Repairies* sui p. s. a.).
v. 371 A: r. auocques l.
Här följer en vers i A, B, C. A: *Si serons conpaignon andui.* B: *Compagnon serons ambedui.* C: *Et serons conpaignon anduj.*
v. 372 B. Ambedui irons a.
v. 373 A, B, C: i les a.
v. 374 A: f., fait il tu as f. b. B: f., fait il Euas f. b. C: f. fet il mult as f. b.
v. 375 A: Ce s. B: e. s. bien k.
v. 376 A: N. s. conter ne f. C: Ne poisses p. m. c. f.
v. 377 A: Q. autretant m. p. p.
v. 378 A: S. m. lor a l.
v. 379 A: Si en sont a l'e. ale. B: Pius en l'escole sont e.
v. 380 B: a l'esc.
v. 381 A: Qui d'aprendre fu s. l.
vv. 382–83 A: P. a. m. b. || Car jl n'entent a a. r. B: Car il n'entent a a. r. || Molt per aprent et tost et b.
v. 384 A: a. set p. B: En. j. an set p. clergie
v. 385 A: Que .j. a. tote s. v. B: C'uns a. c. t. s. v.

En Athainne ost feste I jor
Qu'orent trovei li ancessor;
Por mieulz la feiste cultiver
I comancerent ai ioer,
E cil qui don la cultiuoient
Tout aussiment j reieoient.
A celle feste aloient tuit
Veoir la feste et lou desduit;
Li proudome, li bacheler
Les ieus aloient esgardeir
De la palestre et des plomees
Don se donnoient grans colees;
Maix de tous ces qui la iooient
Ne qui a ieus s'entremelloient
Prophilias il et Athis
Emportoient lo jor lo pris;
Mult bien iooient li donzeil,
Car n'i avoit nunl si jneil
Que il ne vanquissent lo ior;
Forment les loent li plusor.

Les pucelles de la citeil
Ierent a murs d'antiquitei;
Chacune estoit a sa feneistre
Lou ieu veoir de la paleistre;
Les demoisialz ioer veoient
Et uolantiers les esgardoient.
Lou ior fist chaut, chacun tressue,
Frache colors lor est venue;
Beil estoient a desmesure
Et orent sanblant vesture: *
Vestu ierent d'un estorin
Chacie d'un paile li meschin. —
Celles des murs ques esgardoient
Sachies que forment lor plasoient.

Quant li ieus fut remeis trestoz,
Athis d'Athainnes, qui fuit preuz,
Prist par la main Prophilyas;
Ioste lo mur s'an vont lou pas. —
Ia ne varrais maix II anfans

v. 388 A: Et pour la f. acostumer. B: Por la feste miex honourer. C: P. m. l. f. acostumer.
v. 390 A: l. costumerent C: l. costiuoient (sic!)
v. 391 A: j tresiouerent B: Tout autresi i r.
v. 393 B: Ois l. f. C: v. la ioie et l. d.
v. 394 A, B: L. p. et l. b.
v. 395 A: J estoient pour e. B: La feste a.
v. 396 A: La p. et les p. B: De paletes e. de p.
v. 397 B: S'entredounoient g.
v. 398 B: c. ki i i. C: c. qu'au jeu j.
v. 399 A: Et au jeu se trauilloient B: Et ki es geus se trauelloient C: q. as j. se trauelloient
v. 401 A: enporterent cel j. B, C: Enporterent l. i.
v. 402 A: Qui b. B: M. iuerent bien l. C: M. b. ioerent l.
v. 403 A: Nen j a. C: a. .j. s. i.
v. 405 A: Mult les looient l. p.
v. 407 A: Furent a. m.
v. 409 A, B: Veoir le jou (geu) C: L. jeu uoient d. l. p.
v. 411 A: Que les volentiers e. B: Mult v.
v. 412 A: Cel .j. f. tant (sic!) cascus s^{s}t ssue. (Tydligen misskrifning för t^{s}s ssue = tresssue). B: Cel ior f.
v. 415 A: Cascuns ot vne vesteure B, C: E. c. vne viesteure (uesteure)
v. 416 A: Qui estoit d'un bel osterin B: V. e. d. coustatin
v. 417 A, C: C. de paile Alixandrin B: C. de p.

I A, B, C finnas eft. v. 417 dessa verser: A: *Il estoient d'une estature || d'un samblant et d'une figure.* B, C: *Andui erent d'une estature || d'un samblant et d'une faiture*

v. 419 A: S. durement l. p. B: f. les prisoient
v. 420 A, B: Et q. l. j. f. r. tos C: Et q.
v. 421 B: Athis ki mult per estoit p.
v. 423 A: J. la mer en v. l. p. B, C: J. la mer s. v. l. p.

Tant frans, verais ne si amans. —
Joant s'an uont joste la mer;
Don comanceernt a parleir:
"Prophilyas", ce dit Athis,
"JE vous aim mult, bialz doulz amis!
"Par toz nolz deux, se sachies bien,
"En tot lo mont n'a celle riens
"Que ie tant ainz con ie faiz toi,
"For soulement mon pere et moi.
"Prophilias, or te dirai
"Vne parolle que ie sai, —
"Car ne te doi neant celer —
"Mes peres me uult marier;
"Maix il m'est vis, se fame avoie,
"Que iemaix tant ne t'ameroie;
"Je ne vel faire druerie
"Qui departoit noz conpagnie".
Prophilias l'a entandui,
Mult sagement a respondui:
"Amis Athis, prenez la biens!
"Nel lassies ia por nulle riens
"Se vostre peres la vous done,
"Car mult est folz qui sa sëonne
"Que li doie torner a honour, *
"A proesse ne a valor.
"Ja por ce pluis ne vos haira,
"Maix asseiz plus vus amerai"!

Quant alarent ensi parlant
Qu'en la cite vindrent errant,
Ne demorai ne mai tier diz
Que li parant et li ami
Ai Athis ont donei mollier,
D'Athainnes, fille d'un princier,
Que mult estoit de haute gent,
Nee et norrie noblemant;
Grant en font par la citei. *
A I cor tarme on deuisei
Que les enfans marreroent *
Et riches nosces en feroient.
Quan Athis ot famme pleuie,
Ne puet muer que il ne die
A Prophilias; en l'ascole
A l'acontei ceste parolle;
Il li a dit priueemant:
"Amis, mes peres et ma gent

v. 425 A: ensi verais n. s. a. B: Si fins vrais n. s. fins a. C: T. fins u. n. s. a.
v. 426 A: v. jusqu'a l. m.
v. 427 A: Et c. C: Andui c.
v. 430 A, B: p. t. les d.
v. 431 A, C: n'a nule rien
v. 432 A: q. j'aime tant c. B: Con i'.
v. 436 A: que n. t. B: nen t'en d. mie c.
v. 438 A: Et auis m'est s. f. a. B: M. ce. m.
v. 439 A: j. bien n.
v. 440 A, C: Ne uoel (uuel) pas f. d. B: Ne wel auoir feme n'amie.
v. 441 A: Qui departe n. c. B, C: Qui parte nostre c.
v. 443 A: Et s. B: s. l'a r.
v. 445 A: Que nel l. pour n. r. B: Ne l.
v. 447 A: C. il e. f. q. ce seiorne B: C. m. e. f. k. c. resoigne.
v. 448 A, C: Q. l. doit t. B: Ne l. doit t. a. valor
v. 449 A: Et a. p. el a. v. B: n. a honor
v. 450 A: Mais j. p. c. ne v. h.
v. 451 A: Et tout ades v. a. B: Mais plus ie vous en a.
v. 452 A, B, C: Tant alerent
v. 453 A: v. atant.
v. 454 B: N. d. plus que t. d.
v. 456 C: Athis ont donee m.
v. 457 A: d. f. a .j. p.
v. 459 C: n. richemant
v. 460 A: Grans noeces sont p. l. c. B, C: G. ioie e. f.
v. 462 A, B, C: e. marieront.
v. 463 A, C: e. feront B: Et ke les n. e. feront
v. 465 B: N. p. laissier q. C: q. il nel d.
v. 466 A: a. P. a l.
v. 467 A: Vint a conter c. p. B: Ala conter c. C: Li uet c.
v. 468 A, B: Et li a.

"M'ont en sa jor fanme donee
"Et fiancie et iuree.
"Prophilias, veneis o moi,
"Car mult m'est bon quan je vos voi,
"Si i virons veoir ensanble,
"Car mult est belle, ce me sanble".
Andui s'an uont droit on palaix
La ov estoit Cardyones.
N'avoit si belle entre VII c. —
Tot main et main se entre ans;
La pucelle son signor vit,
Contre lui drasse si li dit,
Cortoizemant les salua
Et hunblement les enclina.
De ioste li se sunt assis;
La pucelle ost mult cler lo vix.
De sa fason vous doi parler
Que mult fuit bien a remanbrer:
Cheuolz ost blons, lons vers les pies
Sors ces espalles destracies,
L'une moitie par dauant mize
Et l'autre fui darrieres asize; *
En son chief vn sacle d'or *
Don li cheuol estoient sor;
De chieres pierres precieuzes
Que mult estoient vertueuzes
Iert li sacles entour propris
Qu'alle avoit en son chief mis;
Les sorcis ot dongies bien fais,
Lo fronc plus blanc que nois ne lais;
La color ost frache et noualle;
De sa bialtei est grant meruaille;
Ains plus belle ne fist nature;
Douce avoit mult l'agardeure,
Lou neis bien fait et avenant, —
Ains ne veistes mieulz seant; —
La boche brief, lesdens igaulz,
Pluiz blans que ivoires ne cristalz;

v. 470 A: M'ot hui cest j. B: M. hui c. j.
v. 473 A, B: m. m. bel (biel)
v. 474 A: Et si l'irons v. e. Fattas i B. C: Si l'iromes u. e.
v. 475 fattas i B. C: C. m. m'est b.
v. 476 A: A. alerent el p. B: A. s. u. ens el p.
v. 478 A: e V c. Fattas i B.
v. 479 A: Et m. a. m. entrerent ens. Fattas i B. C: m. a. m. sont entre ans
v. 481 A: Drece soi encontre si d. B: Lieue s'encontre se li rit. C: Ancontre se dresce et li rit
v. 482 C: c. le s.
v. 485 A: Et l. p. o le cler vis
v. 487 A: Car mult est bele a escolter B: Qui per fait mult bien aconter C: Q. m. set b. a. r.
v. 488 A: C. o. lons desi as p. B: C. o. fors lons tresc'as p.
v. 489 A: c. bien trecies B: Sor les espailles retrecies
v. 491 B: E. l. per d. a.
v. 492 A: har omkastat verserna 492—93: *Et si ceuel estoient sor* || *en son cief ot* .j. *cercle d'or* B. c. ot .j. capiau d'or C: c. ot .j. c. d.
v. 493 B: Et si c. C: Et li c.
v. 494 B: d. rices p. p. C: d. riches p. uertueuses
v. 495 B: m. par erent v. C: e. precieuses
v. 496 A: Fu l. c. e. p. B: E. l. cercliaus e. reprins
v. 498 A: l. s. o. lons et b. f. B: Sourciex ot delues et bien f.
v. 499 A: Et le front blanc plus que n'est l. B: b. ke ne soit l. C: Et l. f. p. b. que n'est l.
v. 500 A, C: fr. et vermele (uermoille) B: fr. a meruelle
v. 501 A: b. estoit meruelle C: b. ert g. m.
v. 502 A: Car plus b. B: a. p. simple
v. 503 A: Simple fu sa regardeure
v. 504 C: L. n. ot droit el a.
v. 506 C: L. b. bele danz i g.

Lou cors ot gent, bien fu molee,
A merueille bien fui formee,
La hanche baz et bien assize;
Vestu ot cendeil de Frisze. — *
Athis l'agarde si li rit.
Propphilias trestout descrit;
En son coraige muult li toche
Li gens sanblans, la belle boche;
Li doilsz ragars de la pucelle
Li mist on cors I estancelle
Que n'am porra iemaix issir
Tres qu'e l'auoir ou a morir. —

Prophilyas est om palaix
Et resgarde Cardyones.
Con plus l'agarde pluis em prant
D'amors, qui ne iure duremant *
Que tot lo cors dedans li art.
Amors lou toche de son dart,
Amors le toche et il tressaut,
Sue, fremist et pius ra chaut;
Vne autre est pluis frois que glace,
Ne li rement colors en face.
C. sopirs fait d'ire et d'amor;
Li cors li tramble de dolour;
Ne puet soffrir si se leuai,
Congie demande si s'an uai;
Prophilias congie demande,
La pucelle a deu lou comande;
Andui s'en issent del palais.
Athis dit de Cardyones
Que oncques ne uit plus belle riens
Et c'il li ai creantei bien;
E con il pluis l'en oit parleir

v. 508 B: L. c. ert g.
v. 509 A. m. fu bien f. B: A. m. estoit bien C: A. m. fu droiz f.
Härefter följer i B:
Si biele riens ne fu ainc faite
Je cuit nature l'ot pourtraite
Auant k'ele fust concheue
C'al former ne fust decheue
v. 510 A: L. h. ot b. bien a. C: L. h. ot b.
v. 511 A, B: V. ot .j. c. C: V ert d'un c.
v. 512 A, B: A. regarde s.
v. 513 A: Et Pr. tot d.
v. 514 A: Et a s. c. li t. B: c. m. retouce
v. 515 A: Ses bax maintiens sa b. b. C: Ses biax s. sa b. b.
v. 516 A: L. d. sanlans d.
v. 519 A: Jusqu'a l. v al m. B: Dusqu'il le conuenra m. C: Tant qu'a l. ou au m.
v. 521 A: Qui reg.
v. 522 A: C. p. l. p. l'esprent B, C: C. p. l. p. esprent (esprand)
v. 523 A: S'amors et naure d. B: D'a. dont naures est griement C: D'. quel naure d.
vv. 524—5 äro omkastade i A, B, C. A: Amors l'a ci tucie de son dart || Que tot le cuer dedens li art B: Amors l'alume d. s. d. || Que t. l. c. d. l. a. C: Am. le toiche de son dart || Que tot lo cors dedans li art
v. 526 A: A l. fiert amors l'assalt B: A. l. point et i. t. C: A. l'estraint et i. t.
v. 527 A: Souent froidist et puis a caut B: Une eure sent en lui grant caud C: Si refroidist et puis a chaut
v. 528 A: U. a. fois frois conme g B, C: U. a. eure (ore) e. p. f. etc.
v. 530 A: lj(?) s. B: Grant s.
v. 531 B: li fremist d.
v. 532 A: Nel p. s. B: Nel p. s. ains s. l.
v. 534 B: Et Athis congie redemande
v. 535 A: La puce a. d. les c. B, C: les c.
v. 536 B: A. issirent d. p.
v. 538 A: n. u. si b.
v. 539 A: Athis li recreante b. B: Et cil li acirante(?) b.
v. 540 A, C: plus en o. p.

Et plus lou fait amors trobleir.
L'amors de li l'angousse a mort;
Ne puet avoir nunl bon confort.

A l'osteil uient Prophilias,
Faut li cuers, mult deuint las; *
Anz en vn lit s'an vai couchie;
Tot li lou boiure et lou mainger,
Ne puet dormir ne nuit ne jor;
Mue lou sanc et la color;
Amors lo met en grant destroit
Souant li fait et chaut et froit;
Propphilias souant sopire;
Teilz malz le tient qu'i noze dire;
Il s'an laroit ancois morir
Que il osszat sast plait gehir;
Amors l'angosse mult forment,
Souant li mue son talant
Et dit: "chatis que porrai faire?
"S'aques me tient, ne viura gaire.
"Quel choze est se que si m'essaut
"E de nulle houre ne me faut?
"Vne ai chaut et l'autre tranble;
"C. dolors sans lou ior ensanble
"Que ne me uuellent pas lassier;
"Ainz me font forment plasier.
"Ce m'est avis que c'est l'amors! —
"Nen est par foi, ainz est dolors!
"Se amors est si apre choze,
"Trop est hardis qui veoir l'oze.
"S'il est de teil acointement,
"Donc n'aueroit gaires de gent;
"Maix amors est bonne, c'oi dire;
"En li puet on ioer et rire;
"Amors est mult humble et doulz; —
"Voire ce n'est pas a toz: *
"C'est vers autrui que envers moi!
"En li ne truis ie point de foi;

v. 541 A: a mors tranbler. B: Tant le fait plus a. trambler
v. 542 l'angoisse fort
v. 543 A: Si nen puet a. nul confort B, C: auoir nis (nes) .j. c.
v. 544 A, B: a. l. vint P. C: uet P.
v. 545 A, B: Faut li (lui) li c. si deuint l. C: F. li li c.
v. 546 A: Dedens son lit s'ala c. C: Dedanz .j. l. se u. c.
v. 547 B: Faut l.
v. 548 A: Ne pooit dormir nuit n. j.
v. 549 B: M. la face et l. c.
v. 550 A: A. l. prend e. son d. B: A. l. tient e. g. destrece
v. 551 A: Et s. l. f. colte f. B, C: S. a caut souuent a (chaut)
v. 553 A: t. m. l. prent q.
v. 554 A, B, C: Il se l.
v. 555 A: Q. i. o. tel p. B: Q. il vausist. c. p. C: Qu'il li o.
v. 556 A: A. si l'angoisse souent
v. 557 A: Et si li m.
v. 559 B: S'ensi m. t.
v. 561 C: Et nes une ore
v. 562 A: Vne eure ai c. et autre t. B, C: V. eure (ore) ai c. etc.
v. 563 A, B: C. d. ai
v. 565 A, B, C: f. la uertu p.
v. 566 A, B, C: c'est am.
v. 567 A: Per foi nen est
v. 568 A: si faite chose
v. 569 A, B: Mult (mout) e. h.
v. 570 A: Fele et d. t. a. C: S'ele ert d.
v. 571 A, B: Dont n'ameroient gaires gent C: dons n'ameroit g.
v. 572 A: Amours e. b. cou oi dire
v. 573 A: A lui B: On i aprent .j. et r. C: E. l. prant an ioer e. r.
v. 574 A: Am. si est simples e d. B: m. simples e. d. C: m. h. a trestoz
v. 575 A, B: Voire mes ce n. mie a. t. C: V. mes c. n.
v. 576 A: v. a. non pas a moj B: Cou est v. a. ke a moi
v. 577 A: Car mult le sent de pute f. B: n. t. nul p. d. f.

”Mult parle se de fiere guize,
”D'apre meniere me costize:
”Amer me fait par felannie —
”Ce que ie ne uodroie mies —
”La molier de mon conpaignon;
”Certes mult ai lo cuer felon!
”Il m'aimme plus que nulle riens.
”I'a la custumme a felon chien:
”Quant on li ai la gue passei
”Et il se sant a fermetei,
”Celui abaie et se uuelt mordre; —
”Encors suiz ie de plus putte ordre
”Qui mon conpaignon uuel honir!
”JE me laroie ancois morir!
”Or ai bien dit si me tandrai
”En cel pancel que ie par ai,
”Belle dame Cardyones!
”Ja sa pancer. N'averai mais
”Qu'envers vos panse se bien non”.
”Por amors de mon conpaignon
”Ici garpis ie nostre amor! —
”O ma destrasse, o ma dolor!
”Se je wult autrepart amer,
”Asseiz porra fammes trouer
”Qui m'ameront, ce m'est avis;
”Encor en ai en sa pais
”Don bien porrai mon plaisir faire.
”Autre amor uuel sor moi atraire. —
”Or ai bien dit et que cortoix: —
N'amerai maix! desor m'an poix!”

Cil fait son conte, amors refraint,
El cors lo touche et cil se plaint;
Vn sopir fait ci c'est pamez,
La color pert, tous est muez;
Souant s'atent, on lit se voutre; —
Par I petit qu'i ne chiet outre.
Quant il reuint de pamison,
Lors li refait amor son don;
Adonc est il tres tant fors;

v. 578 A: Et mult le sent d. B, C: M. per l. sent d.
v. 579 A: me justise (iustice, justise)
vv. 580—83 fattas i A.
v. 582 C: m. a mon c.
v. 584 A: Athis m. pl. qu'autre r.
v. 586 A: Que quant o. l'a le ne p.
v. 588 A: a. s'el v. m.
v. 589 A: d. peor (piour, poior) o.
v. 590 A: Qui voel mon conpaignon h.
v. 591 A: J. m. lairai auant m. B: Mains (tydl. skriffel för mais) ains me lairoie m.
v. 593 A, B, C: q. j. or ai
I A, B, C följa härefter två verser: *A: Jamais amor n'arai a li || C'est mesure ce que je dj B: Jamais n'aurai amours vers li || Cou est mesure ke ion di C: Jamais amor n'aurai uers lj || Ce est mesure que ie dj*
v. 596 A: Que vers uos B: Que iou vers v.
v. 598 A: Jci deguerpis male a. B: g. i. vostre a.
v. 599 A: Ensi remandra ma d.
v. 603 B: E. e. a cent el p.
v. 605 A, C: A. a. u. a moi a.
v. 606 A: Or ai je b. dit que c.
v. 607 A: Ja ne l'amerai sor mon pois B: Jou n'am. m. sor mon pois C: d. mon pois
v. 608 A: Ci faut s. c. a. le faint B: a. le paint C: Ci faut s. c.
v. 609 A: t. si se p.
v. 611 A: Pailes deuient si e. m. B: De la coulor est tous m.
v. 612 B: s. torne et retorne
v. 613 A: P. .j. p. que ne c. o.
v. 614 A, C: Q. il reuient d.
v. 615 A: L. l. r. a .j. don B: L. l. r. a. ses dons
v. 616 A: Mais cest don tient jl a si sort B: D'onkes rest il perfoi molt sos C: Qui est mult aspres et mult forz

N'est gaires mendres que la mors.
Amors n'est pas desduis ne ieuz,
Ainz est destrasse ardous et feus
Qui mult souant on cors li art.
Amors li a lancie son dart,
Froidir lo fait et achafer
Et tressalir et sopirer.
Souant li remabre celi
Que il ne puet metre en obli:
Cardyones li mest dauant
Et son gent cors mult avenant,
Son doulz ragars et son cler uis,
Sa belle bouche et sou biaul ris,
Ses biaulz cheuolz et son gent cors;
Amors li met dou sauoir fors,
El cors li ranbat la folie
O la sanblance de s'amie;
Toute la forme l'en descrit,
Amors li conte et si li dit
La figure de la pucelle:
"Rose de mai ne flor nouelle
"Premierement quand elle nee *
"Ne est tant fort encoleree
"Con la biauteil Cardijones".
Quant il la uit ier om palais
Toutes les houres que l'an membre
Li faut li cuers et tuit li mambre.
Amors lou ra mix en afroi;
Or le refait entandre a soi:
Quant qu'il avoit covant et dit
Tot renoie et contredit;
Reconoistre li fait s'amie.
Vne houre otroie et l'autre nie;
Or dit: "Je ainz Cardijones!
"Se poize moi ie n'am puix maix;
"Amors en ai mon cuer torner
"Dont ne tan ceist elle nunl grei". —
"Quan tu l'aimmes de teil meniere
"Que ne t'am puelz retrare arieres,
"Se l'amasses de bon corage,
"Tu n'i eusses nunl damage;
"Tant est elle de franche part,
"Sinple lo cuer, douz le ragart,
"Si parlasse souant a li,

v. 617 A: N. g. m. de la mort B: m. k'en camp moss C: m. de l. m.
v. 621 A: A'. l. a. jet e .|. d. B: l. ȷ. d.
v. 622 A: et tressuer.
v. 623 A: t. et remuer.
v. 624 A: S. li membre de celi.
v. 627 A, B: c. et son sanblant.
v. 629 B: b. bouce son douc r.
v. 630 A: Et ses bax dens et son bel c.
v. 631 B: A. l. m. d. son sens f. C: A. l'a mis d. s. f.
v. 633 B, C: Et la s.
v. 634 A, B: T. l. f. li d.
v. 635 B: A. l. conte se l. d.
v. 638 A, B, C: P. q. ele est n.
v. 639 A: N'est pas si fresce coloree B: N'est pas si biel e. C: Ne n'eist tant formant coloree
v. 640 A: Con jer estoit C.
v. 641 A: l. u. en son p.
v. 642 A, B, C: qu'il l'en m.
v. 643 A: Faut li l.
v. 644 B: A. l'a mis en grant e.
v. 646 A: Qu'auques il a. deuant dit B: Tout k'auques il a. ains d. C: a. deuant ce d.
v. 647 A, C: Trestot r. B: Jl r. ore et c.
v. 649 A: otr. l'autre n.
v. 650 A: Et dist se j'aim C. B, C: Et d.
v. 652 A: A amors a mon c. t. B, C: A. mi a m. c. t.
v. 653 B: e. mau g.
v. 654 A: Que t. l. en t. m. B. Q. t. l. en t.
v. 655 A: Q. tu t'en ueus r. a. B: Q. tu ne t'en pues traire a.
v. 657 B: T. n. e. ia d.
v. 658 A, B: e. d. bone p.
v. 659 A: De simple cuer, de esgart B: De simple cuer, de franc resgart C: Sinple cuer dolz o bon regart
v. 660 B: Se parlasse s.

"Qu'elle eust de toi merci;
"Maix trop ez faz et orguelouz
"Et vers amours contrarioulz.
"Amors n'a cure de nunl orguel;
"Souant se uuelt clignier de l'uel,
"Blandir et doucemant proier;
"Amors se uuelt contralier,
"Amors se uuelt mult ramponer
"Et correcier et racordeir;
"Amors uuelt faire tous ces biens;
"Pluis est nobles que rois ne quiens".
"Amor", li dit Prophilias,
"Ne tenir pas se plait a gas!"
"Li deux d'amors t'a si naure,
"Que tu ne pieus avoir santei,
"Se par lui n'est, bien lou te di.
"De tot te met en sa merci;
"A lui t'otroie et si t'i rand,
"A lui doiz tu proier souant;
"Que bien li pieus avoir mestier
A ces besoignes esploitier."

Prophilias fait I grief plain,
A soi moiinmes se conplaint:
"Mult me destroint li deux d'amors,
"Sofferir me fait mainte dolor,
"Moult m'agoisse, iostice et mort,
"Trop me destroint, si a gran tort;
"Onques de riens ne li forfis; —
"Ainz pues bien estre ces amis:
"Se ie faix se que il me prie
"Si averai ioie et bone vie
"Et m'ame i avra delit.
"Je fera ce que il m'at dit". —
"Ja n'an faudra, se je puix riens:
"Tra toi vers li si tan fai bien;
"S'amor li quier"! "et ie par cui?
"Par toi meismes ov par autrui?"
"Saches, se la pries souant,
"Tu avras auque ton talant;
"Souant te mostre lade chiere, —
"Ne te trai pas por se arieres;
"C'est custume de famme et dit:

v. 661 A: Ele eust tost d. t. m. B: Ele eust tost de moi m. C: Q. e. tost d. t. m.
v. 662 A, C: e. fel et o. B: M. t. sui fel et o.
Fattas i A. { v. 664 B: Amours oi n'a cure d'orguel C: A. nen a cure d'orguel
v. 665 C: Einz uialt souant c. d. l. }
vv. 666—67 äro omkastade i A, B, C.
v. 666 A: Mes blandir souent et p.
v. 668 A: Apres ueut .j. poi r. B: A. v. souuent r.
v. 669 B: .t. les b.
v. 671 A: P. est fiers qua n'est r. n. q.
v. 673 A: N. t. p. tes p.
v. 675 B: Q. t. nen p.
v. 676 A: S. p. l. non b.
v. 678 A: A. l. t. si t. r.
v. 679 A: A lui doit on parler s. C: Celi doit an p. s.
v. 680 A: Qui b. te puet a. m. B: Car il puet bien a. m. C: Qui b. li puet a. m.
v. 681 A, B: A tes b.

v. 682 A: g. plait. (Tydl. misskrifning för plaint.)
v. 683 B: A lui m.
v. 685 A, B, C: m. f. mortel d.
vv. 686 och 687 äro omkastade i A: Trop me destraint ce est a tort || Mult m'angoisse et destraint a mort
v. 686 B, C: T. m. et j.
v. 687 B: Mult m. d.
v. 691 B: Dont aurai i. C: et b. aie.
v. 692 B, C: Et de m'amie aurai d.
v. 693 B: Se iou fais c. ke il me d.
vv. 690—93 fattas i A.
vv. 694—95 äro omkastade i A: Trai toi vers li si feras bien || Ja ni faudras de nule rien
v. 695 B: T. t. v. l. s'il te fait b. C: s'il ten fet b.
v. 697 C: t. m. non p. a.
v. 699 A: a. sonet.
v. 700 A: S'ele t. m. B, C: S'auant t.
v. 701 B: Ne t'en t.
v. 702 A, B, C: C. c. que f. d.

"Quan en l'en prie pluis escondit,
"A chief de foi rest debonaire,
"Mieulz em puet on a son plasir faire; *
"Tost ramolit vers grant proiere,
"Maix qu'i bien soit qui la requiere.
"Ce sache bien, Prophilias,
"Se tu la proies tu voincras!
"Proiez! si feroie ie por voir *
"Des lou matin de ci qu'a soir.
"Sorz ciel n'en a issi fors riens,
"Tornest a mal o fuit a bien,
"Que n'an cudaisse bien soffrir,
"Ma que en eusse mon plaisir!"

Sauoirs li rest on cors entreis,
Que li regete les malz panceis
De la rage qu'il ait eue;
Touz ces corages li remue;
Et dit: "Chatis, que est ce, las?
"Larai morir Prophilias?
"Grant desuerie me demoinne.
"Amors, trop par estes uilainne,
"Qui teil choze me roneis fare; —
"Ainz me laroie a cheualz trare
"Et tous les manbres aragier,
"Morir ou la teiste tranchier,
"Que ia envers mon conpaignon
"Feisse si grant traisson!
"Sen duel panse que ia souant
"Deuroie avoir lou iugement.
"JE iugeroie por Athis
"Qu'i est mes druis et mes amis;
"Il est mes sires et mes conpains, *
"Mais deuers moi est li mehainz,

v. 703 A: Q. o. li prie ele esc. B: Q. o. l. p. s'escondit C: Q. o. l. p. ele esc.
v. 704 A, B: d. fois est d.
v. 705 A: Si en puet on sen p. f. B: Mult en puet on son p. f. C: Bien an puet or son p. f.
v. 706 A: T. amoloie per p.
v. 707 A: Mais qu'il soit qui bien l. r. C: Mes que bien souant l. r.
v. 708 A: C. s. tu Pr. B: Bien pues sauoir Pr.
v. 709 A, C: tu l'aras (l'auras) B: Se bien pries
v. 710 A: Prie li si ferai ie voir B, C: f. iou (ie) voir
v. 711 A: dessi ai soir B: Tres le matin dusques au s. C: antresqu'au soir
v. 712 A: Sos ciel n'en est si fort rien B: nen a si forte r., C: S. c. n'a nule si fort r.
v. 713 A: T. a m. v soit a b. B: T. a mal tornast a b.
v. 714 A: Q. n. uolsisse b. s. B, C: Q. ne c.
v. 715 A: Desqu'en eusse m. B: Mais que iou eusse mon desir C: Mes qu'an eusse m. p.
v. 716 A: S. li est o.
v. 717 A, B: Qui en geta (gieta) C: Qui en met hors l. m. p.
v. 718 B: De la freor k'il a. e.
v. 719 A, B: Tos li c.
v. 720 A: que este (tydlig misskrifning för est ce). B: Caitis dist il ke est
v. 721 A: Fol consel as Profilias
v. 724 B: Qui tel honte me r. f.
v. 726 A: membres detrencier
v. 727 A: Et puis l. t. roognier
v. 728 A, B, C: Que ie (iou) env.
v. 729 A: Feisse tele tr. C: F. si g. mesprison
v. 730 A, B: Sol (seul) del p. C: Seul del parler quau (sic!) fais souant
v. 731 A: Deuroit on faire j. B: Doi ie morir per iugement
v 732 B: Jel iugeroie pour athis C: Jugier deuroie p. A.
v. 733 A, B: Quil est mes d.
v. 734 A: mes sire mes c.
v. 735 C: Mes deuers moi a nus meheinz

"Et mmult resanble felannie
"Quan sa mollier quier druerie.
"Se deux m'aist, se poize moi
"Que amors m'a lacie a broi,
"Que ne me weult lassier aler
"Por prematte ne por doner;
"Souant mi ramoigne la belle,
"Qui ma dolor moi renouelle.
"Laz, tote ior i vois pansant,
"Lan nuit la uoi en mon dormant:
"Quan ie me doi la nuit dormir
"De ioste moi la cui tenir;
"Don m'est avis que ie la uoi,
"Estans mes bras environ moi,
"Prandre la cuiz, ne la truis mies.—
"Folz est qui chasse la folie,
"Laz, si mal troeve que n'i est!
"Li mien desduit ne sunt pas prest!
"Lors resuis ie en mult gran poinne;—
"Ce est l'amors qui me demoinne."

Athis li est venuis dauant,
Sorz l'aponde s'asit plorant;
Doucement l'ai a rason mix
Se li demande: "Bialz amis,
"Queis malz est se que vos destroint?"
Souant lo plore Athis et plaint.
Prophilias respont: "Par chaut
"Ai lo mal pris que ci m'essaut.
"Entre voloir et esgarder
"Me font souant lou sanc muer
"Si que i'en cuis pardre la uie".—
Maix cil ne s'en aparcoit mies
Ne pas ne s'an denoit ragart
Que li malz fuit de celle part.

"Sauins d'Athaines vint iries,
Demanda li tous correcies
Queiz malz est ce et ou lou prant,
Que leu lou touche pluis sonant;
Cil li respont: "Je l'ai au cuer!
"Ce sachies bien, a venir fuers

v. 736 A: Que mult resamble deruerie B, C: Qui m. r. f.
v. 737 A: Que
v. 739 A: Cu'Amours m'a lacie en son broj B: C'amors m'a mis ens en son broi C: Qant amors m'a lacie el broj
v. 740 A: laissier ester
v. 742 A, B, C: Souent me ramentoit la b.
v. 744 A: Trestote jor C: Las tote nuit i uois p.
v. 746 B: me doi per nuit d.
v. 747 B: le quit sentir
v. 748 A: Lors m'est a.
v. 749 A: Lors tent mes b. B, C: Entre mes bras deiouste moi
v. 750 A: Prendre le cuit si rien truis mie B: P. le wel si n'en truis mie C: la cuit si n'en t. m.
v. 751 B: qui cace tel f.
v. 752 A: La si la trueue qui ni est
v. 754 B: En dolor sui et en g. p.
v. 755 A: Ce fait amours qui si me maine B: Chou est amors ki si me maine C: Ce est amors qui
v. 757 B: Deuant le lit s'asist p.
v. 759 A, B: demande dox (dous) a.
v. 761 C: Athis souant le plore et plaint
v. 763 B: M'est pris cis maus ki si m. C: M'es cist max pris qui s. m.
v. 765 A: Me fait souent color muer
v. 766 A: per caus en quit p. l. v. B: Per itant quit p. l. C: Per tans en cuit p. l. u.
v. 767 s'en aperchut m.
v. 768 A: ne s'en prenoit regart B: s'en douna r.
v. 769 A: Qu'il li venist de c. p. B: Que il venist d. c. p.
v. 772 A, B: Quels mals cou est
v. 773 A: Et v li touce p. s.
v. 775 A: Ce sacies bien que pour nul fuer B: Et si quit bien ke a nul fuer C: Ce sachiez bien qu'au nes .j. fuer.

"Ne cuis ie ia avoir confort
"Ne garison iusques a la mort". *
Sa main li touche par lou cors;
Sauis d'Athainnes se mist fors,
"Athys son fil a lui apelle
Si li a dit vne nouelle:
"Cist hons se muert, sez tu porqoi?"
Il li at dit: "Je non, par foi.
"Il ne m'ent wult dire lo uoir,
"Ne ie la fin n'an puix sauoir;
"Maix tant m'a dit par chaut l'a pris".
Les mires mande del paiix,
Et, quant il furent asanblei,
Par touz les pous li ont testei.
Oncques n'i ost si sage mire
Qu'i veritei em peust dire,
Quez malz ce est, de quel nature;
Toute en est la fesique occure.
Li mire sunt tuit departi;
Prophilias remest ensi;
Malades fuit, et li ior vint
Des nosces faire a celz cui tint. *
Vuit iors dauant font li parant
Des nosces l'aparallement.
Athys ont sa fanme donee;
Mult richement l'a espozee;
Les nosces furent demanez;
Asseiz i ost de riches mes;
Et, quan li maingiers fut finez,
Athys s'en est premiers leueis;
A son conpaignon vint tot droit
Errant a lit ov il gesoit;
Desor l'aponde c'est assis:
"Prophilias", fait il, "amis,
"Comant vous sanble de cest mal?"
Cil li respont: "Ainz n'oi tal.
"JE n'an cut avoir garison

v. 776 B: Ne puis auoir ne mais la mort
v. 777 A: Ne g. fors que l. m. B: N. g. ne nul confort C: N. g. deuant la. m.
v. 779 A: Et en apres si s'en ist fors B: Sauis et puis si s'en ist f. C: S. d'ath. s'an ist f.
v. 781 A: ceste nouuele C: Si li a dite u. n.
v. 782 C: Cil hom
v. 783 A: Et cil respont nenil per foi B: Athis respont naie par foi C: C'il li respont ie non p. f.
v. 785 A, B, C: Ne je (iou) n'en puis la fin s.
v. 786 A: Mais jl me dist B: Mais tant me dist
v. 787 A: Les mires mandent B: Mandons les mires. C: Mandent les mires
v. 788 B: Atant i furent a.
v. 789 A, B: Per tot le cors li o. t. C: Per tot le prous li o. t.
v. 790 A: N'onques n'i ot
v. 791 A: Qui la urete en seust d. B: Qui verite en seust d. C: Qui la uerite an p. d.
v. 793 A: Trop en est la fisique dure B: Trop en est li phisike oscure C: Mult en est la fisique oscure
v. 794 A: L. m. s'en sont d.
v. 796 A: Malades fu et jor et nuit B: Malades ert et li iors vient
v. 797 A: Des noeces faire ancois que tuit B: Des noches faire a chals ki tient. C: Des noces faire a ces cui tint
v. 798 B: Vn ior d. fon li p.
v. 801 A: Qui li emt(??) l'a esposee
v. 802 A: furent el pales
v. 803 A, B, C: i ot de pluisors mes
v. 806 A, B, C: conp. ua (va, uet) t. d.
v. 807 B: au lit la u il g.
v. 809 A, C: Prop. dist il a.
v. 810 B: Comment vous est il de c. m.
v. 811 A: Et cil respont aint mes n'oi tal
v. 812 A, B, C: Ja n.

"Ne mecinne, se la mort non."
Athis li ait l'euure contee
Con il a sa fanme espouzee
Et de la ioie del palaix;
Mais il n'i entrera iemaix;
Tat qu'il lo uoie respasser
Ne porroit maix ioie mener
Prophilias dit: "Ne puet estre!"
Athis li baille lo poing destre,
Pius li a dit: "Mult me morvoil
"Que de cest mal ne truis consoil
"Ne ne poons mire trouer
"Que uos em pusse meciner."

"Prophilias, mult te voi paile;
"Ta colors est et morte et maile.
"Chacun ior te voi empirier;
"Pires eis hui que ne fuis ier. —
"Prophilias, car me gehis,
"Bialz doulz conpains, "se dit Athis,
"Quez malz est se, — quar t'an descuevre!
"Se pooie faire les oevres
"Que tu fusses ai sauement,
"Iel porquerroie isnellement
"Queilz malz est se et quelz languors
"Don est venue teiz dolors;
"JE t'en donroie guarison
"Par tous les deux on nos creons!
"Se ie pooie volantiers
"Ia n'an seroit li plais si fiers;
"Mult envorroie oir la some,
"Car en cest mont n'ai I sol home
"Mielz t'an porchassait a garir,
"Se le me voloies gehir;
"Ains iroie par. mainte terre
"La mecinne sarchier et querre.
"Qui sa plaie ne lait veoir
"Comant puet garison avoir?
"Prophilias, car le me diz!"

v. 815 C: Comant a sa f.
v. 816 A: Pour ce font tel joie el p.
v. 817 B: Mais il n'i renterra j.
v. 818 A: Trusqu'il l.
v. 819 A: Ne poroit ja joie m.
v. 821 C: A. li garda au pous destre
v. 823 A: Quant en cest mal ne truis consel
v. 824 B: Ne ne puet on mire t.
v. 825 A: Qui nos sace consel doner Här följa två verser: *Ce poise moi uoir dos amis* || *Qu'ensi de moi te departis* B: Tant sache fisike esprouuer — Här följa två verser: *Que t'en puisse douner mechine* || *Ne per erbe ne par rachine* C: Qui uos en saiche m.
v. 827 A: Ta c. uoi B: La coulor as et vaine et m. C: Et ta c.
v. 829 A: Piriez es es (upprepning genom misskrifn.) hui B: Pire est hui ke le ne fu ier C: hui que n'ieres hier
v. 831 A; conpais et dous ami
v. 832 A: Quel mal tu as car te d. B: Q. m. chou est car te d.
v. 833 A: Se je p. f. l'ueure
v. 834 A: Qui te fust a ton s. B: Ki fusses a ton s. C: Qui te fussent a s.
v. 836 A: Quel mal est ce ne quel dolor B: Quels mals chou est
v. 837 A: Dont t'est uenue tel langor B: Dont t'est uenue C: jtex d.
vv. 838—39 omkastade i A: Per tos les dix v nos creon || Je te querroie garison
v. 838 B: Je te querroie g.
v. 841 A, B: Ja ne s. C: Ja ne s. li p. si gries
v. 842 B: Mout en desir oir l. s.
v. 845 C: Se tu le me uiax regehir
v. 848 A: ne fait v.
v. 849 A: p. medecine a. B: Com. en puet mechine a.
v. 850 A; Dist Profilias or me d.

"Coment en seroie ie fiz
"Que tu ne m'en vosices mal?"
Athis raspont: "Ainz n'oi tal.
"JE t'am pleuis la moie foi
"Et par les deux, la ov ie croi,
"Ainz t'an amerai plus forment
"Et qerrai medicinement."
"Dirai lou toi?" "Oil." "Je n'oz,
"Ne ferai pas." "Dont es tu folz
"Se tu te uuelz lasier morir
De se don te puesses garir."
"Tu me puelz bien doner santei."
"Por qoi m'eis tu don tant salei?"
"JE n'osoie encore dire."
"Trop as endurei cest martire."
"Encor m'est mult del dire grief." —
Del couertour couri son chief,
Trois fois se pasme de dolor,
Ne se puet atenir de plor.

Athis l'an drasse contremont,
Les ieux li baize et pius lo fronc,
Pius li a dit: "Gehi lou moi!
"Par celle amor que i'a a toi,
"Ja ne t'an vodrai se bien non
"Et t'an querra droite poison."
Prophilias gette I sopir:
"Mult est ci plais grief a gehir;
"Se poize moi con iel parlai,
"Mult me poize quan ie conmansai. *
"Meulz vousisse estre tauz; —
"Maix, quan ci plais est tant meuz,
"Ie ne puix maix longues celer.
"Porra ie foi en toi trouer

v. 854 A: Je te pleuis B: Jou te pleuis en moie f.

v. 855 A, B, C: dix en qui (an cui) je c.

v. 856 A: Ja ne t'en volrai se bien non B: Ains t'ameroie pl.

v. 857 A: Et le querrai droite poison B: Et querroie mechiuement

v. 859 A: Nel dirai p. B: dont estes fos C: Nel ferai p.

v. 860 B: Se vous voles l. m.

v. 861 A: D. c. d. poroies g. B: dont vous poez g. C: don tu te puez g.

v. 862 B, C: Tu m'en pues b.

v. 863 A: Et pourcoi le m'as donc c. B: Pourcoi le m'as d. t. c. C: Pour quel m'as tu d. t. c.

v. 864 A: Je nel t'osoie mie d. B: Jou ne le t'ose e. d. C: Je nel t'osoie ancore d.

v. 865 A: Pour qu'as endure tel m.

v. 866 A: Encor m'es jl del d. g.

v. 867 A, C: Del c. cueure s. c.

v. 869 C: Ne se puet mes tenir d. p.

v. 870 A: Encontremont le drece Athis B: Athis se drece c. C: Athis le dresce c.

v. 871 A: Les iex li baise et puis le vis.

v. 873 A: Par cele foi que ie te doi B: Par cele foi ke i'ai en toi

v. 874 A: Je ne ten uolrai ja querine. B, C: J. n. t. v. se miex (mialz) non

v. 875 A: Ancos querrai ta medecine B: Et si querrai ta garison

v. 877 B: Mout est cis maus gr. Härefter följa i A, B och C två verser, A: *Ne sai con jel die ne les || Mal est auant et pis apres* B: *Ne sai conment die ne les || Mais est davant pire apres* C: *Ne sai con iel die ne les || Maus est auant et puis apres*

v. 878 A, B, C: poise moi que j'en parlai

v. 879 A: Et qu'a dire lo c. *B, C:* Mout me repent quel c.

v. 880 A: Mils me volsisse estre teus B: Miex m'en vaussisse estre teus

v. 881 A: Mes quant cis plais est ci meus B: Mais quant cis plais est es meus C: tant meuz

v. 882 A, C: Je nel puis B: Ne le puis mais l. c.

v. 883 B: Porrai me iou en toi fier

"Que tu ne m'en vossices pis?" —
"Oil, par foi, ie te pleuis!" —
"Tu cognois bien la medicinne
"Et chacun ior vois la racinne
"Qui me guerroit a pol de poinne;
"Maix la fesique en est vilainne
"Encontre toi, qui me requiers."
Athys respont: "Bialz amis chiers,
"Est ce por famme?" "Oil amis!
"Meudre m'est mors que estre vis!"
"Comant a non?" "Cardijones!"
A sa most c'est pameis apres.

Athys l'an redrasse vers soi:
"Amis", fait il, "entant a moi!
"Ne t'amaier, pran bon corage!
"Bien te guerra de cest malage.
"Bealz douz conpainz", se dit Athis,
"Tu eils por moi en sai paix,
"Se ie portant te las morir,
"Mult deuroit siegles falir! *
"Ie te querra mecinement,
"Ne tarderai mas longuement,
"Qui te tornerai a santei
"Et moi a honte et a uitei; –
"Maix mieulz en uuelt estre honiz
"Que tu por moi soies periz. –
"Ne t'amaier, pran bon confort!
"Bien te guerrai de ceste mort.
"Anz en ma chanbre dauant moi
"Ferai I lit faire por toi.
"Quant ie serai aleiz couchier
"Et gyrra ioste ma moillier,
"Leurai moi, irai a ton lit,
"Et tu vien faire ton delit;
"A ma molier couchier iras; –
"Maix guar que tu n'i paler pas!
"Quant en avras fait lo tien plasir,
"Garde te bien de l'endormir!
"Pius t'an remeu isnellemant,
"N'i demorer pas longuement;
"Et ie rira gesir arieres.
"Ia n'an ferai plus laide chiere."

Si fatemant ont consoil pris.
Atant s'an est torneiz Athis;
On palaix entre tous iries
Et fit samblant d'estre liez. *

v. 885 A, C: Oil p. f. le te pleuis B: O. p. f. iel t. p.
v. 889 A: Mais ia fisique en e. v.
v. 893 A, B: Mieux volroie estre mors que vis
v. 896 A, C: Athis le r. B: Athis l'en drece contre soi
v. 898 Ne t'esmaie, i'ai boin c.
v. 902 A: Se pourtant jou t. l. m.
v. 903 A: Bien me deuroit li mons hair B: Bien en deuroie estre hais C: Bien me d. s. hair
v. 904 B: Je te querrai medicinement
v. 905 Nar (tydlig misskrifning) tardera B: Ne demourra pas l.
v. 909 B: Que tu per moi fusses p.
v. 912 C: Dedanz ma ch.
v. 913 A: .j. lit ferai faire p. t. C: Ferai mon lit f. p. t.
v. 915 C: Et gesir ioste m. m.
v. 916 A, C: Leuerai, irai a t. l. B: Sus saurrai et irai en t. l.
v. 917 A: Et tu vas f. t. d.
v. 918 A, B: O ma mollier te colceras (couceras) C: A m. m. te coucheras
v. 919 A, C: Mais garde que n'i parler pas. B: Mais garde ke n'i parles pas
v. 920 A, B: Quant tu aras fait ton p. C: Quant auras fet tot ton delit
v. 921 B: Garde bien toi d. e.
v. 922 A: P. t'en reuien deliurement B, C: P. t'en reuien i.
v. 924 A: Et jou m'irai jèsir a. B: Et iou irai gesir a.
v. 925 B: plus male c.
v. 926 B: En tel maniere ont c. p.
v. 929 A, C: Et fait (fet) s. d. tos (toz) lies

Li tarmes vint d'aler couchier;
Entre Athis a sa moillier;
Font an doulz I bel lit faire *
En I chanbre ov nunlz repaire
For que il dui priueemant
E vne fanme soullemant.
Athis la famme apelle o sai
Si li a dit. "Ameneis moi
"Priueemant mon conpaignon.
"Ne wel qu'i gisse se ci non:
"Ci guerrai mieulz et plus em paix,
"Trop ait grant noize el palaix.
"Malades est mult durement,
"Ne uiura gaires longuemant.
"Se il moroit et nel souoie,
"Sachies que dolans en seroie."
Vn lit de coutre et blans dras
Ont fait asseis Prophilias;
En la chambre preueemant
Le couchent mult bellemant. *
Athys le mestre en anvoie,
Estaint les cierges qu'anlumoient
La meruoille qu'i uuelt soffrir
Et por son conpaignon garrir.
Athis se gist deleiz sa famme,
Que plus estoit clere que genme;
Don se commance a porpanseir
Et en son cuer et estriuer:
"Que prorai faire, laiz chatiz?
"En fole poinne me suiz mix
"Con faserai ma conpagnie
"Et ma molier, que i'a pleuie
"Ma foi leaulment a tenir
"Et li a garder et seruir,
"Et con lara mon conpaignon
"Morir por si pol d'encoison." —
"Retorne soi si se porpanse:
"Que me fait donc ceste deffance?
"Doi ie donques a ma mollier
"Nunl autre home lassier cocher?

v. 930 B: Li termes vient.
v. 931 A: Athis o sa bele m. B: Athis et sa biele m. C: E. a et sa m.
v. 932 A: Fist .j. bel lit ensamble faire. B: Font pour aus .ij. .j. b. l. .j. C: Font a ax .ij. un gent l. .j.
v. 933 A: E. u. c. vne repaire. B: En la cambre nus ne repaire. C: En vne chambre ou nus ne eire.
v. 936 A, B: la feme amene a. s.
v. 938 A: Tot coiement m. c.
v. 939 B: Ne wel que gen.
v. 940 C: Ci girra bien et mialz
v. 941 B, C: noise en cel (ce) p.
vv. 940—43 fattas i A.
v. 944 B: mouroit et iel s.
v. 945 A: Sacies que grant duel en aroie B: A tous iors mais dolans seroie
v. 946 A: .j. lit de keute et de b. d. B: Un lit de kieute et de boins d. C: Un lit de coste et de blans d.
v. 947 A: Firent tantes Profil. B: Ont apreste Pr. C: Ont fet a oes Pr.
v. 948 B: cambre tout erranmant
v. 949 A: Le courirent celeement B: Le coucierent priueement C: Se couchierent mult bonement
v. 950 A, B, C: Athis la maistresse en env.
v. 951 A: Les cierges estaint con nul uoie B: Le cierge estaint pour con ne voie C: Estaint les cierges qu'an ne uoie
v. 955 A: Qui plus est clere que n'est g.
v. 956 A: Mult se c. C: Donc se porpanse an quel meniere
v. 957 C: Fera ce de s'amie chiere
v. 958 C: Que fere fet il l. c.
v. 959 A: en grant folie me s. m. C: An f. p. ai mult cuer mis
v. 961 B: mollier ke iou ai prise
v. 963 B: Et a amer et a chierir
vv. 962—63 fattas i A.
v. 968 A: o ma moillier
v. 969 A: home faire c. B: Laissier nul autre home c.

Efter v. 971 följa i A följande två verser: *Et je le lais ensi honnir* || *Con le poroie garantir*

"Ia est elle ma famme en loii
"Se ie ne li portoie foi,
"Ia seroit se pechies mortalz;
"Elle est ma famme si leaulz,
"Ne li doi pas riens consantir
"Ne li perdre ne moi honir,
"Car se seroit mult grant folie
"Et mauisties et felannie.
En son corage s'an desdit:
"Que est se, laiz? que ai ie dit?
"Ia il asseis de belles fanmes *
"Par lou paix et par les raignes; —
"Se ie por vne em laix morir
"Mon conpaignon, que pues guearir,
"Iemaix en moi n'a bien fiance
"Ne conpaignie ne esperance. —
"Bialz douz conpaings! se ie vos fail
"Et ie ma famme ne vos bail,
"De tot se tient en ceste guize"!
Entre ces bras sa famme a prise,
Sept fois la baze d'un tenant,
D'autre part c'est torneis plorant.

Cardijones c'est endormie;
Prophilias pas ne s'oblie:
"Ha deux!" fait il, "verra ie l'ore
"Que Athys vaigne, que tant demore?
"Se ie veoie la conpaignie
"De moi estre avec m'amie,
"Que la peusse sol santir
"Et dedans ces bras gesir, *
"Encor guerroie de cest mal
"N'i quaroie autre mecinal".
En son cuer c'est reporpanceis:
"Qu'a ie dit, laz! Touz suiz desuez!
"Est il don nunlz homs en terre *
"Que teil honte deust sofferre
"Qu'a sa mollier lassa gesir

v. 972 A: Se je ne sui vers luj loiax B, C: Et enuers li ne sui loiiaus (leaus)
v. 973: pecies et max B: Dont sera che pecies et maus C: Ja seroit ce pechiez et max. Som man ser äro i A, B, C vv. 972—73 i en annan ordning än i St.
v. 974 A: Ja ne doi je p. c. B, C: Je ne doi
v. 975 A: A li perdre et amor h. B, C: A li perdre n'a moi honir
v. 976 A: seroit grant vilenie
v. 978: corage se desdit
v. 979 B: Que chou est las que iou ai d. C: — que ie ai dit
v. 980 A: Assez a or de b. f. B: Jl a asses d. b. f. C: Asez a il de b. f.
v. 981 A: Per cest paijs et per ces regnes B: En cest pais de hautes dames
v. 982 C: pour une leis m.
v. 984 A: en moi n'ait on f.
v. 985 A: n'atendance B, C: n'esperance
v. 987 C: Et a ma fame n. v. b.
vv. 986—87 fattas i B.
v. 990 A: l. b. docement B: l. b. maintenant
v. 991 A: D'autre part est t. C: D. p. se torne pl.
v. 992 A: Cardiones est e.
v. 993 A: ne l'oublie.
v. 994 A: diex dist il verrai j. l.
v. 995 A, B: Qu'Atis viegne qui me sekeure (sic!)
v. 996 A, B, C: Se veoie l. c.
v. 997 C: De moi a estre a. m.
v. 998 A: Et dales son coste g. B, C: Et iouste son c. g.
v. 1001 A: Ni queroie medecinal B: Ne qu.
v. 1002 A: En son cuer se rest pourpenses
v. 1003 A: Que di je las sui je d. B: Ke di iou las t. s. d. C: Que di ie las trop s. d.
v. 1004 A, B, C: est *(B genom missskrifning Cest)* jl donques nul h. e. t.
v. 1005 A: Qui jtel honte deust querre B: h. doiue requerre.
v. 1006 A: laissast bailler B: m. me laist g. C:

”Nunl autre home por soi honir? —
”Iel ma il dit, se fuit confors! — *
”Par foi, ainz est dolors et mors! —
”Il te cudoit par tans guarir; —
”Ainz m'an verra certes morir.”

Prophilias est en dolour.
Athis se gist ioste s'oxour;
Leuei se uuelt, suiz est drecies,
Porpance soi si rest cochies:
”Que uuelt ie faire? ov vois ie, laz?
”Lara morir Prophilias
”Ainz que ie soffre si grant honte!”
Pancers lo met en autre conpe
Et dit: ”Mult suiz de mal corage;
”Trop averoit ci cruel damage,
”Se ie laix morir son vessal
”Por sollemant si peti mal
”Don ia nunz hons ne sera pire,
”Fors d'une choze que n'os dire.
”Mult doi bien a mon conpaignon
”Querre santei et garison.”
Del lit s'en lieue si em paix
C'onques nel sent Cardijones;
A son col ai vn manteil mix.
Toz correcies et toz pancis
Issi del lit, mul fuit dolans;
Tot soelz dit entre ces dens:
”Mult par suix fox! que vois je querre
”Ma honte et mon ennuit sofferre?
”Ie moiinmes me wel honir.
”Comant puix ie se consantir
”D'un autre home faire coucher
”En leu de moi o ma mollier,
”Qui tant est belle et douce choze
”Et plus frache que flors ne roze?
”Por l'amistier d'un home estrange
”Wel conmancer vn felon change

v. 1007 B: Nenil certes pour soi h.
v. 1008 A: Jl le m'a dit B: Ja t'a il dit C: Ja le m'a il dit por confort
v. 1009 A: Per foi non fu ains fu li mors B: ains fu d.
v. 1010 A: Jl me quida per tant g. B: Il me quidoit pourtant g. C: Il me cuide per tant g.
v. 1011 A: Mais voir jl me fera m. B: Certes ains me lairoit m.
v. 1012 A: Prophilias gist en d.
v. 1013 A: Se jut dales s'oisour
v. 1014 A: Sus s'est d.
v. 1015 B: Porpense soi si est c.
v. 1016 C: Que uuil faire
v. 1020 A: dist trop sui de uil c. B: de vain c. C: de dur c.
v. 1021 A: Trop auroit ci vilain d.
v. 1022 A: moirir tel v. B, C: mourir (morir) cest v.
v. 1023 A: seulement .j. p. m.
v. 1024 C: Don james hom ne
v. 1025 C: chose que uuil d.
v. 1027 B: Sante pourquerre et g.
v. 1028 A, C: D. l. se lieue s. B: D. l. s'est leues
v. 1029 A: Conques ne sot C. B: Que n'en sot mot Card. C: nel sot Card.
v. 1030 C: a son m. m.
v. 1031 C: T. c. et toz marris
v. 1033 B: Tout souauet entre s. d.
v. 1034 B: Dist mult sui que vois requerre
v. 1035 A, C: Mon anui pourquerre B: Mon anui querre
v. 1037 A: Coment porai je cou sofrir B: C. p. te chou c.
v. 1038 A: Qu'autre home face c. B: Vn a. h. ferai c. C: C'un a. h. ferai c.
v. 1039 C: Au lieu d. m. a. m. m.
v. 1040 A: bele et france c. B: Qui tant est france et douce c.
v. 1041 A: Et plus uermelle que n'est rose || et si a tout ce qu'ele veut || de nule cose ne se deut *B:* Plus fresce ke n'est flors de r.
v. 1043 A: comencier si f. c. C: comancier mult f. c.

"D'un autre home vers li por moi; —
"En quel meniere et ie porquoi?
"S'il est malades — tel soit bien!
"A moi qu'an touche? Nulle riens.
"A il dont pris cest mal por moi?
"Per foi, nenil, si con ie croi;
"Ancois est pris per son folage.
"A il don le cuer si folage
"Que ma fame aimme ioste moi,
"Il n'ait home sor ciel par foi
"Ne l'an vossit ainz avoi mort
"Que de la sue eust confort! —
"Ov ai ie pris iteil talant?
"De grant folie or m'en repant. —
"Des que ie sa sa volantei
"Que il avoit ise pancei
"Que il s'antremetoit de ma honte *
"N'en deusse oir autre conte
"Ne ia sofrir pluis longuemnt,
"Maix oster lo hastiuemant
"Et mal sanblant mostrer et fare
"Et desor moi arieres traire,
"Se il ensi me uuelt mener
"Et de ma famme vargonder!
"Por fol me toig et por mauais
"Quant de delez Cardijones,
"Qui est a aise et se repoze,
"Me suiz leuez por iteil choze; —
"Et si ast tolt, quen qu'el le uuelt,
"Et nulle choze ne li duelt.
"Ce cil ama par son folage,
"Mult en doit bien avoir damage."
On lit en est revenuz tot,
Coucha soi dormir se uolt *
Et reposer; — maix ne puet estre:
Ire et panseis sunt si mestre.
Maintes fois mue son talant,
Torne et retorne mult souant;
Dolant est de Prophilias;
Lo mal qu'il ai n'oblie pas,

v. 1044 B: autre home cuuers li
v. 1046 A, B, C: malades sel soit b.
v. 1047 A, B: A moi nen touche
v. 1048 B: pris cest mal par m.
v. 1049 B: Certes nennil
v. 1050 A: Amours l'a pris par son volage B, C: Anc. l'a pris
v. 1051 A: A il le cuer si plain de rage B, C: l. c. si volage
v. 1053 A: Jl n'a sos ciel home p. f. B: h. sous c. C: sor ciel ne roj.
v. 1054 A: Ne le volsist mils a. m. B: Ne le v. C: uousist mialz au m.
v. 1056 B, C: pris icest t.
v. 1058 A, B, C: ie soi (seuch) s.
v. 1059 A: auoit jtel p.
v. 1060 A, B, C: Qu'il
v. 1061 B: deusse auoir a. c.
v. 1062 A: soufrir puis l.
v. 1063 A: oster l'en deliurement B: hoster l'en h.
v. 1064 A: samblant et dire et f.
v. 1065 A: Et densus (sic!) m.
v. 1066 C: S'il ensi me uoloit m.
v. 1069 B: Quant iou d. C.
v. 1070 A: Qui souef dort et s. r. B: Ki est aise et a repose C: et qui repose.

Efter v. 1071 följa två verser i A: *Au lit en est reuenus tost* || *Lors se colca reposer uolt*

v. 1072 B, C: Et si a tout quan ke le weut
v. 1073 B: Si ke nule riens ne li deut C: Ne nule c. vv. 1072—1073 igenfinnas i A efter v. 1041.
v. 1074 B: Se il a m.
v. 1075 B: Jl i doit b. C: Mult i d. b.
v. 1076 B: s'en rest r. t. C: S'en est r.
v. 1077 B: Puis est coucies d. s. v. C: Lors se couche d. s. u.
vv. 1072—77 fattas i A.
v. 1078 A: Mais ce ne puet ore pas estre B: Reposer uolt mais n. p. e.
v. 1079 A, B, C: p. furent s. n.
vv. 1080—1081 förekomma i motsatt ordning i A, B, C.

L'amor de celle conpaignie
Que il ont a tote lor vie
Desques il se uirent premerain; *
Lo cuer en ai irie et grain
Et madit toute l'avanture
Que si tost faut qu'ancor ne dure
Lor conpaignie et lor amors;
Car mult ierent de grant valors;
Andui ierent d'une possance,
D'un endroit d'une sanblance, *
D'un estre et d'une volantei; —
Mult estoient bien assanblei; —
Et or est si lor conpaignie
Por vne famne departie.

"Certes", fait il, "Prophilias,
"il est bien uoirs, nel mescroi pas,
"Se la famme fuit vostre ansi
"Com est moie, ie sai de fi
"Qu'ansois la m'eusies donee,
"Ov en la fin quite clamee,
"Que i'an fuesse si besegnoulz
"Et de la mort si angousoulz
"Cun uos estes de ma mollier.
"Ne vous ai mies forment chier
"Quan ie ensi por vne famme
"Vous lais morir en icest roigne.
"Que falz en faix et que uilains;
"Occis vous ai a ma II mains; —
"Nel ferai maix, si con ie croi;
"De uos panra milour conroi;
"On tour a bien on tour a mal,
"JE vos querra medicinal
"De ma famme vos por mesage".
Ainz mais nnulz hons ne fit teil rage:
De fors lou lit a mix son pie,
Porpance soi si ra sachie;
Vers lui lou trait isnellement;
En mult poul d'oure se repant;
Torne et retorne, mult sopire,
Ne seit que faire ne que dire;
Mains panceis ait lan nnuit au cuer,

v. 1085 A, B, C: 'ont eu tote l. v.
v. 1086 A: Desque il le uit p. B, C: Desqu'il se v. p.
v. 1087 B: irie et vain
v. 1089 A: faut que plus n. d. B: Quant si t. f.
v. 1090 A: Et sa conpaignie et s'amor
v. 1091 A: mult estoit d. B: mult auoient grant amor C: Qui si erent
v. 1092 A: Andui somes d'une sanblance
v. 1093 A: e. et d'une poissance B. e. et d' C: D'un corage d'une senblance.
v. 1095 A: Mult estijens b. a.
v. 1096 A: si no compaignie C: Et or si lor c.
v. 1097 B: Par une force d.
v. 1099 B: voirs k'el nel m. p. C: uoirs n'est mie gas.
v. 1101 A, B, C: moie jel s. d. f.
v. 1102 A: Ancois le m'eussies d. B: Que vous le m'eussies d.
v. 1103 C: Et en l. f.
v. 1104 B: Se iou fusse.
v. 1105 A: Ne de l. m. B: Et en mon cuer s. a. C: Et si destroiz et a.
v. 1106 B, C: estes pour m. m.
v. 1107 A: mie gaires c.
v. 1108 A: Quant jou enci en icest regne
v. 1109 A: Vous lais morir pour vne feme B: en icel r.
v. 1110 A, B, C: Que fel en f.
v. 1113 B: prendrai autre c.
v. 1116 A: f. port le m.
v. 1117: Que ques mais home fist t. r. B, C: onques mais hom ne f.
v. 1118 C: ses pies
v. 1119 A: soi sel ra s. B: soi s'a rasacie C: soi ses ra s.
v. 1120 B: A lui l. t. hastiuement C: V. l. les t. i.
v. 1121 A: En petit d'eure s. r.
v. 1122 A: retorne si s.
v. 1124 B: Maint penset a l. n. C: Maint panser a l. n.

Dit ne lara a nunl fuer *
Qu'il n'aille a son conpaignon
Querre santei et guarison.
Par matalant sau del lit suiz
Et dit ni tarderai mais pluiz
Que il n'aille a Prophilias.
Celle part est venuz lou pas;
Maix, ainz que fuit a lit aleiz,
Est trois foies retorneiz; *
Vn pas arieres, l'autre avant
Souant se vet reporpansant; —
Maix son corage tant afforce,
Celle part est venuz et orce.

Prophilias vint droit a lit,
Enclinne soi et si li dit:
"Va te gesir avec t'amie!
"Maix gar bien n'i parleir mies! *
"Quan avrais fait ta volantei,
"Tout coiemant et a celer
"Revin tantost isnellemant;
"Garde ne n'at nul noizemant"!
Prophilias dou lit leua,
Par lo congie Athis s'an vai;
A lit en vient droit a l'aponde,
Maix n'i antrat por riens dou monde;
Quant lui est remabrei d'Athis,
Qui en teil poinne est por lui mix
Que sa famme li uuelt liurer,
Don se comance a porpanser
Et que ja n'an ferai riens; *
Ancois se gardera tres bien,
Ia qu'il puesse, si mauaix plait
N'ier ja por lui comancies ne fais; *
Car felannie li resanble,
Orguelz et traisons ensanble.
"Athys", fait il, "por vostre amor
"Sofferrai ains mortei dolour

v. 1125 A: Or ne lairoit mais a. n. f. B: Et dist ne l. C: Dit ia ne l.
v. 1126 A: Qu'il ne voist a. s. c. B: Que il n'aut a s. C: Qu'il ne n'aust a s. c.
v. 1128 B: m. ist d. l. s.
v. 1130 A: Qu'il ne voist a P. B: Que ne voist a P. C: Que ia n'aust a P.
v. 1131 B: C. p. vait le petit pas
v. 1132 A: Mus (tydl. misskrifn. för mais) ains qu'il soit al l. a. B: ains k'il soit
v. 1133 A: S'est il par .iij. f. r. B: Est par VII f. r. C: Est il. IIII. f. r.
v. 1134 A: .j. pas met arr. C: arriere et autre a.
v. 1135 B: Soauet se ua reposant C: se uet repantisant
v. 1137 A: Que il est la venus a forche B: a force C: a orce
v. 1138 A: A Prof. uint au lit. B: Athis iries en vint au l. C: Pr. en uient au l.
v. 1139 A: Aconte soi et s.
v. 1140 B: gesir iouste m'amie
v. 1141 A, B, C: Mais garde que
v. 1144 B: T'en reuien mult i.
v. 1145 A: Garde que n'i ait n. B, C: Garde n'i ait counoissement (quenuissemant)
v. 1147 A: Par le conmant At.
v. 1148 B: Au l. s'en uient C: Au lit eu ua
v. 1150 A: Quant jl se pourpense d'Atis B: Quant il li ramembre
v. 1152 B: li welt doner C: li uost l.
v. 1154 A: Et dist que ia non fera rien B, C: Et dist (dit) que
v. 1155 A, B: Anc. s'en g. mult b. C: Anc. s'en g.
v. 1156 A: Ja que il puise malues p. C: Ja que il puist s.
v. 1157 A, B: N'ert par lui c. C: N'iert por li c.
v. 1159 A: Org. et felonie e. B: Org. et estoutie e.
v. 1161 A: Se ferrai

"Que vos honisse en teil meniere;
"Tropt seroit grant forsenüere!"
Droit vers son lit est reuenuz,
Droit enmei voie c'est arestuz,
Que il ne puet avant aler;
Ne amours nel lassent retorner:
Amours l'asaut, ver lui se joint
Et de son dart on cors lou point
Si que ne puet aler avant;
Amors l'a pris a lez corrant;
Enmi la chambre c'est assis;
En grant poinne l'a amours mix.

Amors li dit: "Que uuelz tu faire?
"Vuelz tu te don arieres retrare? *
"Or pues avoir molt bon loisir
"Et mecinne por toi garir.
"Que fais qu'an tans sainne ta plaie!
"Gari lo mal que si t'amaie!
"Ia n'aies mal ne de li aize
"S'or n'en fais choze qui te plaize.
"Ja est la nuiz, nunlz ne te uoit;
"Or puelz bien faire ton esploit!"
Sauoirs lo touche, amors l'afroie
Qu'i son corage li desuoie;
Gran tanson ai en son corage,
L'un de sauoir l'autre de rage.
Suis se leua en tressalant,
Tot droit en vint a lit errant;
Ens an entrai, passe l'aponde,
Formant s'amaie, formant onde
Au retorner si se resgarde;
Amors li dit: "Ne n'aies garde!"
Pius recomance au repentir,
Qu'i reuuelt furs del lit salir;
Amors le prant, on lit lou botte,
Amors li dit: "Ne n'aies doute!
"Prophilias, ne te targier!

v. 1162 A, B, C: en tel mesure
v. 1163 A: Trop feroie grant mesprisure B, C: Trop i auroit grant forfaiture
v. 1164 A: Droit a s. l. e. retornes
v. 1165 A: Enmi voie s'est arrestes B: Enmi uoie s. a. C: Mi moie s'est aresteuz
v. 1167 A, C: N'amours n. laisse r. B: Amors n. laisse r.
v. 1168 A: l'assaut a lui s. j. B: l'asaut forment s. j.
v. 1169 C: dart forment le p.
v. 1170—1171 fattas i A:
v. 1175 A: Vex te tu arriere r. B: T'en wels tu donc arrier r. C: Viaus te tu donc arriere trere
v. 1176 A: Or pues tu bien auoir loisir B: Tu en pues ore auoir loisir.
v. 1177 A, C: Et m. de toi g.
v. 1178 A, C: Q. f. qu'a t. B: Q. f. c'a tens garis t. p.
v. 1179 A: Sane le ma qui tant t. *B:* Sane l. m.
v. 1180 A: Ja n'aras mais que tant t'aese B: Jamais de li nen auras aise C: Ja n'aies tu mes d. l. eise.
v. 1181 A, C: S'or ne f. c. *B:* Se ne f.
v. 1182 A, B, C: Ja est jl nuis
v. 1183 A: Or pues faire ce qu'il te loit B: Tost en pues faire t. e.
v. 1184 A: Amours le t. a. le ploie
v. 1187 B: l'autre d'outrage
v. 1190 A, B: Dedens en trespase(-passe) l'-. C: Anz s'an entrepasse l'-.
v. 1191 B, C: souant o.
v. 1193 B: n'i aiies g.
v. 1194 A, B, C: Puis se comence a r.
v. 1195 A, B: Et voloit jus C: Qu'il uoloit hors d. l.
v. 1196 C: Amors l'esprant
v. 1197 A: Et puis le dit B: Puis li a dit n'i aiies d. C: Puis li a dit or n'aiez d.
v. 1198 A, B, C: ne t'atargier (-tardier)

"Car te haste del comancier!
"Bien comancie est motie faite.
"Vez quel damme con est bien faite.
"Que fais qu'a tans lieue les dras! —
"Maix garde que n'i parler pas!

Tant l'a amors amonestei,
Tant li ait dit et tan loei
Que il ne se puet maix tenir
Que tot ne face son plaisir;
Tot soauat et tot em paix
Se couche leis Cardiones.
La damme avoit I chier aneil
Anz en son doi meruelouz bel;
Maix I petit li est trop lez;
Del doi li est en lit coleis;
Prophilias lou trait vers soi
Et l'aneil d'ort mist en son doi.
Quant il ost fait ce que il quist,
Revin s'an si que most ne dist;
Repaire s'en; tous fui iries
Et en son lit se rest couchies:
"Conpainz", fait il, alez gesir,
"Car de cest mal puix bien garir.
"Si grant seruize m'aueilz fait,
"Hons pour autre ne fit tel plait;
"Se je encors uos desers, *
"Bien m'en porreis tenir por sert"!

Seignour ne vos en marueleis
Se cil qui est a mort plaies
Quier medicinne a lui garir
Ne nen s'en doit lassier morir
Tant con il puisse uiure pluiz.
Ia tant ne s'an uanterai nunlz,
Se il veoit la mort uenir,
Que il ne se uossit garir.
Vilannie fist il mult grant;
Maix il santoit le feu ardant
Que li avoit lo cors espris
Don ne cudoit eschaper uis.
Se il en quist mecinnement

v. 1199 A, C: haste de conmencier
v. 1200 A: Rien c. e. tote f. B: Riens c. e. demi f.
v. 1201 A: Vois quel dame dont ne te haite
v. 1203 C: Et g.
v. 1205 A: Et tant li a dit et conte B: Et t. l. a d. et moustre
v. 1206 C: Que cil n.
v. 1207 A: Que jl n. f. B: Que ne face tout s. p.
v. 1209 B: S'est couchies l.
v. 1211 A, C; Dedens s. d.
v. 1212 A: Mais d'un petit estoit t. l. C: li ert t. l.
v. 1213 C: Dedanz son lit li fu c.
v. 1214 A, C: Pr. la t. B; l'a t.
v. 1215 B: Puis si l'a mis en en s. d. C: mist a s. d.
v. 1216 B: -chou ke lui fist.
v. 1217 A, B: Reuient s'ent onques m. n. d.
v. 1218 A: mult f. jr.
v. 1219 C: Et an s. l. si r. c.
v. 1221 A: Bien porai de cel mal g. B: C. d. c. mal quit b. g.
v. 1223 A: Nus p. a.
v. 1224 A: S'encor vers uos ne le deserf *B:* Se encore ne le d. C: Se ie ancor nel uos d.
v. 1225 A: Don me doit on tenir p. s. B: Bien me poes tenir p. s. C: Bien me porroiz t. p. s.
v. 1226 A, B: vous esmeruillies (-esmeruellies)
v. 1227 B: Se hom quant est a mort iugies.
v. 1228 A, B: Q. mecine (mechine) pour soi g. C: mecine pour l. g.
v. 1229 A, B: Nus ne se doit l. m. C: Huem ne se doit
v. 1231 C: — ne se uantera
v. 1233 A: Que jl ne le vlsist guencir *B:* Q. i. n. s'en v. g. *C:* Que i. n. s'an u. foir.
v. 1235 B: s. le fol talant

Que li tornai a sauement,
Ne li tornt nunlz ce fait a tort,
Car il doutoit forment la mort;
Sou fist a loz son conpaignon
Cui la famme iert, si l'an fist don.
Athis se rest aleis couchier
Tot coiemant leis sa molier.
Oncques n'an fist peor sanblant
For que dou plaindre en sopirant.
Encor cudoit elle se fuit
Il qui a li gev eust
Qui d'autre ne se gardoit mies
Qu'el i eust pris conpaignie; —
Chacunne nuit la tint o soi.
Lors se porpance de mult gran' foi *
Que ia a li part ne avra,
Maix son conpaignon la donra.

Sachies mult soffre grant dolor
Li demoisiax et nuit et ior
Qui lez teil fanme se repozeze *
Et ne li quier si faite choze.
Loguemant moinne celle uie,
Qu'el en ne s'an apersoit mies;
Nonques nel sorent autre gent
Ne maix il dui priueemant;
Nes la damme pas nel sauoit;
Ancois cudoit bien et creoit
Que se fuit ces sires por voir
Quan ett li gesit lo soir. *
Prophilias fuit toz garis,
Car il ost muult de ces delis;
Prophilias ait mult son bon
Et la damme grant pert del suon.
Mult deuint gens li demoisialz,
Em pol d'ore fuit gens et bialz;
Souant sopire por sa drue;
Maix celle amours est mult pardue,
Car nel sauoit for il nunlz hons
Ne n'i avoit entancion;

v. 1239 B: Qui torna lui a s.
v. 1240 A: cel f.
v. 1242 C: Jl fist
v. 1243 A, B, C: ert et l'en f. d.
v. 1245 B: Tout bielement
v. 1246 A; Onques rien f. *C:* f. por ce s.
v. 1247 A, B, C: Fors que de pl.
v. 1248 B: qui doit cele c. f.
v. 1249 B, C: Ciex (Cil) ki (qui)
v. 1250 B, C: Ne d'autre n. s. g. m.
v. 1251 A: Qu'il eust ev sa druerie B, C: Qu'ele i e. etc.
v. 1252 B, C: les soi
v. 1253 B: Or se p. de grant f. *C:* p. de grant f. vv. 1252—53 lyda i A: Lors se pourpense de grant foi || Athis qui sa feme ot les soj
v. 1254 A: part n'en a. B: Que iamais a. l. p. n'aura *C:* Que il ia an li part n'aura
v. 1255 A: A son c. l. d. B: Car son c.
v. 1256 A: mult suefre de d.
v. 1257 A: nuint (tydl. misskrifn. för nuit) et j. B, C: Li iouenciaus (jouenciax)
v. 1258 B: les sa f.
v. 1259 A: Et ne li requiert nule c.
v. 1260 A: Longement maintient c. v. *C:* L. meinnent c. v.
v. 1261 A: Qu'ele ne s'en a. m. B, C: Que on (an) n. s. a. m.
v. 1263 B: il dui tant seulement
v. 1264 B. Ne la d.
v. 1267 B, C: Qui auoec li geust l. s
vv. 1264—1267 fattas i A.
v. 1268 B: fu bien g.
v. 1269 A: Car il a m.
v. 1270 B: Pr. auoit son b.
v. 1271 A: dame ra mult le s. B: dame granment le s.
v. 1272 A: Mult refu lies l. d.
v. 1273 B: En petit d'eure fu mult b. C: fu fors et b.
v. 1275 B: amour fu bien p.
v. 1276 A: Que nel sauoit se jl dui non B: Car n'en seuent se il dui non *C:* Quant nel sauoit se li uns non
v. 1277 A, B: Ne il n'auoit e.

Elle nen auoit nunl resgart
Ne ne cudoit que d'autre part
Seust avoir chernal amor
Fors soulemant vers son signor;
Ancois cudoit de son mari
Que il la ioie eust de lu
Et eust pris la chastee
Si con en loi iert ordenee; *
Maix ne n'auoit fors de parler
Et lou basie et l'acoler.

EN Athaines fuit mult londis
Prophilias et dan Sauis.
A prandre ala san de clargie; —
Maix amors l'a en sa balie.
Souant lou fait a soi entandre
Ne li lasse autre leison prandre.
Vn ior estoient om palaix
Entre Athis et Cardyones;
Prophilias sit en I banc,
Qui tous estoit d'iuoire blanc;
De flors de rozes et de ions
Fit la chambre ionchier adon
Por l'arbe frache et por lou glai;
Lour se leuoient, lou cuer gai;
La sale est bien de gent garnie,
Mult i auoit grant conpaignie;
Feste fasoient d'un lor dei,
Qus lou ior orent celebrei; *
Apres ont l'aue demandei
Si sunt asis tuit a soupei;
Quant leuei furent dou mainger,
Atant ei uos I mesagier,
Qui vint de Rome tot hastis;
Premers salue dan Sauis
Et en apres lui tout son barnage,
Pius li reconte son mesage:
"Sire", fait il, "Euas te mande

v. 1278 A: Ne cele n'en auoit regart B: Ne cele n'i auoit regart
v. 1280 A, C: Deust a. B: Peust a.
v. 1281 B: s. de son s.
v. 1283 A: Que jl eust joie de li B: Que cele ioie fust de li
v. 1284 A, B, C: sa castee (caeste, chastee)
v. 1285 A: en l. est conmande B: Ensi con il est o. C: est o.
v. 1286 C: fors lo p.
v. 1287 A, B: Et de b. et d'acoler
v. 1288 A: fu par lonc dis
v. 1289 A, C: Prof. o d. S.
v. 1290 A, B: Pour aprendre sens| et c. C: sens et c.
v. 1293 A: N'el puet autre cose conprendre B: N. l. lait autre cose aprendre
v. 1298 A: De fors (tydl. misskrifn. för flors) de r. B: D'erbes de r.
v. 1299 A, C: Ert la c. joncie a. B: Estoit la c. ioncie a.
v. 1300 A: Pour la frescor et p.
v. 1301 A, B: Lor renouelent (renouielent) *C:* Lor souleuoient l. c. g.
v. 1302 A: La sale ert bien dedens B: L. s. ert mult d. g. g. C: s. ert b.
v. 1303 A: Mult j auoit ceualerie C: M j ot bele c.
v. 1304 A: de lor d.
v. 1305 A, C: Que l. j. B: Selonc l. mult honoure
v. 1306 A: Adont ont l'eue demand B, C: Quant la feste orent celebr
v. 1307 A: Et li varlet lor ont do B: Atant ont l'aigue demand C: A. o. l. demandee
v. 1308 B: Quant furent leue d. m.
v. 1310 A: Qui de Rome venoit tot dr C: Qui uient
v. 1312 B: Et apres lui *C:* En apres l
v. 1313 B: Puis lor a conte s. m. v 1311—1313 lyda i *A: En la sale Sauis voit* || *Sel sal premierement* || *Et apres lui t sa gent*
v. 1314 B: Sire fait il salus te mande

"Saluiz et cel siu fil comande
"Que tost s'en aut Prophilias
"Inellement, ne demor pas."

Sauis li randi son saluiz,
Apres demande de son drui
Que fait Euas, con se contient.
Il li respont: "Grans malz lou tient,
"Malades est formant Euas;
"Bien ai I mois ne leuai pas; *
"Ia ne vara, se cuis, vui iors;
"Mult li per est ces termes cors;
"Propphilias mande briemant:
"Si ne s'an vait jneslement
"Ne n'ai plain pie de nulle terre,
"Alours l'astuet aler conquerre;
"A un sien frere la donra;
"IEmaix cist ioie nen aura".
A icest tans custumme estoit,
Quand li peres as enfans moroit, *
A celui ier cui plus amoit,
Toute sa terre li donoit;
Sor se mandoit son fil Euas
Que pluis amoit Prophilias
Que nunlz de ces autres enfans;
De s'onour uuelt qu'i soi tenans.

Del mal Euas pesai Sauis;
Dolans en fuit ces filz Athis;
Par lou palaix sunt si troblei
C'onques n'i ost un mot sonei.
Prophilias le mes entant,
Em pies se lieue isnellement;
Lo message prit a poin destre,
Andui s'asient a un estre
Dou palaix qui fu em deffance.
L'un dit a l'autre ce qui pansce, —
En la salle sunt retornei
Quant orent dit lor lor pensei; *
Prophilias si rest assis
Touz correcies et toz pansis;
Or est sa cuers en grant contrarre.

v. 1315 A: Salus et le sien fil demande *B:* Euas et cou son fil conmande C: S. et a son f. c.
v. 1316 A, C: s'en uoist Pr. *B:* s'en voist ne demeurt pas
v. 1317 B: Isnielement Prophelias
v. 1320 A: Con fait E.
v. 1321 A, B, C: Cil li r.
v. 1322—1323 lyda i B: Bien a. c. mois ke ne leua || Sacies pour voir ke grant mal a
v. 1324 B: Ne ne verra iou
v. 1325 A: Mult par li est li t.! c. B: Car tant p. e. s. t. c.
v. 1327 B: S'en va hastieuement C: Se ne s. u. i.
v. 1328 A: N'ara mie p. p. de tere B: Qu'il n'a p. p. C:
v. 1329 A: Aillors li estoura conquerre B: Allors l'en conuenra c.
v. 1330 A, B: Car a son frere l. d.
v. 1332 A, C: A icel t. B: A itel t.
v. 1333 A: Quant du fil li peres m.
v. 1334 B: A celui qui il plus a.
v. 1335 A: T. la t.
v. 1336 A: P. c. mande me sire E.
v. 1337 A: Que plus aime Pr. *B:* Qu'il amoit plus Pr.
v. 1339 A: Si veut que jl en soit t. B: Des honors welt k'il s. t. C: De s'anor uost que s. t.
v. 1340 B: De mal E. p. Athis
v. 1341 A: Mult en pesa s. f. A. B: Dolens en refu mult Sauis
v. 1343 A, B: Onques n'i ot
v. 1347 A: Adont s'as . . . B: Andui se sirrent a. s. e.
v. 1350—51 äro i omvänd ordning i A, B, C: Den mot 1351 svarande versen har i A, B, C: Quant orent dit de lor pense
v. 1352 A, B, C: Pr. se r. a.
v. 1354—1355 lyda i A: He dix dist jl que porai faire || Quel consel puis de moi retraire

"A deux", fait il, que porra faire?
"Se ie m'an uois et toin et les *
"Ci m'amie Cardiones,
"Iemaix nunl ior ne la varrai
"Ne uiura gaires, ainz morrai;
"Et se ie ne m'an uois a Rome,
"Se sauront bien trestui li home
"Qui sunt seans en sa palaix
"Que remain pour Cardiones.
"Quan ie regars ens en mon doi
"Cest annelet d'or que ci uoi
"Ce m'est auis buer fusse neis,
"Se par amors me fuit doneiz;
"Maix mies n'el seit de riens; *
"Por se me fait pluis mal que bien.
"Ie m'en depart muult a enuis
"Et d'aler lai suiz mal baillis,
"Car duel avroie de mon pere,
"Se il moroit et ie n'i erre.
"Don ne m'ai il envoie querre?
"Ia est ces mes en ceste terre.
"IE ne m'am piux a Rome aler;
"La terre est moie sans fauser
"Qui fui mon pere et mon ancestre; —
"A grant honour i poura estre."

"Que di ie, laz? L'annours de Rome
Ne me vaudroit maix une pome,
"Car, ainz que fusse en Rome entreis,
"Seroie mors et dauielz,
"Quan me manberoit de m'amie;
"Chatis, ie ne uiuroie mies!
"Que me uadroit terre n'enors?
"Mes cuers partiroit de dolors.
"Mieuls uuelt estre san terre ci
"Si parlerai, se cuit, a li
"Que sans amie fusse alors!
"No anz uat terre que amors;
"Mieulz uast amors que terre assez,
"Don en ai bien sas volanteis.

v. 1356 A, B, C: Se je m'en vois a Rome et l.
v. 1358 A: nel aueraj
v. 1362 B: Qui sont la hors e. c. p.
v. 1363 A: Que jel les p. C.
v. 1364 A: Quant je es gart *B:* regars en son mon d. C: Et quant ie r. au m. d.
v. 1365 A: Cest anel d'or que je conuoj. B: Cest aniel d'or ke iou ci uoi
v. 1366 A: C'est a moi vis b. f. n.
v. 1368 A: Mais m'amie ne le set rien B: Lors fusse lies sor toute r. C: Mes m'amie n'an set nes r.
v. 1369 B: Mais or aurai p. m. C: Asez me f.
v. 1370 A: Jou m'em jrai
v. 1371 A: Si m'en vois je sui m. b. *B:* Car iou crieng estre m. b.
v. 1372 A: Car duel avoie d. m. p. *B:* Grant duel rauroie d. m. p.
v. 1373 B: S'il estoit mors et i. n. e.
v. 1375 A: Dont n'est ses mes e. c. t.
v. 1376 A, B, C: Se je m'en p.
v. 1377 A, C: La tere ert m. B: Moie est la terre
v. 1378 A: Se j'ai la tere a m. a.
v. 1379 A: honour me p. e.
v. 1380 B: Que di iou la l'onor de R.
v. 1381 A, B, C: — volroit pas .j. p.
v. 1383 C: Seroit il m.
v. 1384 A: Car loins seroie d. m. B: Quant moi remembre d. m.
v. 1385 A, C: -ie n'en verroie m. B: caitis ne reuoldroie m.
v. 1386 A: tere ne ors B: argens ne ors
v. 1387 A, B: me partiroit el cors
v. 1388 A: Mix me vient sans tere estre ci *B:* sans tiere ichi
v. 1389 A, B, C: p. souent a li
v. 1390 A: Que s. m'amie f. aillours B: Que s. m'amie f. a.
v. 1391 A: Noualz u. t. q. a. B: Nient v. t. sans a.
v. 1393 A: Auoirs hais n'est iretes (Jmfr denna vers med v. 1396 i St.) B: Dont hom ne n'a s. u.
vv. 1392—1393 fattas i A.

”Mielz ualt I pol don l’en est lies
Que grans avoirs et estre iries;
”Auoirs hauz n’est heriteis. *
”Que diz ie? Touz suis forseneis!
”Est se donques au mien choisir
”Don ne uient riens au mien plasir?
”En la famme mon conpaignon
”N’auerai riens se par lui non;
”S’i comandoit et lui plasoit,
”Iemaix a moi ne parleroit.
”Ie n’ai il endurei teil faix *
”Hons pour autre ne soffri maix
”Qu’i m’i rouai aler gesir; —
”Vns autres m’an lassat morir. —
”Que n’i ait plus ne tan ne quan,
”Maix del tout suis en son comant;
”Siens suiz quites en son deliure;
”Par lui puix bien morir et uiure:
”Se il comande, ie uiura,
”Et se lui plait, IE me morrai”.
En II panceis est li uales,
Chacuns greuors de ces; *
Chacuns de ces II lou destroin;
Mult coiemant sopire et plaint;
Or est ces cuers en grie martire;
”Ne sai”, fait il, loquel eslire,
”Ov de remaindre ou de l’aler.
”A l’un me covient a torneir; —
”Maix ne m’an sai auquel tenir,
”Car dou menour puix bien morir!”
Del cuer sopire mult souant
Et des eix plore tandremant.
Dezous son manteil harminne *
Li iouancialz plorant s’anclinne,
Ses iex essue o son bliaut;
Puis redrasse son chief en haut.
Nuns ne l’auoit aperceu,
Maques Athis, que cler l’a veu. *
Cil li a dit priueemant:
”Amis, porquoi uos uoi dolant?

v. 1394 A, B: .j. p. et estre l. *C:* don an est l.
v. 1395 B: Qu’auoirs asses et e. i.
v. 1396 A: Qui a auoir ne ricetes B: Ne wel estre d’amors seures C: Auoirs haiz n’est heritez
v. 1397 B: trop s. f.
v. 1398 A, B: Est jl d. a m. plaisir
v. 1399 A, B: Non je ne puis de rien coisir C: Non n’en n’a rien au m. p.
v. 1401 A: N’en autre rien se en lui non B: Nen ai iou r. se p. l. n. *C:* N’ai ie uoir rien s. p. l. n.
v. 1402 A: S’il conmandoit el me harroit
v. 1404 A: N’a il dont e. t. f. *B:* Ja m’a il e. t. f. C: Ja n’a il e. t. f.
v. 1405 A: Nus p. a. nel s. m. *B:* Com p. a. ne fera m. *C:* Que hom p. a. n. s. m.
v. 1406 A: Qu’il me r. C: Qui m’i lessa aler g.
v. 1407 A: .j. autres m’eust laissier m. B, C: Vns hautres m’i l. m.
v. 1408 A, C: Or n’i a p. *B:* Jl n’i a p.
v. 1409 B: a son c.
v. 1410 A: Siens sui je tos a s. d.
v. 1411 A: Par li qvit je m. et v. C: morir ou uiure
v. 1412 A, B: — comande je morraj
v. 1413 A: Et se jl li p. je viurai *B:* Se il li p. iou uiuerai
v. 1414 A: En cel penser
v. 1415 A: Cascuns li est greues et les *B:* C. li est greues d. c C: Chascuns est bien greueus d. c.
v. 1417 B: Mout souuent s. et se p.
v. 1418 A, B, C: en grant m.
v. 1420 A, C: V del r. v d. a. B: Del remanoir —
v. 1422 A: Mais ce m’est fort a sostenir B: Mais ne me sai auq. t.
v. 1424 A: Mais ne puis dont se plaint s.
v. 1426 B: De dessous s. m. C: De desor s. m.
vv. 1426 - 1427 fattas i A.
v. 1428 A, C: essue a son b.
v. 1429 A: Et relieue son c.
vv. 1428—1429 fattas i B.
v. 1431 A, B, C: Fors seul Athis qui l’a veu
v. 1432 A, B: So li a dit
v. 1433 A: pour coi estes dolent

"Ne soies pas en teil martire,
"Car de cel mal areis bon mire!
"Issons la fors vers sou riuage,
"Se uos dira de mon corage!"
Del palaix issent li donzeil.
A grant meruoille estoient beil;
De draps de soie iere vestu,
Estroit chacie d'un vert bofu.
A cheual sunt andui montei;
Pius s'en issent de la citei;
Cheuachant uont de fors Athainnes
Veoir les preis et les fontainnes.

"Ore me di Prophilias"
Se dit Athis, "quel la feras!
"Irais a Rome, bialz amis,
Ov remadras en cest paüx?"
Prophilias respont atant:
"Certes i'en suiz mult ppansans," — *
A sa most c'est porpanceis *
Et respondit come seneis:
"A Rome ira, nel lara mies;
"Mais grief part nostre conpagnie;
"Tant remains a de nolz amis
"Que ne sera ja longues uis."
Athis l'oi, pities l'an prant
E repondit ineslement;
Lor se porpance enz en son cuer
Qu'i ne lara ia a nunl fuer
Que enuers lui ne se descueure
E ne li cont tres toute l'euure
Comant il ai ieu ades
Leis sa mollier Cardyones;
Nonques li quist icelle choze
Que fait maris envers s'apoze:
"Prophilias", fait il, "entant,
"Ie te dira de mon talant:
"Tu eilz en doulz panceis mult grans; —
"Chacuns de ceos est mult pesans; —

v. 1434 A: ne soiez mes a tel m. *B:* pas en cel m.
v. 1435 A: Car desormais a. b. m.
v. 1436 A: Alons la fors en c. r. B, C: fors en (an) c. r.
v. 1438 A: De la viles jsent l. d.
v. 1439 A: meruelle furent b.
v. 1440 A: D'un drap de soie sunt v. *B:* D'un drap d. s. etc.
v. 1441 A: Et caucie sunt d'un v. b.
v. 1442 A, B: Es ceuax sunt a. m.
v. 1443 A: Si s'en issent
v. 1444 B: Esbanoier vont hors d'At.
v. 1446 B: Or me dites Prof. *C:* Or me redi Prof.
v. 1447 A: Ce dist Athis quel le feras B: Chou dist Athis ques le feras
v. 1451 A, C: Or j couient esgart mult grant B: Chi couuient sens auoir mult grant
v. 1452 A, B, C: s'est repourpenses
v. 1453 B: Et puis respont conme s.
v. 1455 A: Mais enuis part vo ç. B: Et guerpirai mo c.
v. 1456 A: Tant lairai ca de n. a.
v. 1457 A: Que ne serai pas l. v. *B:* Ne porrai longes durer v. C: Que n'estera ia l. v.
v. 1458 A: Quant Athis l. *B:* Athis respont pities l.
v. 1459 B: Quant il l'oi isn.
v. 1460 A: Lors se pourpense en se son cuer B: Lors se repourpense en son c.
v. 1461 A: Que il ne laira a nul f. *C:* Qu'il nel leira
v. 1463 A: Et que jl ne li conte l'ueure B: Et ne li conte toute l. C: Et ne li recont t. l.
v. 1465 A: Les sa feme C.
v. 1466 A: Naint ne li quist itele c. B: Ains ne li requist c. c. C: quist cele c.
v. 1467 B: Que fait amans enuers esp.
v. 1468 C: Prof. dist il ent.
v. 1471 A: Cascuns des .ij. est
vv. 1468—1471 fattas i B.

"Ne seis con ailles la et les
"Ca t'amie Cardiones,
"Car tu ne pues de li ioir,
"Ne ne t'an seiz comant partir;
"Or te di en confession,
"Par touz les deux ou nos creons,
"C'onques en li n'oix chanel part,
"Don la doies avoir plus tart;
"Tant ai de loiautei en moi
"Que ie m'en suiz tenuis por toi.
"Or la te doing en bon talant.
"Vai si l'apouze lealment!
"Fai li honour en sa paix
"Voiant trestouz ces bons amis!
"Lou matin l'apouze en Athainnes;
"Vai t'an a Rome si l'an moinne!"

Quant Prophilias l'antandi,
En sopirant li respondi:

"Gabes me tu, bialz dolz amis?"
"Niant, par foi!" se dit Athis.
"Si fait, ce cuit, de li doneir".
"Je la t'otroi tout san fauser". —
"Je ne t'am puix encore croire". —
"Faix ie don tant a mescroire?" *
"Oil, de li doner del non". —
"Ie t'an faix bonement lou don!
"Tien, ie la t'oitroi par sa gant"!
Cil la resiut en sopirant:
"Bien m'ais fait il conpaings! *
"Mult ai hui fait riche gaaing,
"Car oncques maix nunlz hons, se croi,
"En autre ne trouai teil foi!"
Pius se entre en la citei,
En la sale se sunt entrei;
Athis apelle sa molier;
Ja li uoudra teil plait noncie
Qui tornera a grant maruoille;

v. 1472 A, C: Ne ses con voises l. et. l.
v. 1473 A, B, C: Ci t'amie C.
Härpå följa två verser i B: *De chou seras mult couroucies* || *Et se ua la mult sera lies*
v. 1474 A: Que tu ne ses sans l. j. *B:* de li partir
v. 1475 A: Ne ne te pues de li p. *B:* Ne ci ne pues de li ioiir || *Or te dirai chou que iou pens* || *Et que iou ai cele lonc tens*
vv. 1476—1477 äro omkastade i A, B. — B: Par tous les diex la u nous creons || Jou te di en confession
v. 1478 A: Onques a li n'oi c. p.
v. 1479 A: Dont la doies prendre p. t.
v. 1481 A: Que je me sui gardes p. t.
v. 1482 A, C: de bon talent *B:* Or le te doins mult liement
v. 1483 B: l'espeus a ton talent
v. 1485 A, B: trestos les siens a.
v. 1486 A, B, C: a Ath.
v. 1487 C: a Rome et si l.
v. 1489 A: Mult bonement l. r.
v. 1490 A: Gabes me tu fait jl a. B: Gabes me vous b. d. a.
v. 1491 A, C: Naie ce li respont A. *B:* Nenil ce li respont A.
v. 1492 A, C: Si fais je cuit *B:* Je quit si fais de moi doner
v. 1493 A, C: bien sans fausser
vv. 1494—1495 äro omkastade i *B:* Tu ne m'en dois mie mescroire || Je ne t'en puis encore croire
vv. 1496—1497 fattas i *B.*
v, 1499 A: Cil li respont en soufriant *B:* Cil li respont en s.
v. 1500 A, B: Bien m'as paije fait il c. C: Bien m'as fet il paie c.
v. 1501 A: Mult m'as fait hui r. g. B: Mult ai fait hui r. g.
v. 1502 B: nus hom ie croi
v. 1504 A: Lors en entrent *B:* Puis reuinrent C: Puis an uiennent
v. 1505 A: s'en sont monte B: Dedens la vile s. e. *C:* s'an sont antre
v. 1508 A: a tel meru. B: Qui li tourna a. g. m.

Onques n'oistes sa paralle.
Par la main prant Cardyones,
En I chanbre don palais
Se entrerent andui ensanble;
Illuc li dit se que lui sanble.

"Cardiones", se dit Athis,
"Car me di, belle, que t'est uis,
"Se tu elz bien a celui drue
"Qui de toi ai la ioie eue?"
Celle respont: Mult me maruoil;
"De se ne quiers prandre consoil:
"Ie ainz mult bien mon droit signor;
"En ai ia mize mon honour." *
Athis l'oit pities l'am prant,
Pius li ait dit mult doucemant:
"Se celui uoiz de ci torner
"E departir et deseurer,
"Qui tant par est priuelz de toi
"E pluis t'aimme asseiz de moi,
"Que feras tu? Or le me di!"
Celle respont: Ainz teil n'oi;
"Giroie en sa conpaignie
"Comme la soie douce amie;
"JE ne li woudroie boisier
"De riens don li puisse aidier."

Athis l'oit, iriez en fui
Por se que d'autre ai fait son drui;
En la chambre tiennent lor plait;
Athis li conte tot lo fait
Comant il ai errei vers li;
Toute l'euure li descouri. —
Prophilias se fuit assis
Emi la chambre touz pansis,
Crient qu'Athis ne se repante, *
Quan sa molier verrai si gente.
Amors lou touche, si saut suiz;
Par matalant se rasiet ius:
"A deux", fait il, "com suiz desueiz!

v. 1509 B: Ainc ne veistes s. p.
v. 1510 B: prinst C.
v. 1512 A, B, C: S'en entr.
v. 1513 A, B: Ja li dira c. q. l. s. B: Jluec dient ce que lors s.
v. 1515 A: Or me di bele ton a. B, C: or me di
v. 1518 A: Ele respont ne m'esmeruel B: Cele resp. mult m'esmeruel
v. 1519 A: De ce puis tos p. c. B: De c. n. dois p. c. C: De c. n. ruis p. c.
v. 1520 B: Jou aim bien le mien d. s.
v. 1521 A, B, C: En qui jou ai mise m'amour (-or), C: m'anor
v. 1523 A: Se li a dit C: Puis li ra dit
v. 1524 A, C: Se celui veus (uiax) de toi t. B: de toi seurer
v. 1525 B: Et partir et del tout torner
v. 1527 A, C: Et plus t'aime qu'il ne fait soj vv. 1526—1527 fattas i B.
v. 1529 B: Ele respont
v. 1530 A: Conme la soie ciere amie B: Jou sui la soie ciere amie C: Je iroie au s. c.
v. 1531 A: l'amerai je tote ma vie B: Ja ne faura en ma vie C: Come l. s. bone a.
v. 1532 A: Que ja ne li volrai le B: Ne ia ne li volrai b. C: Ja ne li
v. 1533 A, B: De rien dont je li p. a.
v. 1534 A, C: Athis l'ot duel en a ev *B*: Athis respont duel a eu
v. 1535 A: Quant jl a cest mot entendu
v. 1536 A: tienent le plet
v. 1538 A: ouure vers li *B, C:* il a este vers li
v. 1539 C: Tote l'ueure l'an d.
v. 1540 A: Prof. so (misskrifn. f. se) f. a.
v. 1542 A: Et crient c'Ath. B: Crient mult k'Ath. C: Crient que Athis
v. 1543 A: Quant sa feme v.
v. 1544 A: Amours le sace et jl saut s. C: cil saut sus
v. 1545 B: se rasist ius
v. 1546 A: He dix dist jl *C:* Et dex

"Por m'amie svis forsenez.
"JE sa tres bien ia ne l'aura.
"Li malz me tient don ie morra.
"Ma conpainz ai gran tort par foi,
"Quant il n'est reuenuiz a moi!
"Li cuers me dit qu'il m'ai trai.
Apres respont: "Oncques nel fist;
"Maix tropt demoure, mal me fait. —
"Car te porchasse et quier teil plait
"Ei si li conte ta parolle!
"Couient la don mettre et escolle?
"Oi, per foi, et a rason,
"Sauoir si lou ferai ou non!
"Ferai il don teil contredit?
"Oil, se croi ov lonc respit.
"Respit? uoire bien lonc, se croi; —
"Ainz seroie ie mors par foi!"

Oncque il iert en cel pansei. *
Contremont ai lou chie leuei
Et voit son conpaignon qui uient,
Cardyones par la main tient.
Inellemant sallit em pies;
Maix d'une choze fuit iries,
Ce qu'ensamble les vit venir
L'um par la main l'autre tenir:
"Li cuers me dit qu'i se repant!
"Veelz con il uienent bellement! *
"Ja la tient il per la main destre,
"Suiz l'apalle tient la seneistre!"
Faut li li cuers, mue le uix;
Sor lo mabre se rest assis;
Pasmer se uuelt de ialouzie,
Quant il resgarde vers s'amie:
"Conpainz", fait il, "veneis auant.
"Targie aueis, ce m'est uiz, tant."
Or sachies que il se blamast
Mult uolantiers se il osast.
Prophilias amont guarda
Vers le soloil si se tornai:

v. 1547 A: De m'amie B: P. m'ame t. f.
v. 1548 B: Jou sai tres bien nel aurai C: Jel sai t. b.
v. 1549 B: Se iou ne l'ai pour li m.
v. 1550 A: grant tort en soj
v. 1551 A: Quant jl ne reuient ca a moj B: reuenus pour moi
v. 1552 A: Li cuers me dist jl me traist B, C: — quil me traist
v. 1553 A, B: Apres me dist
v. 1554 A, B: demeure et mal m. f.
v. 1555 A: Quant tant demeure pour tel plet B, C: Qu'il te p. et kiert (quiert) ton p.
v. 1559 C: Sauoir s'el le fera
v. 1560 A: J fera ele contredit B: Fera a il dont contradit C: Fera a j donc contredit
v. 1561 A: Oil par foi et l. r. B: Oil par foi et grant r.
v. 1562 A: Trop est cis respis lons par foj
v. 1563 A: je mors ce croj B: Ains seroie mors par ma f.
v. 1564 A: Que qu'il estoit en c. p. B, C: Quant il estoit en c. p.
v. 1565 A: a son cief l.
v. 1566 A: Et vit son c.
v. 1570 B: Que ensamble les voit v. C: De ce qu'ansanble es (misskrifn. för les) uit v.
v. 1571 A, B: L'un l'autre par le main t.
v. 1572 B: Li cuers li dist il se r.
v. 1573 A: Vois con jl v. B, C: Ves (voiz) con il v. boinement (bonemant)
v. 1575 A, B, C: Et sor l'esp.
v. 1576 B: torble li v.
v. 1578 A, B, C: se veut de deruerie (desuerie)
v. 1581 B: Pourçoi aues demoure tant
v. 1582 A: — qu'il les dessanlast B: Or quit mult bien que le blamast C: — qu'il l'en bl.
v. 1585 A: Vers le sol el se retorna B, C: se trestourna

"A dex", fait il, "com suiz destruis!
"Li iors trespasse, ia ier nuilz.
"Que fais porquoi ne la me dones?
"Li iors trespasse ia est nonne."

"Belle damme", se dit Athis,
"Veez ci hons est nostre amis,
"Cist es ta sires". "Et il coment? *
"La lois lou danne et si deffant."
"Il est tes sires par rason;
"Ne tu n'ai droit se en lui non."
"Nel sai neant". "Ie te dirai".
"Se poize moi quan iel saurai.
"Comant? ia m'ais tu espouzee?"
"Voire, et or t'ai autrui donee."
"Ainz mais n'oi plait ensi mener: *
"Fame tollir et redoner!
"En quel meniere et par quel guise
"Eis me tu a putage prize?
Je ne t'an blame de niant;
"Porquoi quiers don de saurement?"
"Iel te dira, entant a moi,
"Porqoi ie uult partir de toi:
"Quan ie t'alai premiers veoir,
"Mon conpaignon mena o moi,
"Qui toi aimme si coralment,
"Morir en duit hastiuemant.
"Quant ie l'an uix ensi languir,
"Ensanble o toi lo fis gesir;
"Il ai ev ton pucellage;
"Or en ferons le mariage;
"Leiz tes costeis souant ai ju,
"Se t'a gardee foi pour lui
"Con ie fesisse ma serour" *
Celle respont: "N'an sa niant"!
Prophilias li dit atant:

v. 1586 A: E dix dist tant s. d.
v. 1588 A: Qu'atent pourquoi B: Que fait pour dieu que nel me d.
vv. 1588—1589 fattas i C.
v. 1590 B: Dame chou li a dit Ath.
v. 1591 A: Ues cest home c'est u. a. B: Ves c. c. h.
v. 1592 A: Cil ert nostres et jl c. *B:* et il couuient
v. 1593 A: La loi meisme le d. B, C: La lois le done et sel d.
v. 1594 A: Jl ert uos s. C: Jl ert t. s.
v. 1595 A: Nus n'a en vous dr. se jl non C: Tu nen as dr.
v. 1596 A: noiant jel vous d. B: — nient tel t. d. *C:* N'en sai n. iel te d.
v. 1597 A: Que ja de mot nen mentirai B: Que ia de riens nen mentirai C: quant ie l'orre
v. 1599 A: Voire si m'as autruj donee
v. 1600 A: Ains n'oi mais plait si aler B: N'oi mais p. ensi aler C: n'oi p. si aler
v. 1602 A, B: — et en quel g.
v. 1603 A: A mes (tydl. misskrifn. för as me) tu a p.
v. 1604 C: Je ne te b.
v. 1606 B: Je te d.
v. 1609 A, C: menai pour uoir
v. 1610 A: Qui t'en ama si durement B: Qui t'aama si durement C: Qui te aama si c.
v. 1611 A: Morir estut h. B: Mourir quidoit certainement
v. 1612 A, C: — je le vi B: — je le vi issi l.
v. 1613 A: Ensamble toi l. f. g.
v. 1615 A: Bien croi que j'i arai damage B: Jou quic ke iou i'aurai d.
v. 1616 A, C: Les ton coste souent me gui (iuj) B: Et les ton coste souuent gui
v. 1617 A: Si te portoie foi p. l. B: Si te portai tel foi p. l. C: Si te gardoie f. p. l.
v. 1618 C: Con ie feroie m. s. Härefter följer i A, B, C det i *St.* fel. rimparet: *De tel cose pour soie amor*
v. 1619 A, C: Ele r. B: Prophelyas respont briement
v. 1620 A: li dist briement B: Car el disoit n'en set noient C: Prof. respont briemant

"Veriteis est, damme, par foi!
"Vesci l'aneil de uostre doi
"Que i'aporta, quant o vous ju
"Premere nuit que ie i fui." —

Cardionnes conuit l'aneil
et ragardai lou demoisel:
"L'aneil", fait elle, "ui ie bien;
"Ces ensoignes cognois ie bien."
Apres a dit: "Mult suiz traie;
"Par II homes uielmant honie.
"Iemaix frans hons ne m . . . a *
Ne maix en moi ne se croi . . a! *
Des ieux ploure mult tanremant,
Cil la comforte bonemant;
Athis l'a prise par lou poing:
"Teneiz", fait il, "ie la vos doing;
"Mult laxasse autre gent morir,
"Ainz que m'an uossisse departir". *
Cil la resuit, n'eust teil ioie
Que li dvnast l'annour de Troie.

Athis manda son parantei,
lou mieulz d'Athainnes la citei,
Et lou pere Cardyones
Et ces melors parens apres;
Quant on palaix furent entrei,
Athis lor ai dit et contei:
"Signour", fait il, "or entandeilz:
"Prophilias, que ci veelz,
"Nous fui de Rome ci tramis;
"Ses peres est mult a mien amis, *
"Conpaignon furent ia main ior;
"Ensanble orent mult grant amour;
"Ci ra estei o nos mult gent
"Ens en Athainnes longuemant.
"Or ai eu vne oeure entre noz II *
"Don li plais est mult angousoux:
"Vn ior ala Cordyones
"Veoir amont en son palais;
"Mon conpaignon o moi menai; —
"Que foulz en fix, des or lou sai.
"Folz est qui veoir s'amie *

v. 1621 C: Vertez est dame par ma f.
v. 1622 B: l'aniel de iouste moi
v. 1623 A: Que j'aportai quant je i gui B: Que i'enportai C: Que i'enporte quant a uous iuj
v. 1624 A: Premierement quant o vous fuj B: Premierement quant iou i f.
v. 1626 B: Et recounut l. d.
v. 1627 A: ele fu ja mien B: voi ie bien C: ui ia mien
v. 1628 B: Et bien le puis tenir a mien
v. 1629 A: Puis dist lasse m. s. honie B: Apres redist cien fui tr. C: Apres redit
v. 1630 A: Et par ces .ij. homes traie
v. 1632 A, B: — ne se querra
v. 1633 C: Des ialz ploroit m. t.
v. 1634 A: C. l. confortent b. B: conf. doucement C: Cil la confortent duremant
v. 1636 A, B, C: Tenes conpains je l. v. d.
v. 1637 A: Maint autre en lassaisse m.
v. 1638 A, C: uolsise partir B: Ains k'en vausisse d.

v. 1641 B: Athis mande s.
v. 1644 A: Et les autres p. a. B: Et les m. amis a.
v. 1645 A: furent joste B: — sont aiouste C: sont asanble
v. 1647 A: Sign. dist jl or e. B: S. dist il or m'entendez C: or m'entandez
v. 1649 B: Nous fumes (misskrifn. för fu) de Rome cha t.
v. 1650 C: Mes p. e. m. au suen a.
v. 1651 B: Compains furent il n'a m. i.
v. 1652 B: Entr'aus eurent
v. 1653 A: Cist a este B: Ci a este C: Cist ra e.
v. 1654 A, B: En Athenes mult l. C: En Ath. bien l.
v. 1655 A: Vne cose a entre B, C: Or a vne oeure
v. 1658 B: Amont veoir en s. p. C: amont enz el p.
v. 1660 A: Si fis que faus que bien le sai B: Si fis ke fols de voir le s.
v. 1661 A: Faus est qui uait (va, uet) veoir

”Se il ne maingne tel conpaignie *
”Ov il se doie mult fier.
”En ne ne se seit de cui garder, *
”Car pluis me croie en cestui
”Qu'en autre home que sache hui.
”Mes conpains ost lou cuer legier
”Si uit mult belle ma mollier.
”Tant l'an amai, morir en duit;
”Mult longuemant de cel mal iut.
”J'anquis lou plait en iusques en son *
”Et, quant ie soz lan question
”Pities m'an prist, quar mult l'amai;
”Avec ma fanme lou couchai,
”Il en fist sa volanteis. *
”Ne puet estre ci plais celeiz.
”Or l'aimme mult de grant amor,
”Si li donomes ai vxour,
”Cardyones li uuel doner
”Par voz loz et marier. *
”Riches hons est en sa contree;
”En lui serai bien mariee;
”Noubles et frans est delignie
”En lui serai bien emploiie.”

D'anbedoulz pars sunt li parant
De ceste chose mult dolant;
Maix, quant li eure est si meue,
Ia n'iert per as tollue; *
Ensamble dient a vn front
Jemaix Athis ne ameront;
De la sale se sunt tornei,
Par matalant l'ont deffiei.
A vn tample les moine Athis
Qui er de dame Ueneris,
Vne de lour deesse d'amor;
Illuc lor fist mult grant honor.
La se part de Cardyones;
Son conpaignon la done apres,
Nosces lor fist, bien avenans,
Qui mult fure riches et grans.

v. 1662 A, B: S'il n'i maine C: S'il ne m.
v. 1663 B: V hom se d. bien f.
v. 1664 A: Ou ne se set d. q. g. B, C: On (L'an) ne se set
v. 1665 A: Que plus me c.
v. 1666 A: Que en home que je voie h. B: Que iou ne faisoie en nului C: Qu'an nul home que ie s. h.
v. 1669 B: Tant l'ama que m. *C:* Tant la ama
v. 1670 A: longement pour icou gut B: Et de cest mal longuement iut
v. 1671 A: le plait d'essi en son B: Jou quic le plait dusques a son C: le plet de ci qu'an son
v. 1672 A, B: -- je seuc (seuch) s'ententention
v. 1673 A: Pitie en oi que m. B: Pities l'emprist
v. 1674 B: Auoec ma dame l. c.
v. 1675 A, B, C: Jl en a fet (fait) s. v.
v. 1676 A: li plais c. C: cist plez estre c.
v. 1677 B: Et iou l'ainc de mult g. a. C: l'aimme il mult
v. 1678 A: Si li donromes a oiss. B: Ma feme li doins a oiss. C: Or si li donrons a oiss.
v. 1679 *C:* Kardionel
v. 1680 A: Par vostre los et m. C: Par les uoz los a marier
vv. 1679—1680 fattas i B.
v. 1682 B: Bien i sera voir m. C: bien aloee
vv. 1683—1684 fattas i A och B.
v. 1687 A, C: quant l'ueure est si auenue B: quant li ert si auenuz
v. 1688 A, C: Ja ne li ert p. B: Ja par als ne li ert t.
v. 1690 A, B: Que j. a. n'ameront C: J. A. ne n'am.
v. 1692 A, C: S'en sont t.
v. 1693 B: l'enmaine Ath.
v. 1695 A, B, C: Vne lor d.
v. 1696 B: Jlluc li f. C: Lor fist iluec m.
v. 1697 A: Ja se part d.
v. 1699 A: Noeces en f. rices et grans B: N. en fist mult a C: N. an f.
v. 1700 A: furent bien auenans

Lors demora celle semainne
Propphilias ens en Athainnes.
Au ior hutime s'an perti,
A mult grant ioie se issi.
Athis lou suit; tant con ost gent
Lo conuoiai mult longuemant,
Tant qu'il vindrent au port de mer. —
Vne neif ont fait apraster. —
Lors depertent a grant dolour
Andui li conpaignon lou ior;
Chacuns se pame au depertir,
Samblant fasoient de morir.
Prophilias ont mix en mer
Et sa molier o le vix cler;
Encontremont lieue les uoilles,
De nuit corrurent as estoilles.
Athis se reuint en Athainnes;
Sa cor chai en si grans poinnes,
Em pouretei et en dolour,
Onques nunlz hons de sa ualor
Ne reciut plus grant pouretei.
Si parant l'ont tui en uiltei,
Qu'i ne uuellent a lui parler,
Vn tot sol bon consoil doner.
Ses peres premiers lou congie,
Toute sa terre li denie,
Et em apres tut si parant
Lou recongient aussiment.

Ici d'Athis vous lasserai
Et de Prophilias dira,
Qui par mer nage et si home
Tant qu'il vinrent au port de Rome.
A Rome ariuerent vn ior
A grant liesse et a bandor.
Vn mes ai a Rome tramis
A son pere et a ces amis
Que Prophilias est venuis;
A grant ioie iert receus.
Li mes s'an torne a grant esploit,
A Rome est uenuiz to droit,
Troua Euas, qui est leueiz,

v. 1701 A: vne semaine
v. 1702 A: Prof. puis en Ath. B, C: dedens Ath.
v. 1703 A: Al vitisme jor departi B: Al uisme ior s'en departi
v. 1704 A, B, C: s'en issi
v. 1705 A, B: Ath. li beaus (biaus) a mult grant g. C: Athis o tant com ot de g.
v. 1706 A, C: mult ricement (richement)
v. 1708 A, B: nef firent (firrent) apr.
v. 1710 B: Li compaingnon de grant amor
v. 1713 B: Prof. misent en m.
v. 1715 A, C: lieuent l. v. B: drecent l. m.
v. 1716 A: La nuit c. C: Et la nuit corent as e.
v. 1717 A, B: a Ath. C: Ath. s'an reuet an Ath.
v. 1718 A: en si grant paine B: Ses c. entra en s. grant paine C: an mult graut pene
v. 1720 A, C: Onques mais (mes) h.
v. 1721 A: Ne vint a si g. p. B: rechut si gr. p.
v. 1722 A, B: l'ont en grant v.
v. 1724 B, C: Ne .j. seul ior c. d.
vv. 1723—1724 fattas i A.
v. 1727 A: Et apres lui t. s. p.
v. 1729 A: D'Athis ichi le vous lairai
B: — d'Ath. ie vous lairai
C: — d'Ath. le uos leire
v. 1730 B: De Prof. vous d.
v. 1731 A, B, C: nage jl et si h.
v. 1733 A: Au port a.
v. 1734 B: A grant ioie et a grant bandor
v. 1735 A: Si a a Rome .j. mes tr.
v. 1737 A, C: Prof. ki est v. B: Prof. k'il ert v.
v. 1738 A: joie fu r. B, C: ioie soit r.
v. 1739 A: s'en torne isnelement
v. 1740 A: A Rome en vint mult vistement B, C: a Rome en est v.
v. 1741 A: Euas qui ert l. B: Euas ki fu l. Härefter följa i A: Del malage estoit escapes B: De grant malage ert respassez C: De grant malage respassez

De part son fil l'a saluei,
Cortoizemant l'a enclinei,
La nouelle li ai contee
Don la parolle li agree:
"A port de Rome est arіueiz
"Vostre filz, sire. Encontre alez!"
Grant ioie en ai ev Euas
Quant venuiz est Prophilias.
Encontre ala mult liemant;
Recevs fuit honestement;
Son fil baza et, sa i'oi,
E si parant et si ami;
Pius li demande de son estre;
Cil li respont: "Meux ne puet estre:
"D'Athainnes uient clargie aprandre, *
"San et savoir et mollier prandre."
"Mollier ov est?" "Veelz la ci!"
"Gabes me tu?" "Certes neni."
"Dont est nee? comant a non?"
"Cardyones apelle l'on.
"D'Athainnes est de mult grant gent,
"Nee et norrie noblement."
"Porqoi pris famme san mon grei?
"Porquoi n'a ceste grant biautei?"
"Oil asseiz, ce m'est auis;
"Si est elle de plus haut pris
"Que ie ne suiz ne vos par foi:
"Fille est a prince et niece a roi;
"V miens conpains la m'a done *
"Qui ainz de moi l'ot espozee."
"Ancois comant?" "Iel vos dira;
"Tres tot lo uoir vos en geira." *

"Ge en ama ceste si fort
"Qu'en dui estre pres de la mort;
"Quant mes conpains me uit languir,
"Ensanble o li me fit gesir.
"Tant par fui plains de cortoisie
"C'onques a li n'ois conpaignie.
"Quan ie ui vostre mesagier
"Si couin moi a reparier,
"Destrois en fui, car mult l'amai;
"Donai la moi si l'apousai.

v. 1743 B: Et c. encline
v. 1744 B: La parole li a c.
v. 1745 A: De la p. B: Dont la nouuiele l. a.
v. 1749 A: Que venus e. Pr.
v. 1750 A: Enc. va m. l. B: Enc. va m. bielement
v. 1751 A: Aparillies h. B: Recheu l'a mult liement *C:* Receus est h.
v. 1752 A, C: — et con j'oij. B: — et sil i'oii
v. 1755 A: Et cil respont ne puet mix estre *B:* Jl lor r.
v. 1757 B: Sens et prouece et feme p. *C:* Sens et proesce et m. p.
v. 1759 A, C: Gabes me tu pour uoir le dj B: Gabes nous vous pour voir le di
v. 1762 A: de rice g. C: est et de grant g.
v. 1763 A, B: norie hautement
v. 1764 A, B, C: Pourqu'as pris f.
v. 1765 A, C: Dont n'a ceste sens et b. B: Dont n'a ele sens et b.
v. 1767 A: Dont est ele B: Encore est e. de plus grant p. C: Si est ele plus de haut p.
v. 1769 A: Fille a prince de r. B: Fille a prince niece de roi
v. 1771 B: Qui deuant m. C: Qui auant m.
v. 1773 A: Que ja de mot n'en mentiraj B: La verite vous gehirai C: Et tot le uoir uos gehire
v. 1775 A, B: Que pres en dui (deuc) estre de mort C: Que estre an dui pres d. l. m.
v. 1776 *C:* conpainz m'on uit l.
v. 1779 A, C: Onques a li n'ot c. B: Onques o li n'ot c.
v. 1780 A: Quant j'oi v. m.
v. 1781 A: Si me conuint a r. B: Si me couuint a parellier
v. 1782 A: fui que mult l'am. *C:* car ie l'am.
v. 1783 A, B, C: moi jc l'esp.

"Or l'an amoig; si l'an amez!
"Sor toute choze l'annorez"!
"Qui fui cil que la te donai?"
"Athis, qui primes l'aposai;
"D'Athainnes est fils dan Sauis,
"Qui mal en est a ces amis;
"Desheritez en ier, se croi,
"Por l'amistie qu'a fait a moi.
"Athis vos mande mil saluis
E dit que mult est vostre druiz."
Euas respont: "Soie marci!
"D'une choze lou faix ie fi:
"Se il avoit de moi mestier,
"Volantiers lou woudroie aidier."
Basier àla Cardyones
E li autre parant apres.
Liemant sunt entrei en Rome;
Gran ioie en demoinnent li home.

Prophilias fuit mult ioiz
Et a grant ioie recoillis,
Et sa molier fut bien venue
Et a grant ioie receue.
Nosces refirent mult plenieres,
Assez plus grans que les premieres.
Or est Prophilias a eise,
Et sa mollier souant lou baze
En ioie sunt et nuit et ior,
Mult s'antraimment de bone amor,
Tant s'antraimment communement,
Andui se uestent d'un sanblant,
D'une color et tout d'un draps.

Or larrons de Prophilias,
Qui dedans Rome ai son desduit
et est en ioie et ior et nuit,
Si reparleromes d'Athis,
Qui en Athainnes est chatis,
Poures et uilz et nulz de draps,
Magres, nu pies, chatis et las.
Tut si parant l'ont congiei;
N'a maix ami en la citei,

v. 1784 A, B, C: et vous l'ames
v. 1785 A, B, C: Sor totes coses
v. 1787 B: Ce fu Athis ki l'espousa
v. 1788 A, B, C: D'Ath. li fiex (filz) dant (dan) Sau.
v. 1789 A: Qui en est mal de ses a. B: Perdus en a tous s. a.
v. 1790 A, C: en est ce c. B: — en est ie c.
v. 1791 A: l'amiste qu'il ot a. m. B: l'amistie c'auoit a m. C: qu'a fet de moj.
v. 1792 B: Sauis v. m. mult s.
v. 1793 A: dist que jl est n. d. B: dist k'il est molt v. d.
v. 1794 A: Respont Euas je l'en merchi
v. 1795 B: Je suis ses amis autresi
v. 1797 A, B, C: li volr.
v. 1799 A: — parent ades
v. 1801 A: — joie demainent si h. C: — si h.
v. 1805 A: Et a grant honour puis tenue
v. 1806 A: Noeces en firent B: Noches en furent m. C: Noces an refurent plen.
v. 1807 A: Asses qui grans que *C:* Plus granz asez que
v. 1808 B: Or est Cardiones aise
v. 1809 A: Sa mollier a souent le b. B: Prophelyas souuent le b. *C:* Sa moillier a formant la b.
v. 1810 B: A ioie s.
v. 1811 B: de grant amor
v. 1813 B, C: C'andui (Q'andui) se v.
vv. 1812—1813 äro omkastade i A: Endoi se vestent d'un sanblant || Tant s'entraiment joiosemant
v. 1815 A: Or lairai de Pr.
v. 1816 C: est ior et nuit
v. 1817 A: Auoec sa feme jor et n. C: Et a sa ioie et son deduit
v. 1818 A: Et reparl. B: Et si reparlerons d'Ath. C: Or reparl.
v. 1820 A: vils ketis de d.
v. 1821 A: quetis nus pies

Qui doner li uuelle a manger,
Vne nuit soulle ne habergier. *
Lors ne seit il quel part aler;
Ainz se comance a demanter.

"Hai", fait il, "dolans, chatis!
"por autre home me suis occis.
"Mal ui l'amor mon conpaignon;
"Or en suiz a pperdicion,
"Or en suiz uilz et exillies
"Et il en est ioiauz et liez!"
Li ualez dit en son recoi:
"Cil qui meulz aimme autrui que soi
"Por fox se tient au depertir!
"Maix i'an suiz tart au repantir.
"Or me couient en autre terre
"Ma guarison aler porquerre.
"Mes peres me uuelt grant mal *
"Et mi parant me sunt mortal;
"Tu me haient conmunement,
"Ne truix en elz recourement.
"Or m'estuet a Rome por uoir
"Mon conpaignon aler ueoir,
"Sauoir que samblant me fera
"Et quelle amor me mostrera;
"Verra mon duel et mon ennui.
"Ie me suiz ie destruiz por lui;
"Se il ne n'ai de moi pitie,
"Mal ai mon seruize emploie
Que ie li ai fait en Athainne
"Don mes cors est si grant poinne." *

Athis s'an vai mult dementant,
De la citei s'en ist plorant;
A la mer vient; — deschaz fut toz
Et ces dras ost useiz et roz.
A port troua vne gallie
Qui richement estoit garnie
De draps de soie et d'ostorinz;
Ens antrai conme tapins; *
Tant bonement proia le mestre
Qu'a vne pert lo laisa estre.
Par mer nagent tant a vertu
Qu'a por de Rome sunt venui;
Au port de Rome est ariuez
Athis li poures esgareis.
Par la citei vat mult iries
De rue en rue, toz nues pies; *

v. 1825 A: N'une sole nuit herbregier B: Nis une seule nuit herbr. C: Ne seul une nuit herb.
v. 1826 A: Dont ne s. B: Or. se c.
v. 1827 A: Si se c. B: Or se c.
v. 1829 A, B: me sui honis
v. 1830 A, B, C: Mar ui l'am.
v. 1834 A, B, C: Li vilains dist
v. 1835 A: Que qui m. a. a. de soj B, C: Ki (Qui) miex (mialz) aimme
v. 1836 A, C: Pour fol s'en tient
v. 1837 B: Mais tart en sui en r. C: Mes ie suj t.
v. 1839 C: Or m'en c.
v. 1840 A: — me velt mult de m. B: Car mes p. C: mult grant m.
v. 1841 B: — parent tout autretal
v. 1848 B: Veoir mon d. C: Mon duel uerra
v. 1849 A, B, C: Ja me s.
v. 1853 A, C: en si gr. p. B: Dont ie sui ore en s.
v. 1854 A: Mult se vait Athis d.
v. 1857 A: Ses dras o. u. et derons B: Tous ses d.
v. 1859 Qui mult ert ricement g.
v. 1860 A: de soie d'oster
v. 1861 A: Dedens entr. *C:* Enz an entr.
v. 1864 C: Tant naigent par mer a uertu
v. 1868 A: Par la vile va tos nus pies B: va tous nus pies
v. 1869 A, B: — rue tos iries C: De rue en autre t. n. p.

Ainz ne trouai quel haberget
Ne de nunl bien l'arasonet;
Ainz lo prannet tut a gaber.
Rome comance a trespasser
Tant qu'i vint dauant la masons
Prophilias son conpaignon;
Grans fuit la salle et li palaix
La ov estoit Cardyones.
Prophilias se fut leuez,
De riches dras bien aorneiz,
Et sa moillier o le uix cler
De dras de soie d'outremer
Est vestue bien et conree;
Belle iert et frache coloree.
A vn temple aloient orer,
Les diex proier et cultiuer,
Ensamble o alz grant conpagnie,
Qui richement estoit garnie.

Prophilias o sa moillier
Cheuachoient dauant premier;
Sa faimme moinne par lo froinc
Et elle tient lui par la main;
Bonement aloient parlant
Et mult grant ioie demenant;
Enmi sa voie encontre Athis,
Maix tant avoit oscur lo uix
Et tant est pouremant vestuz,
Magres de cors, deschalz et nuiz
Et de pouretei quel destroint
Avoit si lou uisage taint,
Nel connuit; ain lou trespassa,
Vers sa moillier se retorna.
Sachies, se il lo coneust
Et seust se que Athis fust,
Ia tant ne fuit grans la paluiz,
Qu'i n'an fuit a pie descenduis
Por lui basier et acoler
Et ces richesses presanteir.
— uant Athis voit son conpaignon, *
Qui ne li dit ne o ne non,
Encontrei l'ai et trespassei
Et ne li a nunl mot sonei;
Conev l'ot, ce li est uis —

v. 1870 A: qui l'aparlast C: Ne troua qui le h.
v. 1872 B: Ains le conmencent a g.
v. 1873 B: Rome prist toute a tr.
v. 1874 A: Tant que il vint a l. m. B: vit deuant l. m.
v. 1876 B, C: Grans ert l. s.
v. 1878 A: s'estoit l.
v. 1879 A, C: bien conrees B: D'uns riches d. b. conrees
v. 1881 B: D'uns dras
v. 1882 A, C: Ert bien vestue B: Est bien vestue
v. 1883 A, C: fresce et c. B: Biele fresce et bien c.
v. 1884 B: Au temple en al. o.
v. 1885 A: Lor dix p. et aourer B: Lor dieu
v. 1888 A, B: Prof. et sa m.
v. 1889 B: Deuant cheuaucent tout p.
v. 1890 A: feme tenoit par le main B: feme tenoit p. l. f.
v. 1891 A: Et ele tint luj par le frain B: Ele retenoit le par l. m.
v. 1895 B: Mais si auoit
v. 1896 A, B, C: Et tant ert p.
v. 1897 A, C: Magres nus pies d. B: Poures et las maigres et n.
v. 1901 A: s'en ret. C: Vers sa fame
v. 1902 B: Bien sai s'il le recouneust
v. 1903 A: Mult grant pite de lui eust B: Ja li palus si grans ne fust
v. 1904 A: Ja ne fust si grans l. p. B: Qu'il ne fust a pie descendus
v. 1905 A, C: Qu'il ne fust a p. d. B: Et alast par mi le palus
v. 1907 A, C: Et sa rikece (richesce) pr. B: — richoise abandouner
v. 1908 A: vit son c.
v. 1911 A: Et se ne li a mot s. B: li a .j. m. s. C: Ne ne li a .j. m. s
v. 1912 A: Coneu l'a c. l. e. v. B: Counut l'ot cou li ert auis C: Queneu l'ont c. l. e. u.

De tant li a esteis despis!
Et sa mollier, qu'i li donai,
Onque nul mot ne li sonai;
Son uis retorne d'autre part,
Par vn petit de duel ne part,
Lors se claimme chatis .c. fois;
Mult par fuit vis, ce fui bien drois:
"Destruis me suiz por I autre home,
"Qui or ne me prize vne pome.
"Se deux m'aist, mieulz uuel morir
"Qui teil honte et teil mal soffrir.
"Il n'est maix drois que uiue plus,
"Car chacun ior estre reuz!"
Ploure des ieulz, formant sopire;
Diluc s'an est torneiz par ire.
Toute trespasse la citei;
Defor les murs d'antiquitei
Trouai vne crotte zos terre;
Illuc se entre sa mort querre
Et dit que iemaix n'en irrai,
Maix dedans de duel morrai. *
A soi moinmes formant tance,
Blame sa malle sapience.

"Hai", fait il, chatis et laz!
"de haute honour ie suiz trop bas!
"Tristes, dolans et exillies,
"De toute honour suiz for chaciez.
"Or estoie d'Athainne issuiz
"En sa paiix por bien venuiz
"E por mon conpaignon veoir,
"En cui avoie bon espoir;
"S'amor et sa merci requerre
"J'ere venuiz en ceste terre;
"Or ne m'aimme ne ne uuelt bien;
"Ainz me heit plus ne fait I chien:
"Or suiz de mal em pis torneiz,
"Trites, dolans, malenteis; *
"Or me tiennent tuit por chatis.
Quel ioie est ores que ie uis?

v. 1913 A, C: D. t. li est encore pis B: D. t. li en estoit il pis
v. 1915 A, B, C: Onques .j. m.
v. 1916 A: Son uis torne del autre p. B: Son uis li torna d'autre p.
v. 1917 B: Pour .j. pau li cuers ne li p.
v. 1918 B: Mout se cl.
v. 1919 A: Mult sui ore vils ce est drois B: Mout par sui viex chou est boins d. C: Mult par sui u. ce est b. d.
v. 1920 B: — pour .j. tel h.
v. 1922 B: Si m'ait diex miex w. m.
v. 1923 C: Que tel poinne et t. m. s.
v. 1924 A, B: N'est mie dr. C: Ne n'est m. d.
v. 1925 A, C: Car cascus jour uois a reus B: Car or vois ie trop a reus
v. 1926 A, A: del (du) cuer s. C: souant s.
v. 1929 C: De fors as murs d'ant.
v. 1931 A: Dedens entra pour s. m. q. B: Jluec entra pour la m. q. C: Jluec entra sa mort uet qu.
v. 1932 A: — jamais n'en jstra
v. 1933 A, B: Mes (mais) la dedens C: Mes ilueques s'afolera
v. 1935 C: Formant blasme sa s.
v. 1936 A: — fait jl fos ketis las B: Athis fait il C: fet il cheitis fos las
v. 1937 A: De haut estes venus em bas B: Com sui venus de haut en b. C: enor cheuz an bas
v. 1939 B: De grant h.
v. 1943 B: — auoie mon esp.
v. 1945 A, B, C: Ere venus
v. 1946 A: Or n. m. n. uelt nul b.
v. 1947 A, B: — plus que nule rien C: plus que autre rien
v. 1948—1949 äro omkastade i alla 3. A: S'ere ketis maleures || Or sui de mal en pis tournes B: Tristes dolens maleures || Or sui etc. C: Tristes dolanz maleurez || Or sui etc.

"Se deux m'aist, ne uuelt mais uiure!
"Ia seront tuit de moi deliure!"

Athis forment la mor desire;
Grant talant ai de moi ocirre; *
De morir ai grant volantei;
Environ lui ai resgardei;
Se il tenist arme asserei,
Il s'an ferist sor lou coustei.
Lors se comance a dolozer
Et avanture a ranponeir:
"Hai, fortune, tra fauce choze!
"La vostre rue ne repoze!
"Mult est tornans et mult legiere:
"Tot vai avant et tot arieres.
"Cui elle welt bien honorer
"En richesse lo fait monter,
"Inellemant le monte suis;
"Quant se repant, sel resbat ius,
"Tot le tresbuche en en l'abime;
"De grant auoir le met ad ime.
"Fortune! por mo le puix ie dire, *
"Voz m'aueilz mix en grant martire;
"Vos me teneiz en volz liens;
"Toz li contraires en est miens.
"JE soloie estre li chief del mont;
"Or suis aval on pluis perfont!"

Athis li las si ce demante,
Despit son cors et sa iouante,
Grant duel ai de son conpaignon,
Qui vers luit fit teil mesprison
Qu'i l'ancontra et vit le hui
Si ne doigna parler a lui.
"Il me conuit. — Nel fist per foi!
"Mansonge samble, mal lou croi;
"Si m'eust aperceu *
"Ne deniant recogneu,
"Ne se tenist qu'il ne parlait,
"Qui toute Rome li donaist!

v. 1952 A, C: ne vel plus uiure B: Se m'ait diex ne wel plus u.
v. 1953 A: Hui seront t. B: Par tans seront de m. d C: Ja seront de moi tost d.
v. 1955 A: — a de lui o. B, C: de soi o.
v. 1957 A: soi a r. B: a esgarde
v. 1958 A: S'il eust arme ne coutel B: Se tenist arme ne coutel C: arme ou costel
v. 1959 A: Ja se ferist sor le forcel B: Ja s. f. ens el fourciel C: Ja s. f. s. l. forcel
v. 1960 A: conmenca a blasmer
v. 1961 A: Et s'auenture a dolouser B: S'auenture mult a blasmer C: Et s'auanture a demener
v. 1962 A, B, C: fortune fäusse (fause) c.
v. 1963 A: uostre rote ne r.
v. 1964 A: est et tornans et leg. B: Mout par est t. et leg.
v. 1967 A: le fait tourner
v. 1969 A: si l'abat j. B: sel porte ius
v. 1970 A: en en ab. B: Jus le tr. ens en ab. C: Tost le retrebuche an l'ab.
v. 1971 A: De son a.
v. 1972 A: le puis dire
v. 1974 B: Mout me t.
v. 1975 B: Tous le martyres
v. 1976 A: estre el cief amont B: estre el ciel amont C: el chief d'amont
v. 1977 A: suis auales plus p. B: sui caus el p. p.
v. 1978 A: las mult se d.
v. 1981 A: Qui ne li dist ne o ne non C: Qui fist uers lui t. m.
v. 1982 A: Qui l'encontra et uit jehuj B: et vit gehui C: Qui l'enc. et uit iehuj
v. 1983 B: Et ne d.
v. 1984 A, B: non fist par f.
v. 1985 A: fu pas ne le c. B: bien le c.
v. 1986 A, B, C: Se il m'eust a.
v. 1987 A: aconeu

"Ne te conuist por la despuelle.
"Si fist mult bien, maix il s'orgulle!
"Teiz est custume et richetei:
"En n'ai cure de pouretei;
"Poures hons est viz et haiz,
"Ia n'ier en lui ov soit ioiz.
"Mes conpainz ai ioie o soi,
"Ne li est gaires mais de moi.
"Mors, car me haste, occi moi!
"Ainz mais ne fui si sainz par foi
"Con ie suis or, ce m'est avis.
"A maleur soie ie vis!"

Athis demoine sa dolour,
Plore et sopire nuit et ior;
Onques ne maigai ne ne buit
Ne de la citei ne se muit.
Tant ai plorei que touz s'en classe.
La nuiz reuient, li ior trespasse.
Oelz con grant enconbremant
Que tot avient a maintes gens.
Hons qui comance a trebucher
A grant poinne puet redracie:
De la uille issent troi donzeil,
Noble, cortois, prou et beil; *
Chacuns estoit filz de riche home.—
Par la porte vont fuers de Rome;
Mult preiz d'Athis selonc la crotte
Chacuns de ceos a mur s'acoste.
La nuiz est belle por les estoille,
Qu'allument cler conme chandoilles.
Illuc estoient essamblei
Li troi valet de la citei
Et atandoient lor amies

v. 1990 A, B: pour ta d.
v. 1992 A: coustume al rice home B: Tel c. a voir richetes
v. 1993 A: Qu'il n'a c. d. nul poure home B, C: Qui n'a
v. 1994 A, B: — et honis
v. 1995 A: Ja ne sera a cort oijs
v. 1996 A, C: a sa joie o s. B: a son bon o s.
v. 1997 A, C: mais (mes) gaires (gueres) de m. B: est or gaires d. m.
Härefter följer i A: *De moi ketif n'a jl mes cure || ma vie est aspre qui tant dure* B: *De moi caitis il nen a cure || ma vie est aspre ki tant dure* C: *De moi cheitis n'a il mes cure || ma uie est aspre qui trop dure*
v. 1998 A, C: car te hastes B: Mors ca te haste et ochi m.
v. 1999 A: Ainc ne fuimes si s. p. f.
v. 2000 A, B: sui ore ce m'est vis
v. 2001 A, C: A male eure (ore) s. j. v. B: En male eure
v. 2002 A: Athis sospire nuit et jor
v. 2003 A: Pleure et si demaine dolor B: souspire casun ior C: Plore sospire n. e. j.
v. 2005 A, B, C: de la crote (croute)
v. 2006 A, B, C: tos se lasse
v. 2007 A: reuient et li jors passe
v. 2008 A: Oes si gr.
v. 2009 A, C: a mainte gent B: Qui si tos vient a mainte gent
v. 2010 A, B: Quant hom conm.
v. 2011 A: A paine se puet r. B: A paines puet on r.
v. 2012 A: De la vile .iij. damoisel
v. 2013 A: Qui mult erent cortois et b. B: Noble ioli cointe preu b. C: cortois et preu et b.
v. 2014 A: fix a r. h.
v. 2015 A: Fors jssent des portes d. R. B, C: porte issent f.
v. 2016 A, C: pres de la c. B: deuant l. c.
v. 2017 B: au mur s'aiouste C: as murs s'ac.
v. 2018 A, B: fu bele et les est. C: ert b. et l. est.
v. 2019 A, B, C: Luisoient c.
v. 2021 A: Li damoisel d. B: Li troi danziel C: Li .iij. donzel

Qui mult estoient signories,
Et elles assambler uoloient,
Car de iors parler ni pooient.
Elles prirent a demorer
Et il prirent a ramponeir
Et blamer l'un l'autre s'amie.
Ce est orguelz et grans folie
Quant en blame autrui la rien
Qui sa cuers aimme et prise bien.
Tant engrenerent lor malees
Que il sacherent les espees.
Li dui ierent germain cosin
Et li tiers filz d'un palesin;
De riens ne lor apertenoit,
Car de pluis haut parage estoit;
Formant est pous, mult le haoient.
O les espees qu'il avoient
Li vnt del buif lou chief seure;
Pius s'an vont loins de la citei,
En vne montaigne s'an fuient;
La se reponnent et eschuent;
Car, se adon en la puist panre,
En les feist ardoir ou pandre;
Ia ne fussent de teille guize
Que ne fuit faite d'eilz iostize.

La noize en ai oi Athis
Del demoisel qui est occis.
Quant issuz fui de terre fors,
Illuques ai tornei lo cors
Qui estoit mors et decopez.
D'une choze c'est porpancez:
Que il diroit que occis l'ai,
Por la iostice se morrai. —
La iostice est si fors de Rome
Qu'il n'aueront ia manie d'ome,

v. 2023 A, B, C: escheuies (eschauies, escheuies)
v. 2025 A: n'i osoient
v. 2027 A, B, C: Et jl entr'ex (entr'aus, entr'ax) a r.
v. 2028 B: Blasmoit li vns l.
v. 2029 A: orguel et lecerie
v. 2030 A: Quant nus hom bl. l'autrui rien B: — blasme a autr. C: bl. a altre rien
v. 2031 B: Ke les c. prise et aime b.
v. 2032 A, C: engrignierent (engringnierent) les m. B: Tant efforcierent les m.
v. 2033 C: Que il ont treites l. e.
v. 2035 A: de palaetdin
v. 2036 A, B: as .ij. n'apart.
v. 2037 A: Mais de grignor p.
v. 2038 A: Mult ert pros et cil le h. B, C: ert p.
v. 2040 A, B: le cief del b.
v. 2042 C: monteigne foireut
v. 2043 A, B: — et conduient C: La se repostrent et esduirent
v. 2044 A, C: Car se l'en (l'an) dont l. p. p. B: Car se on dont l. p. p.
v. 2045 A: Que les f. C: ardoir an cendre
v. 2046 A: Ne ja ne fust de cele g. C: de cele g.
v. 2047 A: Que jl n'en fust faite justise B: C'on n'en fesist aspre iust. C: Qu'an ne feist d'ax grant iust.
v. 2048 A: Ja noise en ot oi Ath. B: Cele noise ot oie Ath. C: La uoiz en a oie Ath.
v. 2049 A, B, C: qui ert o.
v. 2050 A, B, C: Jssus est de la crote f.
v. 2051 A: Deuant lui a troue l. c. B: Et iluec a trouue l. c. C: Jlueq. a troue l. c.
v. 2055 A: A la just. s'en m. C: a la just. si m.
De mot vv. 2054—2055 svarande verserna följa i B efter v. 2057.
v. 2056 A: si fors a R.
v. 2057 A: Que il n'aront m. B: Que il n'ont merchi de nul h. C: Que ia n'auront m.
Härefter följer i B: Et il dira que ochis l'a || Pour la iustice se morra

Desqu'il a fait si grant forfait
Que tost n'an fuit iostice fait. —
Del sanc se fuit ensanglanteis;
Pius l'ambracai par les costeis
Sel traina iuques a la crotte;
La terre en est sanglante tote
De la trace de l'ome mort
Don il metoit sor soi le tort.
La nuiz trapasse, l'abe crieue;
Toute la gens de Rome lieue.
Cil qui ancois furent leue
Orent lou cors illuc trouei;
Cil qui avant mort lo trouerent
Et a l'autre pupble lou conteernt. *
La veissies si grant criee
De duel mener al asanblee
Dou parantei au demoizeil,
Qui occis fui a teil mazeil!
Celle part sunt uenui corrant;
Grant duel aloient demenant.
D'autrepert ont Athis trouei
Del sanc au mort ensanglantei.
Il li demande qui ce fist
Et il respont que il l'occit.
"Ai tu don cest home occis?"
"Oil, per foi", se dit Athis.
"Et tu porquoi?" "Por I forfait
"Que il m'auoit grant piesa fait,
"Or si m'en suiz ennuit vangies."
Cil li respondent: "Tu eilz iugies;
"Li tiens martires est uenuiz;
"Demains serais mors et panduz."
Athis respont: "Nen pieut al estre:
"Je ne suiz pas a la mort mestre;
"Cel iuisse m'estuet atandre
"Que li dieu m'on iugie a pandre."
Athis on pris, l'amnenerent;
A pers de Rome le liurerent,
A ces qui les lois maintenoient
Et les grans iostices fasoient;
Cil ce claimment qui sunt dolant:
"Cist nos ai mort nostre parant,
"Annuit l'a mort delez la porte.
"Veelz lou ci ov em le porte!

v. 2058 A: ait fait grant f. B: a tel chose forfaite
v. 2059 A: Que jl nen soit j. f. B: — n'en soit iust. f.
v. 2060 B, C: s'est tous ens.
v. 2061 A, B: l'embrace
v. 2062 A: Ses tr. jusqu'a la c. B: Sel traine dusqu'en l. c. C: jusqu'an la c.
v. 2063 C: an fu sengl.
v. 2065 A, B: Dont jl tourne sur lui l. t. C: sor lui l. t.
v. 2066 C: trespasse et l'aube c.
v. 2069 A: Ont jllueques lo cors t.
v. 2070 A, B: Et cil qui ains le cors t. C: auant le mort tr.
v. 2071 A, B, C: A l'autr. p. l. c.
v. 2072 A: La oissies s. gr. c. B: si grant duel faire
v. 2073 A: Et tel doel et si grant ploree B: Que ne le vous saroie retraire C: Tel duel et ensi fort ploree
v. 2074 B: del dam.
v. 2075 A: ocis ert B: Con a ocis C: Ocis est
v. 2076 C: sont ale c.
v. 2079 A: del cors ens. B, C: del mort ensangl.
v. 2080 B: Cil li d.
v. 2081 A: Ce fis je voir ce lor a dit
v. 2082 A, B, C: dont va cest h. o.
v. 2084 A, C: pour .j. meffait (mesfet)
v. 2086 A: me sui de lui v.
v. 2087 A, C: Cil respondent
v. 2088 B: Or est tes martyres v.
v. 2089 A, B, C: ars v pendus
v. 2090 B, C: ne puet autre estre
v. 2091 C: sui mie a la m.
v. 2092 B: Cel iugement ai a at.
v. 2096 A: Et cels
v. 2097 B: Qui les gr.
v. 2100 C: delez ca porte
v. 2101 A: l'enporte B: chi la u on l'aporte C: ou l'an l'aporte

"Toute nuit ai ieu la fors;
Trouei l'auons delez lo cors.
"Il ne lou cele deniant;
"Or en faites le iugemant!"
Lor ont Athis enprisonei;
Enquix li ont et demandei:
"A tu don cest home mort?" *
Et il respont: "Oil, sans tort."
"Et tu porquoi?" "Mal li uoloie,
"Si l'a occis, car iel haoiei." —

Li sage home l'oient parleir
Sel comance a rasgardeir;
Entr'aux dient: "Cist hons est fox,
"Nos l'antandons bien a ces moz."
Li vns des sages dit: "Or oelz! *
"Por voir vos di, si me creelz,
"Que cist n'ost oncques tort en luj,
"Iel sa tres bien, et pas n'i fui.
"Se sachies bien que teilz l'occist
Que sor setu lo tort en mist,
"E il est tant de fol espoir
"Que mort n'an cuide reseuoir.
"Folz est ne seit qu'e la mort monte;
"Or esgardeiz: Ia n'ai il honte.
"Se il eust occis por voir,
"Il s'an foist tantost lou soir."
Athis respont, qui bien l'oist:
"Se fix par deu; ainz l'a occist."
"Tu n'i gaingneres ia riens". *
Et il respont: "Se sa ge bien.
"Oncques por faire grant gaingne *
"Ne comansa iteil bargaigne."
Li parant dient: "Or oez!
"Il lou conoist; — vous l'acuzez!
"Ne nos en sauons a cui prandre;
"Desque cist ne s'an puet deffandre,
"Se tost n'an faites la iostice,
"Teile com nostre lois deuize,
"Rome en sera muult avillie
"Et sa iostice moin prisie."

v. 2103 C: ioste le c.
v. 2104 C: Il nel nos cele d.
v. 2105 A: — faites justice grant B: Ochies le sans iug. C: feistes iustisemant
v. 2108 A, B, C: donques c. h.
v. 2109 A: oil a tort
v. 2110 B: Car grant pieche a m.
v. 2111 A: Je l'ai o.
v. 2113 C: a esgarder
v. 2114 B, C: est soz
v. 2115 B: Bien l'entendomes a c.
v. 2116 B: dist oes
v. 2117 B, C: si m'en crees
v. 2118 B: Que cis n'ocist ainques celui
v. 2119 B: Jel sai trop bien et ainc n. f.
v. 2120 A: Or s. b. c'autres l'oc. B: autres l'oc. C: qu'autres l'oc.
v. 2121 A: a tort le mist
v. 2122 A: Et cil est t.
v. 2123 A: ne cuide C: n'en cuidoit r.
v. 2125 B: Ors l'esgardes n'a mie h. C: il n'a pas h.
v. 2126 A, C: Se il l'eust B: Se il l'eust o. par foi
v. 2127 A: Fuis s'en fust enes le s. B: Il s'en fust fuis des her soir. C: encois le s.
v. 2128 A, B, C: si fis par foi
v. 2129 A: Je l'ai ochis anuit les moi B: Je l'ocis ert nuit crees moi C: Je l'ocis enuit ansegroj
v. 2131 A: Jl respondi B: Et cil r. ie le sai b.
v. 2132 A: faire tel g.
v. 2133 A: conmencai tele b. B: ceste b. C: Nen com.
v. 2134 B: dient vous l'oes
v. 2135 A: Jl le dist et B: vous l'escoutes
v. 2136 B: a coi p.
v. 2137 A: s'en velt d. B: Puiske il ne s'en welt d.
v. 2138 A: faites tel just. B: t. ne faites grant iust. C: grant iust.
v. 2139 A, C: Jtel con n.
v. 2141 B: Et de iustice m. p.

A icel tans ierrent en Rome
Mult fiere gent et mult prodome.
Tropt bone iostice tenoient;
Maix mauaize creance avoient.
Or oelz de chatiue gent
Con avoient fol aesciant:
Que lor creator ne amoient
E la creature aoroient.
Par iugemant prannent Athis
Si l'ont en la chainne mix.
Vne chainne avoit en Rome
Ov en tenoit trois iors cel home
Qui avoit fait vn fait mortal.
Tui l'agardoient communal
Por ce que teil gent lo veoient
Qui de teil plait se chastioient.
En la chainne fuit mix Athis;
Li sans del cors li monte el uix.
De dolor et de pouretei
Avoit dauant mult iuner; *
Maix a la destrace et a chaut
Li fui li sans monteis en haut.
Grans fui et fras, bien colorez
Et d'autre cors bien fais asseis.
Li nons en est par Rome aleiz
Que vns hons est enchananez,
En la chainne est I homes mix
Qui I autre home avoit occis.
A milliers corrent celle part;
N'i ai celui qui ne l'agart.
Prophilias i est venuz
Avec lui trante de ces druiz;
Chacuns estoit fil a riche home,
Prince de terre ov per de Rome.
Quant Athis uit Prophilias,
De honte tint lo chief em bas;
Mult li pesai quant l'ot veu,
Se sachies bien, dolans en fui;
Or vossit estre piesa; *
De la vorgoinne s'anclinai.

v. 2142 B: a Rome
v. 2144 B: Mult b.
v. 2146 B: de maluaise g.
v. 2148 B: Qui le creat. mescreoient C: Qui le criat. nen am.
v. 2149 A: creature doutoient B: Et les maluais diex a. C: Et lor cri.
vv. 2150—2151 fattas i B.
v. 2153 A: V tenoient tos iors B: Ou il metoient itel h. C: ou tenoient
v. 2154 A, B, C: fourfait (forfet) m.
v. 2156 B: l'esgardoient
v. 2157 A: ce pl. B: tel fait
v. 2158 A, B, C: en la caaine (caine, chaene)
v. 2159 A: Li s. li fu montes el v. B: s. li est montes el v.
v. 2161 A: Auoit deuant este greues B: Qui longement l'auoit greue
v. 2162 B: Mais pour la honte et pour le caut
v. 2163 B: Li ert li s. C: Li est li s.
v. 2164 A, B: Biaus f. et f. et col. C: Blans fu et fr. et col.
v. 2165 A: Et d'autre cose b. formes B: Et fu de cors b. f. a.
v. 2166 B: — nons est parmi R.
v. 2167 A, C: C'uns hom i est enk. B: C'uns hom en est enc.
v. 2168 B: ert .j. h.
v. 2169 A: autre i auoit
v. 2170 B: s'en vont c. p.
v. 2173 A, B, C: Od lui eut (ot) XXX
v. 2174 A, B, C: fix de r. h.
v. 2175 A, B: Prince v demaine v p. d. R. C: Prince ou demeinne ou per ou conte
v. 2178 A: Mult fu dolans qant l'a veu C: Mult l'en pesa
v. 2179 A: Sacies que trop corecies fu
v. 2180 A, C: estre mors p. B: Fors v. estre mors p.

Quant Prophilias uit Athis
Qui en la chainne fuit mix
Vers lui se trait si l'aparsuit;
A grant poine le recognut.
Au cuer en ai mult grant tristor,
Toz se pamai de la dolor;
Del duel qu'i ost fuit tous muz; *
Encontremont c'est releuz. *
Or li remanbre del mestier
Que il li ost de sa moillier;
S'or ne l'an rant lou guerredon,
Tenir le puet mult por felon;
Lors se comance a porpancer
Comant il lou porra sauer
Et de la chainne fors traire;
Couertemant l'estora faire.
Maix en son cuer seit il tres bien
Que coruerture n'i n'at riens
Que lui ne couoigne morir,
Se il celui en wult garir.
Don se porpance d'une rien,
Don sa moillier se garda bien,
Que sor soi metra lou forfait
Et si dira que il l'ai fait.

"Baron", fait il, "signor de Rome,
"Porqoi tenz pris cest home?" *
"Por ce qu'il ai I autre mort."
Il lor respont: "Ainz n'i ost tort;
"Maix ie moiimmes l'ai occis,
"Car il estoit mes ennemis:
"Occis m'auoit I mien parent;
"Annuit em pris lou vangemnt.
"Cist n'i ai corpe, se sachies;
"A mult grant tort lou trauelies;
"Maix lassies lo et prenez moi!
"Jvstice en faites, bien l'otroi.
"Il le vos dit il est I folz,
"Qui iert deleis sa mur repoz.
"Ne uuel que il en resoiue mort *
"Ne por moi soit ocis a tort.
"Nen welt II occire por vn."
La veissies plore chacun.

v. 2183 A, B, C: Qui ert en le caaine (caine, chaene) m.
v. 2184 B: se traist
v. 2186 A, B: en ot si grant t. C: en ot mult g.
v. 2187 A, B: .ijj. fois se p. de dolor C: Pasmez chei de l. d.
v. 2188 A: tres mues B, C: tous (toz) muez
v. 2189 A, B, C: — releues
v. 2191 A, B: Qu'il li ot ja
v. 2192 A: Se ne C: S'il ne
v. 2193 A: le vuet on p. f. B: Tenir le poiroit pour f.
v. 2194 B: Or se c.
v. 2195 B: le porroit s.
v. 2197 A: le conuient f. B: Mult sagement le couuient f.
v. 2198 B: Mais il counoist et set t. b.
v. 2199 A, C: n'i vaut r. B: n'i vaut nient
v. 2200 B: Que ne le c. C: Que lui nen c. a morir
v. 2201 A: Se il en veut celui g.
v. 2203 B: Conment le quide sauuer b.
v. 2205 B, C: Et dira cou (ce) ke il
v. 2207 A, B, C: Pourquoi tenes vos pris
v. 2208 A, B: vn home m.
v. 2209 A: Jl li r. il n'i o. t. B: il n'i a t.
v. 2210 B: Je l'ai ocis ce sacies bien
v. 2211 B: Ne volroie pour nule rien
v. 2217 A: ie l'otr.
v. 2218 A: Jl le nos dist cou est v. f. C: Jl le nos dist ia e. s. f.
v. 2219 A: Qui anuit ert illoec r. C: delez le m.
v. 2220 A: qu'il en r. C: qu'il j recuelle m.
v. 2221 A: Ne qu'il en s.
vv. 2212–2221 fattas i B.
v. 2222 A, C: wel ochire .ij. pour I B: Que doi en morussent pour .j.

Quant Athis voit son conpaignon,
Qu'i uuelt sauer a garison
Et por lui ai son cors iugie,
Ploure de ielx par grant pitie;
Mielx uuult morir san null resort
Que ia por lui resoiure mort.
"Signour, baront, "ce dit Athis,
"Nel creelz pas! car ie l'occis.
"La penitance en uuelt soffrir;
"Nuns hons fors moi n'an doi morir!"
Prophilias le contredit,
Rason lor mostre si lor dit:
"Signor", fait il, "ie suiz de Rome;
"Mien eciant fiz d'un prodome.
"Ma parole deuez bien croire
"Et, se vos plait tenir a voire,
"Enfin occis cest home ar soi,
"Ne cist n'i ast corpe por voir.
"Cil qui achatte lo marchie
"Et premerains l'a bargenie
"Lou doit avoir, et per rason
"On mort n'ei corpes se ie non!"
Li per de Rome se meruoillent;
Entr'ax lo dient et consoillent
Que cil lor mostre bien sanblance
C'on en doie faire vangance.
De lui serai faite iostice;
Ja ne sera maix d'autre prize.
Prophilias pragnent atant;
Par la cite lou vont menant; —
Car se meisme li empereres *
Estoit si pris comme cist iere,
En feissent il iustice a Rome, *
Ne remansit ia por nunl home.

De la chainne ostent Athis,
Prophilias i onst remis.
La veissies un duel si gran
Que ni oissies deu tonant
De celz de Rome qui ploroient
Et del grant duel qu'il demenoient.
Li parant plorent et li pere,
Cardyones crie et la mere;
Lou ior se pamerent en Rome,

v. 2224 A: vit son c.
v. 2225 A: Qu'il le v. mettre a g. B: sauer par g.
v. 2226 B: cors baillie
v. 2227 C: et de pitie
v. 2228 A: veut pour lui receuoir mort
v. 2229 A: Que cil muure sans resort B: Que il p. l. rechoiue m.
v. 2231 B: mie ie l'oc.
v. 2234 B, C: lor contred.
v. 2237 A, B: fix (fiex) de p.
v. 2238 A: deues mix cr.
v. 2239 B: Et le deues t. a. v. C: Ceste chose uous iur por uoire
v. 2241 A: Jcis n'i a c. B: Sacies vous tuit ke ie di uoir C: Que cist
v. 2243 B: Et ki primers l. b.
v. 2244 B: Cil le doit auoir p. r.
v. 2245 A: Nus n'i a c.
v. 2246 A, B: s'esmeruellent C: s'an meru.
v. 2249 A: Que on en doit f.
v. 2251 A: Ja d'autrui mais ne sera p. B: mais d'autrui p. C: Ja n'estera mes d'autrui p.
v. 2254 A, C: meisme l'emperere B: Se meismes Euas ses pere
v. 2255 B: Ere autresi pris con il ere C: conme il ere
v. 2256 A, B, C: S'en fesist (feist) on (an) just.
v. 2257 A: Ne nel laissaissent p. B: Ja ne demourast p.
v. 2259 B: Et Prof. i ont mis C: Prof. ont dedanz mis
v. 2260 A, B: La oissies .j. d.
v. 2261 B: N'i oiist on .j. d. t. C: nes d. t.
v. 2263 A: Et qui grant doel en d. C: Et qui lor grant duel d.
v. 2265 A, B, C: pleure et sa m.

Mien eciant, pluis de mil home.
Dittes, signour, que vos est uis
Mult rent Prophilias bien Athis
Gent guerredon et grant amor
Del grant seruize et de l'onor
Que il ost fait en Athainnes *
Quant por lui entre en la chainne;
De la dolor et dou tormant,
Del duel que moinnent li parant
Et de la paor que lui tient
Et de la teste, que perdre crient,
Randi mult bien lou guerredon,
Se m'est avis, son conpaignon
De sa moillier, qu'i li donai
Et pius a fame l'aposai, —
Que sa famme n'eust pas fait —
Quant por lui fist le ior teil plait.
Doulz iors fui pius en la choinne *
Prophilias en mult grant poinne.

Ueez con maruelouze choze,
D'auanture, qui ne repoze!
Qui bone l'ai si est gariz
Et qui l'a malle mal baillis.
En sons vn tertre fors de Rome
Ierent encors andui li home
Qui le donzel occis avoient.
Souant vers Rome resgardoient
S'ont tout veu et esgardei
Le duel qu'i font par la citei
De Prophilias, qui est pris
Et en la chainne a tort mis.
Entr'ax dient par mauistie:
"Some nos ci isci mucie?
"Porqoi avons tant demorei?
"Nos n'an serons iemaix rastei:
"Por nostre corpe est I hons pris
"Qui en sera demain occis;
"Des ier est mis en la cheainne.
"Oelz lou dul que on en moinne;
"Alons veoir qu'il en feront
Et en quel guize l'occirront."
Quant furent del tertre avalei,
Lors entrerent en la citei;

v. 2268 B: com vous
v. 2269 A, B, C: m. r. Profilias Athis
v. 2270 A, B: hui en cest ior
v. 2271 A: et de l'amor B: seruiche perillous
v. 2272 A: Que il li ot f. a Ath. B: De ce k'il li fist C: Que il li ot f.
v. 2273 A: Quant il p. l.
v. 2275 B: Que pour lui m. C: si p.
v. 2279 C: auis le guerredon
v. 2280 A: que li bailla B, C: li bailla
v. 2281 A, C: feme li dona
vv. 2282—2283 äro omkastade i A, B, C. A har: fist le roi tel plait
v. 2285 A, B: Prof. a mult gr.
v. 2286 A, B, C: oes (oiies) con
v. 2289 A: Et ki ne l'a mal est b. B: Et ki male s'est mal bailis C: Qui male l'a mal est b.
v. 2290 B, C: tertre desor R.
v. 2291 A, C: encore li doi h.
v. 2294 A: Tout ont v. B: Tout ont oi
v. 2295 B: Le duel c'on fait en l. c. C: que font an l. c.
v. 2296 A: qu'il ont pris B: ki ert pris
v. 2297 B: Et dedens la caaine mis
v. 2298 B: Andoi dient
v. 2299 A: chi encor logie B: nous de Rome eslongie C: jci tant juchiez
v. 2300 A: auons chi t. este B: Pour c'auons nous ci tant este C: Por qu'auons ci t. d.
v. 2301 A: Ja nen serons mais areste
v. 2303 A: Qui demain en sera o. B: Ki est affoles et malmis
v. 2304 A: fu mis
v. 2305 A: Vees le d.
v. 2309 B: Dedens Rome s'en sont entre
vv. 2308—2309 fattas i C.

A Rome en vont grant aleure
Overtemant sans coruerture.
Oeelz con la moinne avanture,
Qui est vers alz et fors et dure:
Encor ont santes les espees
Ne pius ne ont lor mainz lauees,
Qu'il orent occis l'anfant. *
Celle pert sunt venui errant
Ov Prophilias iert iries,
En la chainne estroit lies;
Illucques se sunt arestei
Et ont le grant duel esgarder
Del demoizel qui pris estoit
En la cheainne a grant destroit.
Quant orent auques demorer,
L'un d'alz ai l'autre appelei;
Pius li a dit priuemant: *
"Alons nos en isnellemant!
"Se ci nos somes aperceu
"Ne de ceste oeure arastui
"Que nos aiens occist cest home,
"La iostice est si fors de Rome
"Que venuz est nostre iuiz
"Si seriens ia andui mis
"Ens en la chainne por cestu,
"Et il iert deliures encui."

Quant qu'orent dit en recelei
Vns saches hons ai escoutei:
"Signor", fait il, "entandeis moi:
"Prenez ces II que ie ci voi,
"Car ci dui ont cest home mort
"Et ci autres n'i ait nunl tort
"Qui est illuques enchainenez. *
"Lassies celui, icelz preneiz!"
Atant furent anbedui pris;
les ont en la cheainne mis.
Voient lor mains et lor espees,

vv. 2310—2311 fattas i B.
v. 2312 A: Oies con fortune les maine B: Oiies con deables les maine C: Oez com auanture es mene
v. 2313 A, B, C: Qui les metra encor en paine (pene)
v. 2314 A, B, C: Qu'ancor (Qu'encor) ont
v. 2315 A: Ainc puis n'orent l. m. l. B: Nen auoient lor m. l. C: Ne puis n'orent l. m. l.
v. 2316 A, C: Que il or. B: Puis k'il or.
v. 2317 A: venu corant
v. 2319 A, B: estoit loies
v. 2321 B: Et le grant duel ont esg.
v. 2322 A: qui mis estoit
v. 2323 B: Deuant lui cascuns s'arestoit C: chaene el laz estroit
v. 2324 B: orent asses d.
v. 2325 A, C: Li vns B: Si a li vns l'autre boute
v. 2328 A, B, C: Se nos (nous) somes
v. 2329 A, B, C: Et de c. o. conneu (couneu, queneu)
v. 2330 B: nous auons o.
v. 2331 A: si fors en Rome
v. 2332 A: Que venue ert no fius par loj B: Que ia en seriemes ochis
v. 2333 A: — ja mis andoi B: ou nous seriemes and. C: Si esterons ia end.
v. 2334 A, B, C: En le (la) caaine por cestui
v. 2335 B: Et deliures seroit anqui
v. 2336 A: Cou c'or. B: Quant or. C: a recele
v. 2340 A, C: Car icist ont B: Car il ont icest h.
v. 2341 A: Et cist autre n'i ont nul t. B: Et li autre n'i ont n. t.
v. 2342 A: Que vos aues enc. B: Qui ont este enc.
v. 2343 A, C: Laissies cestui et ces prenez B: Et cil doi furent amene
v. 2344 A: A ce mot f. C: A icest mot sont and.
v. 2345 A, B: Si sont en l. C: Ses ont
v. 2346 A, B, C: Troeuent (trueuent) les m. et les esp.

Noualemant ensanglantees;
Andoulz les mette a destroit,
Et il conurent a esploit
Si con il avoient errei
Et celui mor et effolei
Et con il s'an iere fui
Et per fortune venu ci.
Andui resunt enchaennei;
Prophilias en ont ostei.
Lors veissies issi grant ioie!
Desque li sieges fuit a Troie
Ne uit nuns hons si grant liesse
Ne tel ioie ne teil baudesse
Con fassoient et haut et bas
De ioie Prophilias *
Qui de la chainne estoit fors
Et en honor en fuit estors.
Sa grans bialteis et bone fois
Lou gari bien, et se fuit drois,
Car hons qui moigne leaultei
Tous iors serai en dignetei.
Au tiers iors iugerent les doulz,
Lour iugemant fuit perelouz:
En terre vilz les enfoirent;
Ne onques pius ne s'an issirent.

Prophilias vint et Athis,
Son braz li sor lo col mis; *
VII fois lo baise d'un tenant,
Pius li demande maintenant:
"Amis", fait il, "comant vos vai?
Cil li respont: "Mult mal m'estai.
"Tui mi ami m'on essilie
"Et d'Athainnes fors getie." *
"Por quel forfait futes vos pris?"
"Iel vos dirai", ce dit Athis.
Athis li ai trestot contei
Confaitemant il ost errei,
En que guise en l'encontrai,
C'onques vn mot ne li sonai;

v. 2347 B: Qui del sanc erent sanglentees
v. 2348 A: les ont mis B: And. furent mis a d. C: les mistrent
v. 2350 A, B, C: Ensi con il orent e.
v. 2351 A, B, C: mort et decolpe (decoupe)
v. 2352 A: il en furent f. B: il s'en furent f.
v. 2354 B: Ansdeus les ont en c.
v. 2355 B: en est ostes
v. 2356 B: veissies la si grant ioie
v. 2357 A: Tres l. s. qui fu a Tr. B, C: Des le s. ki f.
v. 2359 B: Si grant ioie si grant b.
v. 2361 A, B, C: ioie de Prof.
v. 2363 A: Et par honor en f. B: Et a h. en ert est.
v. 2364 A, B, C: Sa gr. loiautes et sa f.
v. 2365 A: L'ont bien gari et ce est d. B: L'a bien sauue et ce f. d. C: Le g. b. car c. f. d.
v. 2366 C: qui aimme l.
v. 2367 B: Sera tous iors en d.
v. 2368 A: ior tormentent les .ij. B: Osterent l. .ij. C: ior ioisent l. d.
v. 2369 A: Et lor tormens f. p. B, C: Lor iuises (ioises) f. p.
v. 2371 A: Si c'onques puis il n'en iss. B: Si c'onques puis
v. 2373 A: li a a son col m. B: Ses .ij. bras li a au col m. C: li a sor lo c. m.
v. 2374 A: baise en .j. t. B: Vint f. l. b. maintenant
v. 2375 A: demanda en riant B: Puis si l. d. en plourant C: demanda en plorant
v. 2376 B, C: — fait il con vous esta (estet)
v. 2377 A: Jl resp. bien et mal m. B: resp. bien et mal va C: Cil respont bien et mal me uet
v. 2379 A, C: d'Ataines tot f. k. B: Et fors d'Athaines m'ont cachie
v. 2380 B: Pourcoi en estes vous fors mis
v. 2382 A: Ath. trestot li a c.
v. 2383 B: il a erre C: li a este
v. 2384 A, B, C: Et en q. g. il l'enc.
v. 2385 A: Et por cou qu'il ne l'araisna B: Et pour chou c'a lui ne parla C: Et pour ce qu'il ne l'aparla

S'en ost au cuer et duel et ire,
Que resoiure en vost martire
Et mist sor lui tres tot lou tort
Et dit que il avoit l'ome mort. *
Prophilias en ai iurei
Ses aventures et son dei
Que il onques ne l'aparcuit
A celle fois ne ne conuit.

Athis respont: "Bien vos en croi!
"Si grant choze aveis fait por moi
Que mult en faites bien a croire;
"Vostre parolle est saue et voire"!
Propphilias prant donc Athis
Si l'anmoinne a ces amis.
"Peres", fait il, "or entandez!
"Se est Athis, que ci veelz,
"D'Athainnes li prous et li cortois, *
"Qui de la mort me fist deffois:
"C'est cil qui me dena fanme; *
"Or est por moi chacies del raigne.
"A tort l'avoient pris romain.
"Et si fut mors, se cuit, demain,
"Maix, diu merci, ie l'a gari!
"Gent guerredon l'an ai fait ci.
"Or ait grant mestier de m'aie".
Enas respont san felannie:
"Et tu li fai en celle guise
"Que ces cuers uuelt et deuize." *
Cil de Rome sunt assamblei,
Prophilias ont demandei:
"Por quel amor avez cest home
"Getie fors de peril de Rome?"
Et Prophilias lor contai
Ensi con ci lou resauai
Et con loul gari en Atainnes
De grans dolors et de grans poinnes
E por ce l'an rant hui eschange;
Et cil respondent: "Voire estrange!"
Chacuns a dit bien endroit lui

v. 2386 A: En ot a. c. tel d. et i. B: Duel en ot au cuer et tel i. C: En ot a. c. dolor et i.
v. 2387 A: Que il en vaut sofrir m. B: Qu'il voloit rechoiure m. C: Si an uost receuoir m.
v. 2388 A: trestot a tort B: sor soi
v. 2389 A, B: dist qu'il auoit l. m.
v. 2391 B: Les auent.
v. 2393 A, B: ne reconnut (recounut)
vv. 2388—2393 fattas i C.
v. 2397 A: est saine et v.
v. 2398 A: Proph. a pris Ath. B: Dont prent Prophelyas Ath.
v. 2399 B: Si l'en enmaine a s. a.
v. 2400 C: or m'entandez
v. 2402 A, B, C: li prex (preus) li cortois
v. 2404 C: dona sa f.
vv. 2404—2405 följa i A och B efter v. 2407.
v. 2407 A: mors ie croi d.
Härefter följer i A: C'est cil qui me dona sa feme || Or est kacies pour moi del rene B: C'est cil ki me dona la feme || Desiretes est pour la dame
v. 2408 B, C: merci or l'ai (l'ei) g.
v. 2409 A: Bel g.
v. 2410 A, B: Or a mult gr. m. d'aie C: de m'aie
v. 2412 A: Et tot l. f. e. tele g. B: E. t. l. faches en tel g.
v. 2413 A: Que s. c. le v. et d. B, C: cuers welt miex (mialz) et d.
v. 2416 A: Par con faite amor itel h. B: amor il a cel h. C: amor a hui c. h.
v. 2417 A: Jeta fors d.
v. 2419 A: Conment icil l. r. B: Ensi con il l. r. C: come cil le salua
v. 2421 A, B, C: De grant dolor et de grant paine (pene)
v. 2422 A: l'en fis iou e. B: l'en rendi e.
v. 2423 A: Et il r. B: Or dient priue et estr.
v. 2424 A: Cascuns respont endroit de lui B: Que grant amour a fait pour lui C: Ch. respont b.

Qu'i nel feroit pas por autrui.
Prophilias ne s'aseure;
D'Athis seruir ot mult grant cure:
Des pius qu'i vit son conpaignon
Ne pansai gaires s'a lui non;
Ne se puet pas reuir de plor
Quant li remanbre de lor amor *
E del seruize qu'i li fist
Lou ior que Cardyones prist;
Pluis XL fois lou baize, *
Apres l'an moinne por son aize
En vne chanbre dezos terre —
Onques a Troie ne ost guerre,
Assaut, tornoi ne grant bataille
Ne fuit illuc escritte san faille — *
Enz en vn baing qui la gent sainne;
Quant il l'ost fait saignier de uoinne,
Lou fist entrer et bien serui
Mult gentamant a son plasir;
Son conpaignon fist atorner
De dras de soie d'outremer
Et en apres li reparti
Tres toute sa terre parmi.
Bon conpaignon orent estei
Et furent pius tout lor aei.

O oi aveiz vne partie *
de la plus douce conpaignie
Qui ores maix pres ne lontainne
Et de la plus uoire certainne.
Mult aimme cil son conpaignon,
Qui por luit met son cors a bandon *
En aventure d'estre occis;
Sans autre gaige qu'en soit pris
Ne fist li frans Prophilias.
La franchize n'obliai pas
Qu'ansois ost fait por Athis *
De sa mollier en son paix;
Athis ot fait ancois por lui
Qu'ors ne feroit nunlz por autrui;
Or ai ci fait, et a bon droi,
Que nulz por autre ne feroit.

v. 2425 A: ne le fesist por nului B: Quant souffert en a tel anui
v. 2427 A: seruir se met en c. B: De lui s. est en gr. c. C: seruir a mult gr. c.
v. 2428 A: Ne puis B: Et puis
v. 2430 A: Ne se pooit tenir de p. B: Lors ne se p. tenir d. p. C: Ne ne se puet tenir d. p.
v. 2431 A: de s'amor B, C: de l'amor
v. 2434 A, B, C: Plus de XI f.
v. 2435 A: Et puis l. B: Apres le m.
v. 2436 C: desor t.
v. 2437 A, B, C: nen ot g.
v. 2439 A, C: Ne fust illoec (iluec) escrit s. f. B: Ne fust paint ilueques s. f.
v. 2440 A: bang dont l'aige est saine B: Jluec l'a fait sainier de vaine C: Dedanz .j. b.
v. 2441 B: A .j. home ki la gent saine
v. 2442 B: Apres le fist el baing entrer
v. 2443 B: Mult bien seruir et honorer
v. 2446 A: li departi B: Et puis apres se li parti
v. 2448 B: orent estent
v. 2450 A, B, C: Oi aues vne partie
vv. 2452—2453 äro omkastade i A, B, C. A: Et de la plus vraie certaine || Que mes orres pres ne lontaine B: Et de la plus voire certaine || Que mais oiies pres ne lontaine C: Et de la plus uoire certene || Que mes oiez pres ne lointene
v. 2455 A, C: met soi a b. B: lui se met a b.
v. 2457 B: gage ki soit mis
v. 2458 A: Ce f. l. bons Prof. B: Ce f. C: Ce fist li preuz Proph.
v. 2459 A: Sa franc.
v. 2460 A, B, C: pour lui Ath.
v. 2463 A: Que nus ne feroit p. a.
v. 2465 B: Que hom pour a.

Diex ai l'amor entr'ax veue,
La foi gardee et maintenue;
Deliurei sunt d'estrainge plaist;
Cil sunt penei qui l'orent fait.
En Rome fui la ioie grans
Del sauement a II enfans;
De ioie fui la citeis plainne;
ENas sor touz grant la demoinne;
De son fil fui marualles lies
Et por amors d'Atis haties:
Il avoit mult son pere amei,
Or wult au fil mostrer chierter.
Formant li plet la conpaignie;
Ne uuelt que maix soit departie.
La foi conoist et l'amor voit
Et prie deu que ia ne soit
Nuulz hons qui entr'alz les corot.
Lou sien lor abandonne tost,
Terres, honors, or et argent;
Et son fil prie doucemant
Que vers Athis por ce amistie
Si con il ont bien comancie;
Cil li pria, cil bien lou tient;
Athis ama sors toutes riens;
Pere ne mere ne mollier
Envers Athis n'ost oncques chier;
Ce puix ie bien dire por voir
Et par rason loû faix sauoir,
Car, quant se mist en la chaenne,
Que de martire done estrainne,
De mort resoiure apparelies,
Toute autre amor mist entre pies,
Ne macques de son conpaignon
Qu'i voloit mestre a garison.
Se fui amors veraie et finne;
Mult en est pol de teil orine,
Fine et bone, sainne et entiere;
Gaires ne est de teil meniere.
A touz iors cruit et enforsai
Tant comme vie lor durai.

v. 2466 A: l'amor en ex v.
v. 2467 A: L'amor g. B: Le pais g.
v. 2471 A: saluement des .ii. enf.
v. 2473 B: tous grande le maine C: toz ioie demene
v. 2475 A, C: amor Athis h. B: Et pour l'amour Athis h.
v. 2476 A, B, C: mult ame Sauis
v. 2477 A, B: Drois est que mix (miex) en soit Athis C: Or viaut que miaux en soit Athis.
v. 2480 C: La foi quenut et l'am.
v. 2482 A: Nus hom qui mete en aus corous B, C: Nus hom ki mete (meste) entr'aus (entr'ax) corous (corroz)
v. 2483 A: Ses biens l. a. tous
v. 2484 B: honor et or et arg.
v. 2486 A, B, C: port am.
v. 2487 A: Ensi con il a conm. B: Ensi con il l'a conm. C: il ot b.
v. 2488 A: S'il l'en pria il l'en fist bien B: Sil l'en p. c. l'oii bien C: S'il l'en proia cil li tint bien
v. 2489 A: Car il l'ama sor tote rien B: sour toute rien C: sor tote rien
v. 2492 A, C: dire et prouer B: dire et mostrer
v. 2493 A: le puis mostrer B: le puis prouuer C: le sai mostrer
v. 2494 A, B: Que quant
v. 2497 B: Toute amor mist entre ses p.
v. 2498 B: Ne mais tout seul son conp. C: Ne mes de seul s. c.
v. 2500 A: amors loiax et f. B: amors et vraie et f.
v. 2501 A: Poi en est or de t. o. B: Nen est gaires de t. o.
v. 2502 A, B: Fine bone (boine) s.
v. 2503 B: Nen est gaires de t. m. C: Mult an est po de t. m.
v. 2504 A, C: Et tous iours B: Et t. i. c. et enfaucha

SCHEMATISK ÖFVERBLICK

ÖFVER

DE VIGTIGASTE LJUDBETECKNINGARNA.

Vokaler.

fr. A.

— Lat. *a* betonadt framför *b*, *p* el. *v* i sedermera sluten stafvelse (Se äfven under fr. *ai*, *e*, *ei*): *as* 865, *avras* 699, *voincras* 709, *feras* 1447, 1528 *antrat* 1149, *leua* 1146, *ala* 1290, *porta* 1623, *mena* 1609, m. fl.

Jmfr. *Lothringischer Psalter, herausg. von Friedrich Apfelstedt. Heilbronn 1881, § 8.*

— Lat. *a* bet. framför *d* i öppen stafvelse (Se äfven under fr. *ai*, *oi*): *va* 1140.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 8 samt *Der betonte vocalismus einiger altostfranzösischer Sprachdenkmäler von August Fleck, Marburg 1877, § 3.*

Af lat. *ad* träffas följande former: *ad* 373, *a* 336, *ai*, 389, 456, m. fl., *e* 2124, *et* 1289, m. fl., *ett* 1267. Jmfr. Romania 1878 sid. 289, rad 13 samt sid. 291, rad 16 etc.

— Lat. *a* bet. framför *d* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. under fr. *ai*, *e*, *ei*): *vat* 1868.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 8.

— Lat. *a* bet. + *guttural*, som ej åtföljes af konsonant. (Se äfven under fr. *ai*): *la* 318, *sa* 309, m. fl.

Jmfr. Fleck § 3.

— Lat. *a* bet. + *guttural* i ursprungligen eller sedermera sluten stafvelse (Se äfven under fr. *ai* och *e*): *retrate* 113, *fat* 374, *maques* 715, *mas* 905, *fare* 724, 1064, *trare* 725, 1175, *bras* 749, 989, 999, *las* 902, *lassent* 1167, *lasse* 1293, *aue* 1306, *ave* 276 (äfven *iaue* 279) *contrarre* 1354, m. fl.

Jmfr. Fleck § 3, Lothr. Psalt. § 57 samt La guerre de Metz, sid. 439.

— Lat. *a* bet. med palat. *i* i följande stafvelse (Se äfven under fr. *ai* och *e*): *haira* 450, *viura* 559, *porra* 601, m. fl.

Jmfr. Fleck § 7, Lothr. Psalt. § 19 samt La guerre de Metz, sid. 438—439.

— Lat. *-alis* (Se äfven under fr. *au*, *e*, *ei*): *tal* 811, *al* 2090 (**ale* för aliud, analogiform efter tale), *chernal* 1280, *mortalz* 972, *mecinal* 1001, *medicinal* 1115, m. fl.

Jmfr. Fleck § 2, La guerre de Metz, sid. 435 samt Lothr. Psalt. § 9.

— Lat. *a* bet. framför *l* i ursprungl. eller sedermera sluten stafvelse (Se äfven under fr. *au*): *alt* 298, *faz* 662, *falz* 1110, *uat* 1391, *ualt* 1394, *cheuachent* 1444, *cheualz* 725, *cristalz* 507, *deschalz* 1897, *deschaz* 1856, *abe* 2066, m. fl.

Jmfr. Fleck § 9.

— Lat. *a* bet. framför *nasal* med palatalt *e* el. *i* i följande stafvelse (Se äfven und. fr. *ai*): *estrange* 1042, *change* 1043, m. fl.

Jmfr. Fleck § 7.

— Lat. *a* bet. framför *nasal* i ursprungl. eller sedermera sluten stafvelse (Se äfven und. fr. *ai*, *e*): *anz* 912, 1391, *grans* 13, *possans* 14, *espandre* 6, *quant* 7, *dauaut* 287, *grant* 1173, *danne* 1593, *tra* (trans) 1962, m. fl.

— Lat. *a* bet. framför *r* i öppen stafvelse. (Se äfven und. fr. *e*, *ei*): *alarent* 452 (analogiform efter 3.dje pers. sing.).

Jmfr. Lothr. Psalt. § 5 samt Doc. en Patois Lorrain: Romania 1872, sid. 351 X, rad 3 samt Chartres franç. Ap. VIII B.

— Lat. *a* bet. framför *r* i sluten stafvelse (Se äfven under fr. *e*): *part* 769, 1279, m. fl.

Jmfr. Fleck § 7.

— Lat. *a* bet. framför *ss* (Se äfven und. fr. *ai*, *e*): *pas* 618, *laz* 744, m. fl.

Jmfr. Fleck § 8.

— Lat. *-atico* (Se äfv. und. fr. *ai*): *hontage* 152, *putage* 153, *mesages* 351, *corage* 656, *damage* 657, 1021, 1075, *malage* 899, *folage* 1050, 1074, *barnage* 1312, *riuage* 1436, *pucellage* 1614, *mariage* 1615, m. fl.

Jmfr. Fleck § 7 samt Lothr. Psalt. § 16.

— Öfrigt lat. *a* bet. i sluten stafvelse, ursprungl. el. sedermera (Se äfven und. fr. e): *irastre* 16, *malades* 942, 1322, *espalles* 489, m. fl.

— Lat. *e* betonadt, kort, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *ei*, *i*, *ie*): *ar* 2240.

— Lat. *e* bet., långt, + *guttural*, åtföljd af *t* + palatalt *i*: *redrasse* 896, 1429, *drasse* 870, 481, m. fl.

— Lat. *e* bet., kort, framför *nasal*, åtföljd af *labial* el. *dental* (Se äfv. und. fr. *e*): *examples* 4, *vans* 23, *talant* 25, *contans* 41, *comant* 70, *pourpans* 67, *iugemans* 176, *comandemans* 177, *entandre* 199, *presant* 215, *sarians* 238, *prant* 290, *parant* 455, *tramble* 530, *tans* 42, 1010, *prandre* 1290, m. fl.

Jmfr. Fleck § 22 samt Lothr. Psalt. § 27.

— Lat. *e* bet., kort, framför *nasal*, åtföljd af konsonant och palat. *i* (*e*) (Se äfv. und. fr *e*): *fiance* 984, *aprangne* 311.

— Lat. *e* bet., kort, framför *r* i sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e*): *arbe* 1300.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 25.

— Lat. *i* bet., kort, + *c*, åtföljdt af *l* (Se äfv. under fr. *oi*): *paralle* 344, 1509.

— Lat. *i* bet., kort, + *c*, åtföljdt af *t* och palat. *i*: *destrasse* 599, 619.

Jmfr. Dial. Rom. 1876, sid. 319.

— Lat. *i* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. und. fr. *ai*, *e*, *ei*, *oi*, *i*): *marvalles* 2474.

— Lat. *i* bet., kort, framför *ll* (Se äfv. fr. *au*, *e*, *ei*, *o* och *i*): *al* (?) 196, *alle* 497, *as* 1688, *ax* 2298, *alz* 44, m. fl.

Jmfr. Dial. Rom. 1876, sid. 319 samt Lothr. Psalt. § 34.

— Lat. *i* bet., kort, framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *oi*): *sans* 41, 59, *an* 244, m. fl.

Jmfr. Fleck § 30.

— Lat. *i* bet., kort, framför *nasal*, åtföljd, ursprungl. eller sedermera, af *labial*, *dental* eller *r* (Se äfv. under fr. *e*): *dedans* 81, *emsanble* 371, *resanble* 736, *sanble* 810, *an* 58, 812, 841, 856, 875, *am* (inde) 854 m. fl., *souant* 197, *mandre* 180, *comance* 1153, *anz* 1211, m. fl.

Jmfr. Fleck § 34 samt Lothr. Psalt. § 36.

— Lat. *i* bet., kort, framför *n*, åtföljdt af *guttural*: *santes* 2314.

— Lat. *i* bet., kort, framför *r*, åtföljdt af kons: *sacle* 492, *sacles* 496.

Jmfr. Fleck § 33 och Lothr. Psalt. § 34.

Lat. *i* bet., kort, framför *tt* (Se äfv. under fr. *e* och *i*): *retramatte* 233, *prematte* 741.

Jmfr. Fleck § 33, Dial. Rom. 1876, sid. 319 samt Lothr. Psalt. § 34.

— Lat. *o* bet., kort, framför *nasal* i sluten stafvelse (ursprungligen eller sedermera), då den följ. konsonanten är nasal (Se äfv. fr. *o*): *prodamne* 211, *damme* 1201, *dan* 305, 1289, m. fl.

Jmfr. Fleck § 43.

— Motsvarar ofta franskt (i inskränkt betydelse) *e* framför *s*. Detta franska *e* kan för öfrigt vara af mycket olika latinskt ursprung: *la* (les) 100, *la* 2044, *ma* (mes) 1550, *ta* (tes) 1592, *sa* (ses) 1354 etc., *sa* (ses, suos) 120, 122 m. fl.; *sa* (cest) 470, 895 etc., *sast* (cest) 555.

Dessutom förekomma äfven former med *ai*: *sai* (cest) 901. Motsvarar äfven fr. *e* som ej är åtföljdt af s: *sa* (ce) 447, 1752.

Bredvid dessa former på *a* förekomma äfven former på *e*. I dessa kvarstår oftast *s*: *les* 132, *mes* 258, *tes* 1594, *ces* (ses) 34, *ses* 1725, *cest* 810 (äfven *se* 673), *ce* 6 och *se* 55, m fl.

— Lat. *a* obet. efter *guttural* (som kvarstår) (Se äfv. under fr. *e*): *chatainne* 305, *chanel* 1478, *chatis* 720, *chastee* 1284, *eschaperent* 19, *chases* 39, m. fl.

— Lat. *a* obetonadt + *b* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *au*): *areis* 1435.

— Lat. *a* obet. + *guttural* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *ai* och *e*): *plasir* 705, 715, 920, 1399, *paix* 901, 981, *pais* 20, *paix* 24, *fasoient* 1712, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 57.

— Lat. *a* obet. + *guttural* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *ai*, *e*): *sarement* 79, 98, *anbrasai* 330, *fature*, 91, *lassies* 445, *lassier* 740, 860, 969, 1229, *fason* 486, *fatement* 926, *lassa* 1006, *laxasse* 1637, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 57.

— Lat. *a* obet. framför *l* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *au*): *cheualier* 260, *sauement* 834, 1239, *madit* 1088, *mauaix* 1156, *faserai* 960, *mauisties* 977, *uadroit* 1386, *cheuachoient* 1889, *lealment* 1483, *sauer* 2195, 2225, m. fl.

— Lat. *a* obet. framför *nasal* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *ai*, *e*): *remandra* 317, *remadras* 1449, *ansois* 1102, *manger* 1824, m. fl.

— Lat. *a* obet. framför *nasal*, åtföljd af pal. *i* (Se äfv. fr. *ai*): *conpagnie* 268, 441, 1455, 1886, m. fl.

— Lat. *a* obet. framför *r* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. e): *departie* 1097, *parleir* 1141, *gardera* 1155, *targier* 1198, m. fl.

— Lat. *a* obet. i — *asionem* och — *ationem* (Se äfv. fr. *oi*, *i*): *rason* 225, 1558, 1594, m. fl.

— Lat. *a* obet. framför *ss* (Se äfv. under fr. *ai*, *e*): *basier* 1287, 1906, *baza* 1752, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 15.

— Lat. *a* obet. framför öfr. konsonant med palat. *i*; *sapience* 1.

— Lat. *e* obetonadt + *guttural*, åtföljd af *t* och palat. *i* (Se äfv. fr. *e*, *ei*): *dracier* 133.

— Lat. *e* obet. framför *l* el. *r*, vare sig i öppen eller sluten stafvelse (Se äfven under fr. *e* dch *o*): *salei* 863, *sarians* 238, *darrieres* 491, *pardue* 1275, *clargie* 1290, *vargonder* 1067, *habergier* 1825, m. fl.

Jmfr. La guerre de Metz, sid. 436.

— Lat. *e* obet. framför *nasal* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. under fr. *e*): *prandroit* 84, *remanbrer* 487, *tandrai* 592, *pancel* 593, *panceis* 717, *pansant* 744, *avanture* 1088, *consantir* 974, *panseis* 1079, *panra* 1113, *remabrei* 1150, *iouancialz* 1427, *santir*, 998, m. fl.

Jmfr. Romania 1872, sid. 332 samt Lothr. Psalt. § 27.

— Lat. *e* obet. framför *x* eller *s*, åtföljdt af konsonant (Se äfven under fr. *e*): *raspont* 853, *astuet* (est opus) 1329.

Jmfr. La guerre de Metz sid. 451 samt Lothr. Psalt. § 29.

s-ljudets beteckning faller ofta: *agardeis* 107, *agardeure* 503, *rachaut* 527, *atent* 612, *achafer* 622, *afroi* 644, *afroie* 1184, *aragier* 726, m. fl.

a förekommer äfven i de ord hvilkas latinska etymon börjar med s och konsonant och hvilka eljäst i franskan få ett förslag af e: *ascolle* 379, 380.

Jmfr. *ascu* m. fl. i Document en Pat. Lorr. Rom. 1872, sid. 349 VIII, rad 10.

Åfven i dessa ord faller sedan ofta *s*: *aponde* 1190, *apoze* 1467, *apouze* 1483, 1486, *aposai* 1787.

Jmfr. La guerre de Metz, sidd. 436 och 451 samt Rom. 1872: Docum. en Pat. Lorr. sid. 332.

Samma företeelse träffa vi i det nutida lotringiska folkspråket

Se E. Casquin: Contes populaires lorrains, Romania 1877, sid. 245: *rapondo* (fr. respondoit), *rachaouffa* (fr. reschauffant).

— Åfven eljäst lat. *e* obet. i öppen stafvelse (Se äfv. fr. e): *raension* 84, *davielz* (deviatus) 1383.

— Lat. *i* obetonadt + *c*, åtföljdt af *l: aparellement* 799.

— Lat. *i* obet. + *c*, åtföljdt af *t* och palat. *i: destracies* 489.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 34.

— Lat. *i* obet. framför *nasal* i ursprungl. eller sedermera sluten stafvelse (Se äfv. under fr. *e* och *oi): comansa* 126, *atant* 383, *vanquissent* 404, *anfans* 424, *vangance* 2249, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 36.

— Lat. *i* obet. framför *r* i ursprungl. eller sedermera sluten stafvelse (Se äfven under fr. *e* och *o*): *sarchier* 847, *maruoille* 1508, m. fl.

Jmfr. Diez Gram. del I, sid. 196 samt Lothr. Psalt. § 34.

— Öfrigt lat. *i* obet. i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e* och *ie*): *varrois* 424, *malees* 2032, *chacun* 50, 887, *vara* 1324, *varrai* 1358.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 34.

— Lat. *o* obet. framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. und. fr. *e, o, u*): *annorez* 1785, *annour* 1640, m. fl.

— Lat. *o* obet. framför *nasal* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e, o*): *cammement* 47, m. fl.

— Lat. *u* obet. + *guttural*, åtföljd af konsonant (Se äfv. und. fr. *o, u*): *assor* 221.

— Lat. *u* obet. framför *n*, åtföljdt af konsonant: *volantiers* 840, 1797; *volantei* 1094, 1142.

fr. AI.

— Lat. *a* bet. framför *b*, *p* el. *v* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. under fr. *a, e, ei): envoierai* 222, *amerai* 234, *adoberai* 235, *ait* (habet) 718, 814, 1053, 1205, 1270, *ai* (habet) 223, 1083, 1186, *tornerai* 906, *guerrai* 940, *avrais* 1142, *ferai* 1154, *uanterai* 1231, *irais* 1448; *anbrasai* 330, *anvoiait* 336, *entrai* 1190, *tornai* 1239, *leuai* 1323, *pesai* 1340, *rouai* 1406, *trouai* 1503, *amai* 1669, *conuoiai* 1706, *antrai* 1861, m. fl.

Jmfr. Fleck § 4.

— Lat. *a* bet. framför *d* i öppen stafvelse (Se äfv. und. fr. *a* och *oi*): *vai* 1483.

Jmfr. Fleck § 4 samt Lothr. Psalt. § 8.

— Lat. *a* bet. framför *dental* i sedermera sluten stafvelse (Se äfven under fr. *a*, *e*, *ei*): *vai* 286, 1147, *vait* 1327.

— Lat. *a* bet. med palat. *i* i följande stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *e*): *porrai* 558, 604, *amerai* 607, *palais* 641, *palaix* 816, 928, *repaire* 933, 1218, *ai* 164, 763, *sai* 1101, 1419, *aies* 1197, *glai* 1300, *ailles* 1472, m. fl.

— Lat. *a* bet. + *guttural*, ej åtföljd af kons. (Se äfv. fr. *a*): *lai* 175.

— Lat. *a* bet. + *guttural* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. under fr. *a*, *e*): *faite* 112, *atraire* 605, *faire* 670, 913, 932, *plait* 673, *faix* 690, *trai* 701, *maix* 707, 1112, *plais* 841, 877, *lait* 848, *paix* 940, 1208, *laix* 982, m. fl.

Jmfr. Fleck § 4.

— Lat. *a* bet. framför *nasal* i öppen stafvelse: *romain* 181, *aimmes* 654, *plain* 682, *uilainne* 723, 889, *main* 778, *uilains* 1110, *sainne* 179, 1178, *fontainnes* 1445, m. fl.

— Lat. *a* bet. framför *nasal*, åtföljd af palat. *e* el. *i* (Se äfv. fr. *a*): *Espaingne* 328, *conpains* 831, *conpainz* 900, 1220, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 15.

— Lat. *a* bet. framför *nasal* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *e*): *claint* 118, *ainz* 689, 1117, *plaint* 761, 1417, *grain* 1087, m. fl.

— Lat. *-arius* (Se äfv. fr. *e*, *ie*): *contraires* 1975.

— Lat. *a* bet. framför *ss* (Se äfv. fr. *a*, *e*): *cudaisse* 714, *baize* 871, *laiz* 958, *donaist* 1989.

Jmfr. Fleck § 8 samt Lothr. Psalt. § 15.

— Lat. *atico* (Se äfv. fr. *a*): *coraige* 514.

Jmfr. Fleck § 7 samt Lothr. Psalt. § 16.

— Lat. *e* bet., långt, + *guttural*, åtföljd af *nasal* (Se äfv. fr. *oi*): *raignes* 981, *raigne* 2405.

— Lat. *e* bet., långt, framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *ei*, *oi*): *plain* 116, *plainne* 167, *athaines* 198.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 33.

— Lat. *e* bet., kort, framför *n*, åtföljdt af palat. *i* el. *e* (Se äfv. fr. *a*, *i*, *oi*): *vaigne* 995.

— Lat. *i* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. fr. *a*, *e*, *ei*, *i*, *oi*): *meruaille* 501.

— Lat. *i* bet., kort, framför *n*, åtföljdt af palat. *i*: *maingne* 1662.

— Lat. *a* obetonadt + *guttural* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *e*): *paiix* 787, 1449, *amaier* 898, *plaisir* 1207, m. fl.

— Lat. *a* obet. + *guttural* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. *a*, *e*): *sifaitemant* 200.

— Lat. *a* obet. framför *ll*: *cheuailerie* 195.

— Lat. *a* obet. framför *nasal*, åtföljd af palat. *e* el. *i* (Se äfv. fr. *a*): *conpaignie* 985, 1090, 1096, 1303, *conpaignon* 728, 1651, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 59.

— Lat. *a* obet. framför *nasal* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *e*): *maingiers* 804, *mainger* 1308, *maigai* 2004.

Lat. *a* obet. framför *ss* (Se äfv. fr. *a*, *e*): *baiza* 331.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 15.

fr. AU.

— Lat. — *alis* (Se äfv. fr. *a*, *e*, *ei*): *ioiauz* 1833, *leaulz* 973, *igaulz* 506, m. fl.

Jmfr. Fleck § 2 samt Lothr. Psalt. § 9.

— Lat. *a* bet. framför *l* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*): *haut* 48, 1429, *autre* 85, *essaut* 95, 763, *chaut* 412, *tressaut* 526, *faut* 561, 1089, *auques* 699, *fauce* 1962, m. fl.

Jmfr. Fleck § 9, La guerre de Metz, sid. 435 samt Doc. en Pat. Lorr. Rom. I, sid. 332.

— Lat. *i* bet., kort, framför *ll* (Se äfv. fr. *a*, *e*, *ei*, *i*, *o*): *aux* 2114.

Jmfr. Fleck § 33.

— Lat. *a* obet. + *b* i (sedermera) sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*): *auerai* 1401, *avroit* 47.

— Lat. *a* obet. framför *l* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*): *exaucerent* 139, *faudra* 143, *fauser* 1377, *vaudroit* 1381, *loiautei* 1480, *leaulment* 962.

fr. E.

— Lat. *a* betonadt, åtföljdt af palat. *e* (Se äfv. fr. *a*, *ai*): *estre* 1925.

Jmfr. Fleck § 8.

— Lat. *a* bet. framför *b*, *p* el. *v* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *ai*, *ei*): *gaingneres* 2130, *sez* 782.

— Lat. *a* bet. i *-ate*, *-ata*, *-ato* (Se äfven under fr. *ei* samt, under vissa förutsättningar, under *ie*): *chasez* 39, *citel* 59, *entree* 276, *gre* 348, *cite* 453, *chastee* 1284, *ordenee* 1285, *lez* 1212, *priuelz* 1526, *finez* 804, *desuez* 1003, *leuez* 171, *donee* 1102, *clamee* 1103, m. fl.

— Lat. *a* bet. framför *t*, åtföljdt af *r*: *freres* 34, *pere* 302.

— Lat. *a* bet. framför *dental* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *ai*, *e*, *ei*): *lez* 1171, *assez* 1392.

— Lat. *a* bet. efter *guttural* (Se äfv. fr. *ie*): *mainger* 547.

— Lat. *a* bet. + *guttural* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *ai*): *ples* 187, *mestre* 950, 1079, *les* 1472, m. fl.

Jmfr. Fleck § 8.

— Lat *a* i *-alis* (Se äfv. under fr. *a*, *au*, *ei*): *quez* 792, 832, *quel* 792, 1602, *quelz* 836, *tel* 1046, *chanel* 1478, m. fl.

Jmfr. Fleck § 1 samt Lothr. Psalt. § 9.

— Lat. *a* bet. framför *nasal* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *ai*): *tres* 1155, 1548, *quen* 1072, *remest* 795, *rement* 529.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 21.

— Lat. *a* bet. framför *r* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *ei*, samt, under vissa förutsättningar, under fr. *ie*): *eschaperent* 19, *ariuerent* 20, *amerent* 26, *changerent* 190, *cler* 628, *aler* 740, *esgarder* 764, *muer* 765, m. fl.

Jmfr. Fleck § 1^b.

— Lat. *a* i *-arius* och *-erius* (Se äfv. fr. *ai*, *ie*): *bacheler* 394, *premere* 1624, *premers* 1311.

— Lat. *a* bet. framför *r*, åtföljdt af annan konsonant (Se äfv. fr. *a*): *pert* 1271, 1863, *per* 111, *depertent* 1709.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 15.

— Lat. *a* bet. framför *ss* (Se äfv. fr. *a*, *ai*): *haberget* 1870, *arasonet* 1871.

— Lat. *a* bet. framför *v* i öppen stafvelse (Se äfven fr. *ei*): *nez* 386.

— Lat. *e* bet., kort, i öppen stafvelse (Se äfv. under fr. *a*, *ei*, *i*, *ie)*: *deu* 49, *deux* 289, 994, *deus* 430, *dex* 1586, *elz* 1516, *ere* 1945.

Jmfr. Fleck §§ 16 o. 17 samt Loth. Psalt. § 23.

— Lat. *e* bet., långt, i öppen stafvelse (Se äfv. und. fr. *oi)*: *cruel* 1021.

Förutom *me* 1554, *te* 1555 etc. förekommer äfven: *mi* 742. (Jmfr. Lothr. Psalt. § 31) *sai* 936 (Jmfr. Dial. Romania 1876, sid 319) *moi* 651, *toi* 1607, *soi* 331 samt *mo* 1972 (Jmfr. Dial. Rom. 1876, sidd. 320 och 324).

— Lat. *e* bet., kort, framför *ll* när ett *a* följer: *pucelle* 636, 479, 534, 406, etc., *nouelle* 637, *belle* 179, 742, *renouelle* 743, *apelle* 780, m. fl.

Jmfr. Fleck § 19.

— Lat. *e* bet., kort, framför *ll*, när annan vokal än a följer (Se äfv. under fr. *ea*, *ei*, *ia*, *iau)*: *bel* 1211, *demoisel* 1626.

Jmfr. Fleck § 19* samt Lothr. Psalt. § 26.

— Lat. *e* bet., kort, framför *nasal*, åtföljd af kons. och palat. *i* (Se äfv. fr. *a*): *science* 2, *sapience* 1.

— Lat. *e* bet., kort, framför *nasal*, åtföljd af *labial* el. *dental* (Se äfv. fr. *a*): *atent* 612, *gens* 24, *forment* 26, *briement* 40, *iugement* 46, *sarement* 98, *argent* 237, *dens* 1033, m. fl.

Jmfr. Fleck § 22.

— Lat. *e* bet., kort, framför *rr*: *terre* 16, 846.

— Lat. *e* bet., kort, framför *r*, åtföljd af annan konsonant (Se äfv. fr. *a*): *certes* 1098.

Jmfr. Fleck § 19.

— Lat. *e* bet., långt, framför *s* + konsonant (Se äfv. fr. *ei)*: *palestre* 396, *teste* 83, *feste* 386.

Jmfr. Fleck §§ 19 o. 22.

— Förekommer i 2:dra pers. pluralis Presens indik. hos verben (Se äfv. under fr. *ei)*: *veelz* 1573.

Jmfr. Fleck § 16.

— Lat. *i* betonadt, långt, i öppen stafvelse (Se äfven under fr. *i)*: *se* 698, m. fl.

— Lat. *i* beton., kort, framför *d* i (sedermera) sluten stafvelse (Se äfv. fr. *oi)*: *vez* 1201.

— Lat. *i* bet., långt, + *guttural* (Se äfv. fr. *i)*: *se* 759 etc., *ce (?)* 361.

— Lat. *i* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfven under fr. *a*, *ai*, *ei*, *i*, *oi*): *meruelles* 285.

— Lat. *i* bet., kort, framför *ll* (Se äfven fr. *a*, *au*, *ei*, *i*, *o*): *celz* 797, *celle* 1084, m. fl.

Jmfr. Fleck §§ 32 o. 33.

— Lat. *i* bet., kort, framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *oi*): *sen* 730.

Jmfr. Fleck § 30.

— Lat. *i* bet. kort, framför *nasal* i ursprungl. eller sedermera sluten stafvelse och åtföljd af *labial*, *dental* el. *r* (Se äfven fr. *a*): *ens* 244, 1190, *en* 260, *em* 317, 705, *entre* 1033, *mendres* 617, *en* 766, m. fl.

Jmfr. Fleck § 34.

— Lat. *i* bet., kort, framför *t*, åtföljdt af palat. *i*: *richesse* 1967.

Jmfr. Fleck §§ 32 o. 33 samt Lothr. Psalt. § 67.

— Lat. *i* bet., kort, framför *tt* (Se äfv. fr. *a*, *i*): *lettres* 224, *tramet* 231, *mette* 232.

Jmfr. Fleck § 32.

— Lat. *o* betonadt, kort, framför *d*: *que* 81.

— Lat. *o* bet., kort, framför *l* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *u*, *ue*): *velt* 39.

Jmfr. Fleck § 40 samt Lothr. Psalt. § 40.

— Lat. *o* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af palat. *e* (Se äfv. fr. *ue*): *vel* 440.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 71.

— Lat. *o* bet. kort, framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a*): *Remulus* 55, *en* 148, 703, 1394, m. fl.

— Lat. *o* bet., kort, framför *p* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *eu*, *oe*, *u*, *ue*): *eure* 1687.

— Lat. *a* obetonadt framför *b* i öppen stafvelse: *eusies* 1101.

— Lat. *a* obet. med palat. *i* i följande stafvelse: *greuors* 1415.

— Lat. *a* obet. *efter guttural* (Se äfv. fr. *a*): *cheualier* 260, *cheuolz* 488, 630, *cheualz* 725, *chernal* 1280.

— Lat. *a* obet. + *guttural* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *ai*): *gesoit* 807, *gesir* 924, 1406, *gev* 1249.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 57.

— Lat. *a* obet. + *guttural* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *ai*): *testei* 789, *ferai* 1112, *ferons* 1615, *fera* 1846.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 57.

— Lat. *a* obet. framför *nasal* i öppen stafvelse: *sarement* 79, 98, *meniere* 654, 1045, 1162, 1602, *iemaix* 325, 817, 1631.

— Lat. *a* obet. framför *nasal* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *ai*): *enmouse* 140, *encore* 864.

— Lat. *a* obet. framför *r* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*): *perler* 486, *perollent* 292, *guerroie* 1000, *guerra* 899, *guerroit* 888, *perti* 1703.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 20.

— Lat. *a* obet. framför *ss* (Se äfv. fr. *a*, *ai*); *vessal* 1022.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 15.

— Lat. *e* obet. + *guttural* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *oi*): *lealment* 1483.

— Lat. *e* obet. + *guttural*, åtföljd af *t* och palat. *i* (Se äfv. fr. *a*, *ei*): *drecies* 1014.

— Lat. *e* obet. framför *ll*, åtföljdt af a: *bellemant* 949, m. fl.

— Lat. *e* obet. framför *l* el. *r*, vare sig i öppen eller sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *o*): *celer* 882, 1143, *merci* 661, *apersoit* 1261, *habergier* 1825.

— Lat. *e* obet. framför *nasal* i sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*): *raenson* 84, m. fl.

— Lat. *e* obet. framför *x* el. *s*, åtföljdt af konsonant (Se äfv. fr. *a*): *eslire* 1419, *repondit* 1459, m. fl.

— Öfrigt lat. *e* obet. — vare sig i öppen eller sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*): *mecinne* 847, *reuenuz* 1164, *arestuz* 1165, *creoit* 1265, m. fl.

— Lat. *e* obet. kvarstår, men blott som grafiskt tecken, utan att räknas i versen: *sofferir* 685, *averai* 691.

— Lat. *i* obet. framför *nasal* i öppen stafvelse: *premiers* 18, *amena* 23, *enuis* 1370, *menour* 1423, *premere* 1624, *demenant* 1893, m. fl.

— Lat. *i* obet. framför *nasal* i ursprungl. eller sedermera sluten stafvelse (Se äfv. under fr. *a*, *oi*): *entree* 276, *envie* 117, *entandre* 199, *enclinne* 1139, *ensanble* 1159, *emi* 1541, m. fl.

— Lat. *i* obet. framför *r* i ursprungl. eller sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a, o)*: *meruaille* 501, *meruelouz* 1211, *vertu* 1864.

— Lat. *i* obet. framför *tt: remetrai* 263.

— Öfrigt lat. *i* obet. i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *oi, i)*: *preueemant* 948, *aperceu* 1430, 1986, *veelz* 1573, *receue* 1805.

— Öfrigt lat. *i* obet. i ursprungl. eller sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a, ie)*: *entremelloient* 399, *estoire* 12, *desduis* 618, *mestier* 680, *mesage* 1116, *verrai* 1543, m. fl.

— Lat. *o* obet. framför *c* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *o)*: *reieoient* 391.

— Lat. *o* obet. framför *cc* (Se äfv. fr. *o)*: *encoison* 965.

— Lat. *o* obet. framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a, o, u)*: *ennour* 45, *enors* 1386, *ordenee* 1285, *prematte* 741, *denoit* 768, *dena* 2404.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 45.

— Lat. *o* obet. framför *nasal* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. *a, o)*: *demoisialz* 271, *demoisiax* 1257.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 45.

— Öfrigt lat. *o* obet. i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *o)*: *encoleree* 639, *peust* 791, *peusse* 998, *besegnoulz* 1104, *meue* 1687, *coneust* 1902, *conev* 1912.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 45.

— Lat. *u* obet. i sluten stafvelse (Se äfv. fr. *o, ou)*: *semont* 266, *correcies* 771, 1031.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 50.

— Lat. *y* obet.: *fesique* 793, 889.

fr. EA.

— Lat. *e* bet., kort, framför *ll*, när annan vokal än a följer (Se äfv. fr. *e, ei, ia, iau)*: *bealz* 900.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 26.

fr. EI.

— Lat. *a* bet. framför *b, p* el. *v* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a, ai, e)*: *ceist* (sapit) 653, *seit* 1368, 1664, 2198, *seis* 1472, *seiz* 1475, *ei* (habet) 2245, *eis* (habes) 863.

Jmfr. Fleck § 1[a] b).

— Lat. *a* i *-alis* (Se äfv. fr. *a*, *au*, *e*): *teix* 3, *teil* 142, 654, 1005, 1529, m. fl., *teilz* 553, *teiz* 837, *liqueis* 47, *queis* 760, *queiz* 772, *queilz* 836, *osteil* 544, *mortei* 1161.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 9 samt La guerre de Metz, sid. 436.

Lat. *a* bet. i *-ate*, *-ata*, *-ato* (Se äfv. fr. *e* samt, under vissa förutsättningar, under *ie*): *citeilz* 13, *citeil* 27, *citei* 88, *jurei* 78, *fiertei* 79, *deiflubeiz* 106, *armeie* 280, *biauteil* 640, *grei* 653, *santei* 675, 862, 906, 1027, *entreis* 716, *panceis* 717, *asanblei* 788, *testei* 789, *salei* (celato) 863, *endurei* 865, *pameis* 895, *uitei* 907, *aleiz* 914, m. fl. m. fl.

Jmfr. Fleck § 1[a], Lothr. Psalt. § 2 samt La guerre de Metz, sid. 434.

— Lat. *a* bet. framför *dental* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *ai*, *e*, *ei*): *leis* 1465, *asseiz* 600, 980, 1527.

Jmfr. Fleck § 1[a] samt Lothr. Psalt. § 2.

— Lat. *a* bet. framför *r* i öppen stafvelse (Se äfven fr. *a*, *e* samt, under vissa förutsättningar, äfven *ie*): *passeir* 241, *chanteir* 313, *esgardeir* 395, *parleir* 427, *racordeir* 669, *porpanseir* 956, *leueir* 1014, *parleir* 1141, *atorneir* 1421, *presanteir* 1907, m. fl.

Jmfr. Fleck § 1, Lothr. Psalt. § 1 samt La guerre de Metz, sid. 434.

— Lat. *a* bet. framför *v* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *e*): *neif* 275, 284.

Jmfr. Fleck § 1.

— Lat. *e* betonadt, kort, framför vokal eller enkel konsonant (Se äfv. fr. *a*, *e*, *i*, *ie*): *dei* 1304, 2391, *eis* 829, *eilz* 901, 1470.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 23.

— Lat. *e* bet., kort, framför *ll*, när annan vokal än a följer (Se äfv. fr. *e*, *ea*, *ia*, *iau*): *demoiseil* 353, *manteil* 1030, 1426, *aneil* 1210, 1622, *donzeil* 402, 1438, *beil* 414, 1439.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 26.

— Lat. *e* bet. långt framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *ai*, *oi*): *Atheinne* 304.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 33.

— Lat. *e* bet., kort, med palat. *i* i följ. stafvelse (Se äfv. fr. *i*): *enmei* 1165.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 62.

— Lat. *e* bet., långt, framför *s*, åtföljdt af kons. (Se äfv. fr. *e*): *feiste* 388, *teiste* 727, *paleistre* 409, *preiz* 2016.

Jmfr. Fleck §§ 19 o. 22 samt Romania 1872, sid. 332.

— Lat. *i* betonadt, kort, framför *l* med palat. *i* i följ. stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *ai*, *e*, *i*, *oi*): *merueille* 509.

Jmfr. Fleck § 32.

— Lat. *i* bet., kort, framför *ll* (Se äfv. fr. *a*, *au*, *e*, *i*, *o*): *eilz* 2047.

Jmfr. Fleck § 33.

— Lat. *o* bet., kort, + *c'l* (Se äfv. fr. *eu*, *ieu*, *ue*): *eix* 1425.

— I andra pers. plur. af verben (Se äfv. fr. *e*): *oeilz* 5, *veneis* 472, *aueilz* 1222, *entandeilz* 1647, *teneiz* 1974, *roueis* 724, *ameneiz* 937.

Jmfr. Fleck § 1[a].

— Lat. *e* obet. + *guttural*, åtföljd af *t* och palat. *i* (Se äfv. fr. *a*, *e*): *leison* 1293.

fr. EU.

— Lat. *e* betonadt, kort, framför *l*, åtföljdt af *iu* (Se äfv. under fr. *ie*, *ieu*): *meux* 1755, *meudre* 893, *meulz* 880, 1835.

— Lat. *o* betonadt, långt, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *ou*, *u*): *precieuzes* 494, *vertueuzes* 495, *preu* 362, *preuz* 421.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 46.

— Lat. *o* beton., kort, framför *c*, med *u* i följande stafvelse (Se äfv. fr. *ui*): *ieus* 395, *ieuz* 618, *feus* 619, *feu* 1235, *leu* 773, 1039.

— Lat. *o* bet., kort, + *c'l* (Se äfv. fr. *ei*, *ieu*, *ue*): *eus*.

— Lat. *o* bet., kort, framför *p* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *oe*, *u*, *ue*): *euure* 814, 1463.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 40.

— Lat. *o* bet., kort, framför *v* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *oe*, *ui*): *remeu* 922.

---

fr. I.

— Lat. *a* betonadt + palat. *i*: *gisse* 939.

— Lat. *e* betonadt, kort, + *c* i sedermera sluten stafvelse *lire* 313.

— Lat. *e*, beton., kort, framför *dental*, åtföljd af palat. *i*: *mires* 787, *mire* 790, 794, 1435.

— Lat. *e* bet., långt, föregånget af *guttural*: *merci* 661.

— Lat. *e* bet., kort, + *guttural* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *oi*): *nie* 649, *prie* 690, 703, *pries* 698, *denie* 1726.

Jmfr. Fleck § 15.

— Lat. *e* bet., kort, + *guttural*, åtföljd af *t*: *delit* 692, 917, *delis* 1269, *lit* 807, m. fl.

Jmfr. Fleck § 23 och Lothr. Psalt. § 63.

— Lat. *e* bet., långt, i sedermera sluten stafvelse: *asit* 757, *sit* 1296.

— Lat. *e* bet., kort, framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *ie*): *revin* 1144.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 23.

— Lat. *e* bet., kort, framför *nasal*, åtföljd af palat. *i* (Se äfv. fr. *a*, *ai*, *oi*): *sires* 41, 1266, m. fl.

Jmfr. Fleck § 23.

— Lat. *e* bet., kort, framför annan konsonant (d, t), åtföljd af palat. *e* el. *i* (Se äfv. fr. *ei*): *enmi* 1172, *emi* 1541, *prize* 1921.

Jmfr. Fleck § 23 samt Lothr. Psalt. § 62.

— Öfrigt lat. *e* bet., kort, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *e*, *ei*, *ie*): *asient* 291.

Jmfr. Fleck § 14, La guerre de Metz, sidd. 436 och 440 samt Lothr. Psalt. § 23.

— Lat. *i* bet., kort, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *oi*): *i* 27, m. fl.

Jmfr. Fleck § 29.

— Lat. *i* bet., långt, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *e*): *escrire* 145, *uie* 140, *oir* 842, *vis* 893, *si* 1402, m. fl.

— Lat. *i* bet., långt, + *guttural* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *e*): *amis* 201, *mies* 1141, m. fl.

— Lat. *i* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. fr. *a*, *ai*, *e*, *ei*, *oi*): *sorcis* 498, *essil* 21. Förmodligen inverkan från det föregående konsonantljudet.

Jmfr. Fleck §§ 31 o. 32.

— Lat. *i* bet., långt, framför *l*, åtföljdt af palat. *i*: *fiz* 851.

— Lat. *i* bet., kort, framför *ll* (Se äfv. fr. *a*, *au*, *e*, *ei*, *o*): *il* 7, *i* (ille) 69, 118, m. fl., *il* 50, *cil* 51, m. fl.

Jmfr. Fleck § 31

— Lat. *i* bet., långt, framför *nasal*: *fin* 1103, *enclinne* 1139.

— Lat. *i* bet., långt, framför *nasal*, åtföljd af *sibilant*, i ursprungl. eller sedermera sluten stafvelse: *illes* 160, *prince* 202.

— Lat. *i* bet., kort, framför *tt* (Se äfv. fr. *a*, *e*): *quite* 1103.

Jmfr. Fleck § 31.

— Lat. *a* obetonadt i *-asionem* (Se äfv. fr. *a*, *oi*): *pamison* 614.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 61.

— Lat. *e* obet. framför *l*, åtföljdt af palat. *i*: *milour* 1113.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 62.

— Lat. *e*, obet. framför *nasal*, åtföljd af palat. *i*: *signor* 1281, 1520, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 62.

— Lat. *e* obet. framför *n*, åtföljdt af *s*: *mesprison* 1981.

— Lat. *i* obet. i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *oi*): *ariver* 275, *uilains* 1110, *liurer* 1152, *priueemant* 1432, *irie* 1087, m. fl.

fr. IA.

Lat. *e* betonadt, kort, framför *ll*, när annan vokal än a följer (Se äfv. fr. *e*, *ea*, *ei*, *iau*): *osialz* 51, 54, 57, *biaz* 374, *bialz* 24, 429, 759, 831, 891, 986, 1273, 1490, *demoisialz* 218, 1272, *iouancialz* 1427.

— Lat. *e* obet, framför *ll* (Se äfv. fr. *iau*): *bialtei* 501.

fr. IAU.

— Lat. *e* betonadt, kort, framför *ll* när annan vokal än a följer (Se äfv. fr. *e*, *ea*, *ei*, *ia*): *biax* 219, *biaul* 629, *demoisiax* 1257.

Jmfr. Fleck §§ 20 o. 22 samt Lothr. Psalt. § 26.

— Lat. *e* obetonadt iramför *ll* (Se äfv. fr. *ia)*: *biauteil* 640, *biaultei* 227.

fr. IE.

— Lat. *a* betonadt, föregånget af palatalt *i*: — *pities* 1458, *motie* 1200.

— Lat. *a* bet. *efter guttural* (som öfvergår till *i)*: *proier* 666, *proiere* 706, *emploiie* 1684.

Jmfr. Fleck § 5 *c*) samt Lothr. Psalt. § 10.

— Lat. *a* beton. efter en *guttural* (som öfvergår till *ch*, *c* el. *g*): *chier* 217, 1107, *couchie* 546, *chiet* 613, *chiere* 700, *chief* 704, 867, *sarchier* 847, *couchier* 914, 930, *pechies* 972, *cochies* 1015, *maingiers* 804, *aragier* 726, *tranchier* 727, *sachie* 1119, *targier* 1198, *ionchier* 1299, m. fl.

Jmfr. Fleck § 5 samt Lothr. Psalt. § 16.

— Lat. *a* bet., omedelbart föregånget af *i* el. *e*: *correcier* 669, *correcies* 771, *lacie* 739, *sachies* 775, *drecies* 1014, *comancies* 1157, *basie* 1287, *basier* 1906, *chacie* 1441, *sachies* 1582, *lancie* 621.

Samt genom analogi (?) *iries* 928, *irie* 1087, m. fl. Men därjämte förekommer: *conmancer* 1043, m. fl.

Jmfr. Fleck § 5 samt Lothr. Psalt. § 10.

— Lat. *a* bet., omedelbart föregånget af *s* el. *t* och dessa åter föregångna af en *guttural* el. *palatal*: *plassier* 565, *esploitier* 681, *empirier* 828, *lasier* 860, *lassier* 969, 1229, 740, m. fl.

Jmfr. Fleck § 5 samt Lothr. Psalt. § 10.

Lat. *a* bet. efter *r*: *grief* 866, *grie* 1418. (Analogi med lat. *levis*).

— Lat. *a* i *-arius* el. *-erius* (Se äfv. fr. *ai*, *e)*: *princier* 457, *cheualier* 260, *volantiers* 840, *legiere* 1964, *mestier* 318, *forseniiere* 1163.

— Förekommer i part. pass. fem. i stället för *iee*: *emploiie* 1684, *delignie* 1683. Men härjämte äfven: *mariee* 150, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 11.

— Lat. *e* bet., kort, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *e*, *ei*, *i)*: *dieu* 40, *diex* 120, *ier* 641, *fiers* 841, *lieue* 1028, 1202, *ierent* 89, 1091, *ierrent* 80, *pie* 1118, *ier* 1157, *ier* 277, *iert* 1243, m. fl.

Jmfr. Fleck § 14 samt Lothr. Psalt. § 23.

— Lat. *e* bet., långt, med palat. *e* i följande stafvelse: *cierges* 951.

— Lat. *e* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af *iu* (Se äfv. fr. *eu*, *ieu)*: *mielz* 844.

— Lat. *e* bet., kort, framför *nasal* i öppen el. sluten stafvelse (Se äfv. fr. *i*): *riens* 43, *tiennent* 359, *viens* 360, *vient* 1148.

Jmfr. Fleck § 14.

— Lat. *e* bet., kort, framför *tr*: *pierres* 494, *arieres* 655, 1175.

— Lat. *o* obet., kort, framför *nasal* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *o*): *quiens* 671.

Jmfr. La guerre de Metz, sid. 325.

— Lat. *a* obet. i *-aria*: *premierement* 638.

— Lat. *e* obet. i sedermera sluten stafvelse: *fiertei* 79.

— Lat. *i* obet. i sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *e*): *uielmant* 1630.

fr. IEU.

— Lat. *e* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af *iu* (Se äfv. fr. *eu*, *ie*): *mieulz* 705, 940, 1388, m. fl.

— Lat. *o* bet., kort, + *c'l* (Se äfv. fr. *ei*, *eu*, *ue*): *iex* 1428, *ieulz* 1926, *ieux* 871.

Jmfr. Fleck § 42.

— Lat. *o* bet., kort, framför *t* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *ue*): *pieus* 675, 680, *pieut* 2090.

fr. IU.

— Lat. *o* bet., kort, framför *dental*, åtföljd af palat. *e* el. *i* (Se äfv. fr. *ue*, *ui*): *piux* 1376.

— Lat. *o* bet., kort, framför *st* (Se äfv. fr. *ui*): *pius* 527, 822, 871, 872, 922, 1194, 1504, m. fl.

— Lat. *u* betonadt, kort, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *u*, *uo*): *siu* (fr. son) 1315.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 47.

— Lat. *u* bet., långt, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *u*, *ui*): *issius* 7, *issiu* 22.

— Motsv. en lat. typ på *ui(t)* (Se äfven fr. *u*, *ue*, *ui*): *estiut* 66.

fr. O.

— Lat. *a* bet. + *b* i sedermera sluten stafvelse: *orent* 241, *perollent* 292, *parolle* 435, m. fl.

— Lat. *a* bet. framför *labial*, åtföljd af *u(i)*, skyddadt af konsonant (Se äfv. fr. *oi)*: *sot* 98, *ost* (habuit) 36, 1217, m. fl., *ot* 38, m. fl.

— Lat. *a* bet. framför *labial*, åtföljd af *u(i)*, ej skyddadt af konsonant (Se äfv. fr. *oi)*: *soz* (sapui) 1672, *oz* (habui) 255.

Jmfr. Fleck § 6.

— Lat. *au* bet. i öppen stafvelse framför *guttural* (Se äfv. fr. *ou)*: *pol* (paucum) 888, 1273, 1394, m. fl.

Jmfr. Fleck § 58 o. 60 samt Lothr. Psalt. § 55.

— Lat. *au* bet. i sedermera sluten stafvelse: *ost* (audit) 106, *loz* 1242, *poures* 1820.

— Öfrigt lat. *au* bet. i öppen stafvelse (Se äfven fr. *ou* och *u)*: *loent* 405, *chose* 17, *os* 1025, *repoze(ze)* 1258, *ort* (aurum) 1215, m. fl.

Jmfr. Fleck § 58.

— Förekommer i imperfektum 3:dje pers. plur. (Se äfv. fr. *oi)*: *marreroent* 462.

Jmfr. Fleck § 11 samt Dial. Rom. 1876, sid. 324.

— Lat. *i* betonadt, kort, framför *ll* (Se äfv. fr. *a*, *au*, *e*, *ei*, *i)*: *cheuolz* 488, 630.

— Lat. *o* betonadt, långt, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *eu*, *ou*, *u)*: *tolt* (totum) 1072, *flor* 637, *flors* 1041, 1298, *amors* 684, *amor* 873, 1160, *dolor* 685, 743, 868, 1009, *vos* 760, *plore* 761 *colors* 827, *sol* 843, 998, *encore* 864, *encor* 866, 1000, *plor* 869, *ore* 994, *por* 892, *lor* 1085, *signor* 1281, 1520, *greuors* 1415, *uos* 1433, m. fl.

Jmfr. Fleck § 36 samt Lothr. Psalt. § 46.

— Lat. *o* bet., kort, framför *r* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *ou*, *ue)*: *demore* 995, m. fl.

Jmfr. Fleck § 43.

— Lat. *o* bet., kort, framför *r* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *u* och *ue)*: *defor* 96, *defors* 1118, 1444, *fors* 631, 779, 1281, *for* 934, 1247, *mort* 686, m. fl.

Jmfr. Fleck § 41 samt Lothr. Psalt. § 43.

— Lat. *o* bet., kort, framför *r* i urspr. sluten stafvelse: *port* 243, *cors* 620, *fort* 639, m. fl.

— Lat. *o* bet., kort, framför *l* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *u*, *ue*): *uolt* 1077.

— Lat. *o* bet., kort, framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *e*): *bone* 691, *hons* 1405, *on* 586, m. fl.

Jmfr. Fleck § 41.

— Lat. *o* bet. kort, framför *nasal*, åtföljd af konsonant (Se äfv. fr. *ou*): *reconte* 12, *mostre* 700, *respont* 762, *eontremont* 870, *fronc* 499, 871, *conte* 1061.

Jmfr. Fleck § 45.

— Lat. *o* bet., kort, framför *nasal* i sluten stafvelse (ursprnngl. el. sedermera), då den följ. konsonanten är *nasal* (Se äfv. fr. *a*): *home* 843.

— Lat. *o*, bet. kort, framför *nasal* i sluten stafvelse (sedermera) då den följ. kons. är *s*: *bons* 4.

— Lat. *o* bet., kort, framför *s*, i öppen stafvelse: *rose* 637, *rozes* 1298.

— Öfrigt lat. *o*, bet., kort, i sluten stafvelse: *vostre* 1160, m. fl.

— Lat. *u* bet., kort, i öppen stafvelse (Se äfv. *iu*, *u*, *uo*): *mon* 1609, *ton* 916, *son* 11 m. fl.

Jmfr. Fleck § 52.

— Lat. *u* bet., kort, framför *m* i öppen stafvelse: *somes* 2328.

— Lat. *u* bet., långt, framför *guttural*, åtföljd af konsonant: *ioste* 747, 915, m. fl.

Jmfr. Fleck § 53.

— Lat. *u* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af annan konsonant 'e äfv. under fr. *ou*, *u*, *oi*): *dolz* 1490, *molt* 1176.

Jmfr. Fleck § 53.

— Lat. *u* bet., kort, framför *nasal*, åtföljd af *dental* (Se äfv. fr. *u*): *mont* 843, *monde* 1149, *don* 861, *dont* 229.

— Lat. *u* bet., kort, framför *st*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. fr. *oi*, *ou*): *angosse* 556.

— Lat. *u*, bet. kort, i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *ou*): *sorz* (super) 757, *sor* 1065.

— Lat. *a* obet. + *v* i öppen stafvelse: *poor* 118.

— Lat. *au* obet. i öppen el. sluten stafvelse: *osialz* 51, *reposer* 1078, m. fl.

— Lat. *au* obet. + *guttural* i sluten stafvelse (Se äfv. fr. *oi): otroie* 649, 678, *otroi* 1493.

— Lat. *e* obet. framför *dental* med palat. *i* i följande stafvelse (Se äfv. fr. *oi): motie* 1200.

— Lat. *e* obet. framför *l* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a, e): folannie* 116.

— Lat. *e* obet. framför *r* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a, e): vorgoinne* 2181.

— Lat. *i* obet. framför *r* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a, e): morvoil* 822.

Jmfr. Docum. en Patois Lorr. Rom. 1872, sid. 333 samt Lothr. Psalt. § 34.

— Lat. *o* obet. framför *c*, i öppen stafvelse: (Se äfv. fr. *e): ioer* 389, *iooient* 398.

— Lat. *o* obet. framför *cc* (Se äfv. fr. *e): ocierra* 121, *occis* 1111.

— Lat. *o* obet. framför *guttural*, åtföljd af *nasal: cognois* 1628.

— Lat. *o* obet. framför *l* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *ou): sollemant* 1023.

— Lat. *o* obet. framför *ll* (Se äfv. fr. *oi, ou): cocher* 969, *cochies* 1015, *acoler* 1287, *tollir* 1601.

— Lat. *o* obet. framför *l* i öfrig sluten stafvelse, ursprungl. el. sedermera (Se äfv. fr. *ou): vosices* 852, *vossices* 884, *uossisse* 1638, *vodrai* 874, *vossit* 1054, 1233.

— Lat. *o* obet. framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a, e, u): sonei* 1911, *honour* 1939, *comance* 1153, *redoner* 1601, m. fl.

— Lat. *o* obet. framför *nasal*, åtföljd af palat. *e: congie* 1147.

— Lat. *o* obet. framför *nasal* i ursprungl. sluten stafvelse (Se äfv. fr. *ou): espozee* 801, 1771.

— Lat. *o* obet. framför *nasal* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a, e): donroie* 838, *donzeil* 1438.

— Öfrigt lat. *o* obet. i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *e): roan* 286, *plorant* 757, *renouelle* 743, *poons* 824, *pooie* 833 *morir* 860, 965, *dolors* 1009, *volantei* 1094, *rouai* 1406, *descouri* 1539, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 45.

— Öfrigt lat. *o* obet. i sluten stafvelse, ursprungl. el. sedermera (Se äfv. fr. *ou, u*): *oblie* 1083, *porra* 883.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 45.

— Lat. *u* obet. i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *ou*): *dotance* 59, *souant* 1274, 1616, *iouante* 1979, *foist* 2127, *iouancialz* 1427.

— Lat. *u* obet + *guttural*, åtföljd af kons. (Se äfv. fr. *a, u*): *oxour* 1013.

— Lat. *u* obet., åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. fr. *oi*): *mollier* 1106, *molier* 918, 1245.

— Lat. *u* obet. framför *nasal*, åtföljd af *guttural*: *ionchier* 1299.

— Lat. *u* obet. framför *nasal*, åtföljd af annan konsonant: *fondee* 29.

— Öfrigt lat *u* obet. i sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e, ou*): *sopir* 876, *soffrir* 952, *corrant* 1171, *iostice* 2250.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 50.

fr. OE.

— Lat. *o* bet., kort, framför *p* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e, eu, u, ue*): *oevres* 833, *oeure* 1655.

— Lat. *o* bet., kort, framför *v*, i öppen stafvelse: (Se äfv. fr. *eu, ui*): *troeve* 752.

fr. OI.

— Lat. *a* bet. framför *d* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a, ai*): *vois* 744, 1016, 1034, 1356, m. fl.

— Lat. a bet, framför *labial*, åtföljd af *u(i)*, ej skyddadt af kons. (Se äfv. fr. *o*): *oix* 1478.

— Lat. *a* bet. framför *labial*, åtföljd af *u(i)*, skyddadt af kons. (Se äfv. fr. *o*): *ois* (*habuit*): 1779.

— Lat. *au* bet. med palat. *e* el. *i* i följ. stafvelse: *noize* 941, *ioie* 691, 816.

— Lat. *e* bet., långt, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *e*): *avoir* 675, *doiz* 679, *doi* 746, *voloir* 764, *noir* 784, *voirs* 1099 *croi* 855, *trois* 868, *soir* 1267, *uoilles* 1715, m. fl.

Jmfr. Fleck § 11 samt Lothr. Psalt. § 31.

— Lat. *e* bet., kort, + *guttural* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *i*): *renoie* 647, *loi* 970.

Jmfr. Fleck § 15.

— Lat. *e* bet., långt, + *guttural*, åtföljd af *nasal* (Se äfv. fr. *ai)*: *roigne* 1109.

— Lat. *e* bet., långt, + *guttural*, åtföljd af *t: droit* 476, 806, *droite* 875, *endroit* 1093.

Jmfr Fleck. §§ 24 o. 25.

— Lat. *e* bet., långt, framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *ai*, *ei)*: *froinc* 1890.

Jmfr. Fleck § 11 samt Lothr. Psalt. § 33.

— Lat. *e* bet., kort, framför *n*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. fr. *a*, *ai*, *i)*; *toig* 1068 *toing* 361, *couoigne* 2200.

— Förekommer i 1:sta o. 3:dje pers. sing. samt 3:dje pers. plur. af Imperf. Indik. och Konditionalis (Se äfv. fr. *o)*: *cultiuoient* 390, *reieoient* 391, *aloient* 392, *donnoient* 397, *iooient* 398, *entremelloient* 399, *emportoient* 401, *avoit* 403, *estoit* 408, *veoient* 410, *esgardoient* 411, *plasoient* 419, *avoie* 438, *ameroie* 439, *departoit* 441, *estoient* 1095, *soloie* 1976, m. fl.

Jmfr. Fleck § 11.

— Lat. *i* bet., kort, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. i): *afroie* 1184, *foi* 854, *anvoie* 950, *voie* 1165, *soies* 1434, m. fl.

Jmfr. Fleck § 28 samt Loth. Psalt. §§ 31 o. 32.

— Lat. *i* bet., kort, framför *d* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e)*: *uoit* 1182.

— Lat. *i* bet., kort, med palat. *i* i följ. stafvelse: *uoi* 745, 826.

— Lat. *i* bet., kort, + *c*, åtföljdt af *l* (Se äfv. fr. *a)*: *soloil* 1585.

Jmfr. Fleck § 33 samt Lothr. Psalt. § 68.

— Lat. *i* bet., kort, framför *guttural* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse: *frois* 528, *doi* 1213, *destroit* 550, *benoitte* 151, *estroit* 1441.

Jmfr. Fleck § 28 samt Lothr. Psalt. § 66.

— Lat. i bet., kort, framför *l*, åtföljdt af palat. *i*. (Se äfv. fr. *a*, *ai*, *e*, *ei*, *i)*: *meruoilles* 217, *meruoille* 952, *maruoille* 1508, *morvoil* 822, *consoil* 246, 823.

Jmfr. Fleck § 32 samt Lothr. Psalt. § 68.

Lat. *i* bet., kort, framför *nasal* i öppen stafvelse. (Se äfv. fr. *a*, *e)*: *demoinne* 722, *ramoigne* 742, *amoinne* 271, *amoig* 1784.

Jmfr. Fleck § 28 samt Lothr. Psalt. § 33.

— Lat *i* bet., kort, framför *p* i sedermera sluten stafvelse: *aparcoit* 767.

— Lat. *o* bet., kort, med palat. *i* i följande stafvelse: *estoire* 12, *ivoires* 507.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 71.

— Lat. *o* bet., långt, framför *nasal* i öppen stafvelse: *doing* 1482, 1636.

— Lat. *o* bet., kort, framför *nasal*, åtföljd af *guttural: loings* 356, *loins* 2041.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 41.

— Lat. *o* bet., långt, framför *sc: reconoistre* 648, *cognois* 886, 1628.

— Lat. *u* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af annan kons. (Se äfv. fr. *o*, *ou*, *u*): *doilsz* 516.

— Lat. *u* bet., kort, framför *st*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. fr. *o*, *ou*): *agoisse* 686.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 74.

— Lat. *a* obetonadt i ändelsen *-asionem* (Se äfv. fr. *a*, *i*): *encoison* 965.

— Lat. *au* obet + *guttural* i sluten stafvelse (Se äfven fr. *o*): *oitroi* 1498.

— Lat. *e* obet. i öppen stafvelse: *moiimmes* 2210.

— Lat. *e* obet. framf. *dental* med palat. *i* i följande stafvelse (Se äfv. fr. *o*): *moitie* 49.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 62.

Lat. *e* obet. + *guttural* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. e): *proier* 666, 710, 1885, *proiere* 706, *proia* 1862, *loiaute* 1480.

— Lat. *e* obet. framför *nasal* i sluten stafvelse: *cortoisemant* 292, m. fl.

— Öfrigt lat. *e* obet. i sluten stafvelse: *croi(r)a* 1632.

— Lat. *i* obet. framför *guttural*, åtföljd af *dental: froidir* 622, m. fl.

— Lat. *i* obet. framför *guttural*, åtföljd af *nasal: doigna* 1983.

— Lat. *i* obet. framför *nasal* i sluten stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *e*): *voincras* 709.

— Lat. *i* obet. framför *sibilant* i öppen stafvelse: *loisir* 1176, *demoisialz* 1272, *demoisiax* 1257, m. fl.

— Öfrigt lat. *i* obet. i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *i*): *envoierai* 222, *coiemant* 1417, 1143, *voiant* 1485, *conuoiai* 1706.

— Lat. *o* obet. med palat. *i* i följ. stafvelse: *poison* 875.

— Lat. *o* obet. framför *ll* (Se äfv. fr. *o*, *ou*): *recoillis* 1803.

— Lat. *u* obet. med palat. *i* i följ. stafvelse (Se äfv. under fr. *o*): *moillier* 915, 931.

fr. OU.

Lat. *au* betonadt framför *guttural* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *o*): *poul* (paucum) 1121.

Jmfr. Fleck § 59.

— Öfrigt lat. *au* bet. i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *u*): *ov* 1103.

Jmfr. Fleck § 59 samt Lothr. Psalt. § 55.

— Lat. *o* bet., långt, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *eu*, *o*, *u*): *ardous* 619, *oure* 1121, *houres* 642, *orguelouz* 662, *amours* 663, *touz* 789, *vous* 810, *besegnoulz* 1104, *angousoulz* 1105, *lour* 1301, *annours* 1380, *soulle* 1825, m. fl.

Jmfr. Fleck § 37, La guerre de Metz, sid. 437 samt Lothr. Psalt. § 46.

Lat. *o* bet., kort, framför *r* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *ue*): *demoure* 1554.

Jmfr. Fleck § 44 samt Lothr. Psalt. § 43.

— Lat. *o* bet., kort, framför *nasal*, åtföljd af konsonant (Se äfv. fr. *o*): *apouze* 1483.

— Lat. *u* bet., kort, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *iu*, *o*, *ui*): *ov* 245, *doulz* 932, 1470, *sou* 629.

Jmfr. Fleck § 50 samt Lothr. Psalt. § 47.

— Lat. *u* bet., kort, i sedermera sluten stafvelse (Jmfr. fr. *o*): *doute* 1197.

— Lat. *u* bet., kort, framför *guttural*, åtföljd af kons: *bouche* 629.

Jmfr. Fleck § 54.

— Lat. *u* bet., kort, framför *l*, åtföljd af annan konsonant (Se äfv. fr. *o*, *oi*, *u*): *doulz* 429, m. fl., *pous* 789, *coutre* 946, *douce* 1531, *outre* 1881, *moult* 686.

Jmfr. Fleck § 54.

— Lat. *u* bet., kort, framför *st*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. fr. *o*, *oi*): *angousse* 542.

— Lat. *o* obet., i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *o*): *soullemant* 935, m. fl.

— Lat. *o* obet., framför *ll* (Se äfv. fr. *o*, *oi*): *couchier* 914, 930, 1244, *coucha* 1077, *couchies* 1219.

— Lat. *o* obet. framför *l*, åtföljdt af annan konsonant, ursprungl. el. sedermera (Se äfv. fr. *o*): *vousisse* 880, *woudroie* 1532, *uoudra* 1507.

— Öfrigt lat. *o* obet. i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *u*): *poura* 1379.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 45.

— Lat. *u* obet., i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *o*): *doutoit* 1241.

— Lat. *u* obet. framför *l* i sluten stafvelse: *doucemant* 666.

— Öfrigt lat. *u* obet. i sluten stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *e*): *angousoulz* 1105, *angousoux* 1656.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 50.

fr. U.

— Lat. *au* bet. (Se äfv. fr. *o*, *ou*): *gue* (cauda?) 586.

— Lat. *o* bet., långt, i öppen stafvelse (Se äfv, fr. *eu*, *o*, *ou*): *vus* 451.

Jmfr. Fleck § 38 samt Lothr. Psalt. 46.

— Lat. *o* bet., kort, med palat *i* i följ. stafvelse: *pusse* 825.

— Lat. *o* bet., långt, med *i* i följande stafvelse (Se äfv. fr. *ui*): *tut* 1727.

— Lat. *o* bet., kort, framför *c*: *illuc* 23, 65, *illucques* 49.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 42.

— Lat. *o* bet., långt + *guttural* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *ui*): *cut* 812.

Jmfr. Fleck § 38.

— Lat. *o* bet., kort, framför *l* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *ue*): *dul* 2305.

Lat. *o*, bet. kort, framför *l*, åtföljdt af palat. *i*: *orgulle* 1991.

— Lat. *o* bet., kort, framför *l* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *o*, *ue*): *wult* 784.

— Lat. *o* bet., kort, framför *p* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *eu*, *oe*, *ue*): *pupble* 2071.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 42.

— Lat. *o* bet., kort, framför *r* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *ue)*: *furs* 1195.

— Lat. *o* bet., kort, framför *t* i öppen stafvelse: *rue* 1963.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 43.

— Lat. *u* bet., långt, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *iu*, *ui)*: *plus* 856, *figure* 636, *reuenuz* 1164, *arestuz* 1165, *aperceu* 1430, *veu* 1431, *vestu* 1440, *venue* 1804, *receue* 1805, m. fl.

Jmfr. Fleck § 49 samt Lothr. Psalt. 51.

— Lat. *u* bet., långt, framför *ll*: *nulle* 1328, *nunlz* 933, m. fl.

Jmfr. Fleck § 45.

— Lat. *u* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af annan konsonant (Se äfv. fr. *o*, *oi*, *ou)*: *mult* 866, 1121, *muult* 1269, 1370.

Jmfr. Fleck §§ 56 o. 57.

— Lat. *u*, bet., kort, framför *nasal*, åtföljd af *dental* (Se äfv. fr. *o*): *sunt* 94, 1079, 1307, 1342, 1442, m. fl.

Jmfr. Fleck § 55.

— I Perfektum Indikat. och Imperfektum Konj., motsv. lat. *ui* (Se äfv. *iu*, *ue*, *ui)*: *seusses* 376, *peust* 377, 791, *fusses* 834, *fusse* 1382, *fut* 804, *fu* 157, *iut* 1670.

Jmfr. Fleck § 55.

— Lat. *o* obet. + *guttural* i ursprungl. el. sedermera sluten stafvelse: *cudoit* 1237, 1265, *hutime* 1703.

— Lat. *o* obet. framför *nasal* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *a*, *e*, *o)*: *dvnast* 1640.

Öfrigt lat. *o* (kort) obetonadt i (sedermera) sluten stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *ou)*: *pupplee* 75.

— Lat. *u* obet. + *guttural*, åtföljd af kons. (Se äfv. fr. *a*, *o)*: *vxour* 1678.

fr. UE.

— Lat. *o* bet., kort, + *c'l* (Se äfv. fr. *ei*, *eu*, *ieu)*: *uuelt* 665.

— Lat. *o* bet., kort, framför *r* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *ou)*: *cuers* 643, m. fl.

— Lat. *o* bet., kort, framför *l* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *u)*: *uuellent* 564, *duel* 730.

— Lat. *o* bet., kort, framför *l*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. fr. *e*): *despuelle* 1990.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 711.

— Lat. *o* bet., kort, framför *l* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *o*, *u*): *weult* 740, *uuelz* 860, 1174, *uuelt* 665.

Jmfr. Fleck § 40 och Lothr. Psalt. 40.

— Lat. *o* bet., kort, framför *p* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *eu*, *oe*, *u*): *descuevre* 832, 1462, *astuet* 1329.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 40.

— Lat. *o* bet., långt, framför *r* i öppen stafvelse: *buer* 1366.

— Lat. *o* bet., kort, framför *r* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *o*, *u*): *fuers* 775, *muert* 782.

Jmfr. Fleck § 42.

— Lat. *o* bet., kort, framför *dental*, åtföljd af palat. *e* (Se äfv. fr. *iu*, *ui*): *puesse* 3.

— Lat. *o* bet., kort, framför *t* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *ieu*): *puet* 625, 869, *puelz* 655, 862, 1183, *pues* 689,

Jmfr. Fleck § 40.

— Motsvarande lat. *ui* (Se äfv. fr. *iu*, *u*, *ui*): *fuesse* 1104.

fr. UI.

— Lat. *o* bet., kort, framför *c* med *u* i följ. stafvelse (Se äfv. fr. *eu*): *lui* 1995.

— Lat. *o* bet., kort, + *c* i sluten stafvelse: *nuiz* 1182, *nuilz* 1587, m. fl.

— Lat. *o* bet., långt, + *guttural* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. under fr. *u*): *cuit* 102, *cui* 747, *cuiz* 750, 766.

— Lat. *o* bet., kort, framför *dental*, åtföljd af palat. *e* (Se äfv. fr. *iu*, *ue*): *puist* 4, *puix* 694, 785, 882, 1221, 1411, *puisse* 1230, *hui* 829, *ennuit* 1035, *enuis* 1370.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 70.

— Lat. *o* bet., långt, med *i* i följ. stafvelse (Se äfv. fr. *u*): *tuit* 392, 643, *trestui* 1361 m. fl.

— Lat. *o* bet., kort, framför *st* (Se äfv. fr. *iu*): *puis* 152, 1429, m. fl.

Jmfr. Fleck § 48 samt Lothr. Psalt. § 41.

— Lat. *o* bet., kort, framför *v* i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *eu*, *oe*): *truis* 750, 823, *truix* 1843.

— Lat. *u* bet., kort, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *iu*, *o*, *ou*, *ui*): *andui* 35, *dui* 315, 1263, m. fl.

— Lat. *u* bet., långt, i öppen stafvelse (Se äfv. fr. *u*, *iu*): *venuiz* 72, *saluis* 230, *entandui* 442, *respondui* 443, *pluis* 451, *pluiz* 507, *druis* 733, 1535, *suiz* 1014, 1544, 1968, *nuiz* 1897, *tenui* 1481, *descenduis* 1905, m. fl.

Jmfr. Fleck § 49, La guerre de Metz, sidd. 437 o. 438, Dial. Rom. 1876, sid. 320 samt Lothr. Psalt. § 51.

— Lat. *u* bet. framför *guttural*, åtföljd af kons: *desduit* 393, *destruis* 1586.

— Motsvarande lat. former på *-ui* (Se äfv. fr. *iu*, *u*, *ue*): *fui* 9, 30, 491, *fuit* 294, 343, 769, 796, 1032, 1266, *estuit* 65, *duit* 1611, 1669, *conuit* 1625, *resuit* 1639, *dui* 1775, *connuit* 1900, 1984, *conuist* 1990, *buit* 2004, m. fl.

Jmfr. Fleck § 55.

fr. UO.

— Lat. *u* bet., kort, i öppen stafvelse (Se äfven fr. *ou*, *iu*, *o*, *ou*): *suon* 1271.

Jmfr. Fleck § 52.

Konsonanter.

fr. B.

— *Faller* framför *s* i obet. stafvelse: *oscur* 1895.
„ efter *m*: *plomee* 396.

— *Inskjutes* mellan *m*—*l* och *m*—*r*: *hunblement* 483, *enconbremant* 2008, *chambre* 1172, *chanbre* 1541, *manberoit* 1384.

fr. C.

— Lat. *c* eller *t* + palat *i* inuti ord (Se äfv. fr. *s*, *ss*, *x*): *science* 2, *sapience* 1, *destracies* 489, *glace* 528, *sanblance* 633, *iostice* 686, *drecies* 1014 *ambracai* 2061 m. fl.

— Lat *pt* + palat. *i* inuti ord: (Se äfv. fr. sc): *correcies* 771.

— Lat. *qu* framför *a*: *car* 226,
„ „ „ *e* el. *i*: *lacie* 739, *coiemant* 1143.
Jmfr. Lothr. Psalt. § 105.
„ „ „ *o*: *c'* 227, 539, 1029, 1343, 1478, m. fl.
Jmfr. Lothr. Psalt. § 105.

— Lat. *qu* framför *u: chacun* 50, 887, m. fl.

— Lat. *s* framför *a, e, i* eller *u* (Se äfv. und. fr. *s): ceist* 653, *panceis* 1414, *chacie* 1441, *c'* (se) 808, 895, 991, 992, 1002, 1165, 1172, 1452, m. fl., *ce* (si) 1074, *ces* (suus) 34, 102, 247, 689, 1266, 1325, 1341, 1418, m. fl., *ces* (suos) 63, 205, 245, 257, 278, 989, 999, 1033, 1269, 1485, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 98.

— Lat. *sc: eciant* 2237, 2267.

— Lat. *ss: vossices* 884.

— Tillfogas *parasitiskt* i slutet efter *n: fronc* 499, *froinc* 1890.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 104.

fr. CH.

— Lat. *c* framför *a: bacheler* 394, *sache* 331, *cheuolz* 630, *chiere* 700, *chief* 704, *chatis* 720, *couchier* 914, *pechies* 972, *chernal* 1280, *sacherent* 2033, m. fl.

— Lat. *p* + pal. *i: prochiennement* 333, *sache* 375, *saches* 698, m. fl.

fr. D.

— *Inskjutes* mellan lat. *l—r* och *n—r: uodroie* 581, *woudroie* 1532, *meudre* 893, *uadroit* 1386, *poindre* 319, *vindrent* 453, 1707 (men därjämte äfven *vinrent*) 1732, *tandrai* 592, *remaindre* 1420, m. fl.

— Lat. slutljudande *d* kvarstår i: *ad* 373. Kanske blott parasitiskt? — Jmfr: La guerre de Metz och Chart. franc. samt Accord entre les cheval. du Temple: Romania 1873, sidd. 246 o. 247.

— *Bortfaller* efter *n* (Jmfr. under fr. *t): gran:* 307, 687, 754, 1187, *quan* 299, 737, 746, 1108, 1142, *don* 837, 1153, *pran* 910, *panre* 2045.

Jmfr. *esten:* Dial. Rom. 1876, sid. 301, rad. 80; *dun* ibid. sid. 303, rad. 10; *quam* ibid. sid. 307, rad. 7, m. fl.

— „ efter *r:* (Jmfr. under fr. *t): guar* 919, *gar* 1141, *regars* 1364.

Jmfr. *tar* Dial. Rom. 1876, sid. 303, rad 15.

— „ äfven eljäst i slutet (Jmfr. under *t): voi* 280, *croi* 281, *pie* 1118, 1328, *vai* 1147, 1854.

fr. F.

— Lat. *p: chief* 85, m. fl.

— Lat. *v: neif* 275, *brief* 506, m. fl.

— Förekommer *parasitiskt* efter lat. kort *o: buif* 2040, (Germ. buh).

Jmfr. La guerre de Metz, sid. 450 samt *fuf* (focum) Dial. Rom. 1876, sidd. 326 o. 327, m. fl.

fr. G.

— Lat. *c* i början af ord samt inljudande: *gue* 586, *siegles* 903.

— Lat. *d'c, t'c: iugement* 46, 731, *aragier* 726 *corage* 1186, *targier* 1198, *mesagier* 1309.

— Lat. *i* el. *j:* (Se äfv. fr. *j*): *regete* 717, *gette* 876, *gisse* 939, *gev* 1249.

— Motsvarar lat. *n* (Se äfv. fr. *ng*): *amoig* 1784.

— Lat. *n* + palat. *i (e)* (Se äfv. fr. *gn, n, ng, ngn*): *toig* 1068.

— *Bortfaller* efter lat. *nasal: refraint* 608, *lons* 488, m. fl.

— Motsv. germ. *w: garpis* 597, *esgarder* 764, *garison* 777, *gar* 1141, *gant* 1498; men därjämte tecknadt *gu: guerre* 97, m. fl., *gueredon* 36, *guarison* 838, *guerrai* 940, *guise* 28, m. fl., *guarir* 1010, *guarda* 1584, m. fl.

Jmfr. Romania 1872, sid. 335, § IV.

fr. GN.

— Lat. *n* + palat. *i(e)* (Se äfv. fr. *g, n, ng* och *ngn*): *compaignon* 278, 306, 582, 728, 806, 938, 953, 964, 1026, m. fl. *conpagnie* 441, 996, m. fl.; *conpaigne* 329, *ramoigne* 742, *couoigne* 2200, *moigne* 2366, *pragnent* 2252, *montaigne* 2042, *vaigne* 995, *signor* 1281, 1520 , m. fl.

Jmfr. Romania 1872, sid. 335 samt Lothr. Psalt. § 90.

fr. H.

— *Bortfaller* efter *bestämda artikeln*, part. *de* och *possessif pron. l'ore* 994, *l'arbe* 1300, *d'ore* 1273, *s'onour* 1339, m. fl.

— Bortfaller äfven eljäst i början: *oz* 255, *auoit* 192, m. fl.

— Tillsättes uddljudande: *haut* 1429, m. fl., (men *d'alt* 298, m. fl.).

fr. J(I).

— Lat. *g: ioie* 691, m. fl., m. fl.

— Lat. *j* el. *i* (Se äfv. fr. *q*): *ju* 1616, 1623.

fr. L.

— Lat. *l*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. fr. *ll*): *maruoil* 1518, *orguel* 664 *orguelz* 1159, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 81.

— Lat. *ll*: *acoler* 1287, *fole* 959, *avulei* 2308, m. fl.

— Lat. *r*: *almes* 319 (men *armera* 368).

Jmfr. La guerre de Metz, sid. 448.

— *Bortfaller* i lat. ändelsen *-alis*: *teix* 3, *teiz* 343, 837, 1992, *liqueis* 47, *queis* 760, *queiz* 772, *quez* 832, *que* 2384, *mortei* 1161, m. fl.

Jmfr. Neumann: Zur Laut- und Flexionslehre des Altfranzösichen, Heilbronn 1878, sid. 17 samt Lothr. Psalt. § 84.

I nuvarande lotr. folkspråket: *quée*. Se E. Casquin: Cont. pop. lor. Rom. 1877, sid. 245, rad. 1 opfr.

Men därjämte förekomma: *quel* 1045, 1602, m. fl. *mortalz* 972, *queilz* 836, *quelz* 836, *teilz* 553, 2120, *tal* 811, m. fl.

— „ äfven eljäst efter *a*: *faz* 662, *uat* 1391, *deschaz* 1856, *abe* 2066, *saue* 2397, *tressadrai* 100, *matalant* 1128, *faserai* 960, *mauisties* 977, *mauais* 1068, *mauaix* 1156, *madit* 1088, *sauement* 1239, *uadroit* 1386, *cheuachant* 1444, *sauer* 2195, 2225, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 80.

Men därjämte förekomma: *alt* 298, *falz* 1110, *mal* 810, m. fl., *malz* 717, m. fl., *ualt* 1394, *deschalz* 1897, m. fl. samt *ioiauz* 1833, *leaulz* 973, *igaulz* 506, *leaulment* 962.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 79.

— „ i Lat. *-ello*: *biaz* 374, *biax* 219, *demoisiax* 1257, *biauteil* 640.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 80.

Men därjämte förekomma: *bialz* 24, m. fl., *osialz* 51, *biaulz* ȣ30, m. fl., *biaultei* 227, m. fl.

— „ efter lat. *i*, kort: *ci* 212, m. fl., *i* (ille) 939, 1195, 1339, 1349, 1406, 1461, 1572, m. fl., *uitei* 907, m. fl.

Än i dag i lotr. folkspråket: *i va pleuvé*. E. Casquin: Rom. 1877, sid. 244, rad 11 opfr. Jmfr. La guerre de Metz och Lothr. Psalt. § 84.

— „ efter lat. *i*, långt: *sorcis* 498, *vis* (vilis) 1919, *fiz* 2237. Men därjämte *filz* 362, m. fl.

— „ efter lat. *u*, kort: *coutre* 946, *pous* 789, *douce* 1531, *outre* 613, 1881, *douz* 900.

Jmfr. Dial. Rom. 1876, sid. 291, rad. 4: mas *mot* est gréss chose...

Men därjämte förekomma: *dolz* 1490, *molt* 1176, *doilsz* 516, *doulz* 271, 429, 573, 831, *moult* 686.

— „ efter *o*, kort, både i bet. och obet. stafvelse: *fox* 1034, *tot* 547, *uodroie* 581, *vosices* 852, *uossisse* 1638, *vossices* 884, *vossit* 1054, 1233, *vodrai* 874, m. fl.

Jmfr. Dial. Rom. 1876, sid. 291, rad. 15:
Chascun jor nos *tot* de la via

Men därjämte förekomma: *folz* 859, *fole* 959, *col* 1030.

— *Parasitiskt* förekommer l uti lat. *-atem*, *-atum: citeil* 27, *citel* 59, *biauteil* 640, *pancel* 593, *dauielz* 1383, *priuelz* 1526, *soelz* 1031, m. fl.

Jmfr. La guerre de Metz, sidd. 444 o. 449 samt Lothr. Psalt. §§ 79 o. 80.

— „ efter lat. *e* bet., kort: *eilz* (es) 901, 1470, *elz* (es) 1516.

— „ efter lat. *i* bet., långt: *vilz* 2370.

— „ i 2:dra pers. plur. Pres. af verben: *oeilz* 5, *aueilz* 1222, *veelz* 1673, 1648, 2401, *entandeilz* 1647, *oelz* 2008, 2116, 2305, *oeelz* 2312, *creelz* 2117, 2231.

— „ efter lat. *o*, beton. kort: *puelz* 655, 862, 1183, m. fl.

Jmfr. La guerre de Metz: *polt*, m. fl. I det nutida lotr. folkspråket träffa vi: *feuil* (focum) E. Casquin: Cont. pop. lor. Rom. 1877, sid. 244, rad. 21 opfr.

— „ efter lat. *o* beton., långt, i öppen stafvelse samt kort i sluten stafvelse: *tolt* (totum) 1072, *contrarioulz* 663, *proulz* 228, *besegnoulz* 1104, *angousoulz* 1105, *nolz* (nostros) 430, 1456, *volz* (vostros) 1974.

Jmfr. La guerre de Metz, sid. 449.

— „ efter lat. *u* beton., kort, i öppen stafvelse: *doulz* (duos) 271, 932, 1470, 2284, 2368, *andoulz* 2348.

— „ efter lat. *u* betonadt, långt: *amenteulz* 8, *nulz* (nudus) 1820.

Jmfr. La guerre de Metz, sid. 450 samt Docum. en pat. lor. Rom. 1872, sid. 341, rad. 15: *soulz* (subtus).

— „ efter lat. *au* bet. *pol* (paucum) 888, 965, 1273, 1394, *poul* 1121.

Jmfr. Fleck § 60 samt La guerre de Metz sid. 449.

fr. LL.

— Lat. enkelt, midtljudande *l: teilles* 345, *ascolle* 379, 380, *escolle* 247, 1558, *parolle* 247, 1556, *illes* 160, *uuellent* 564, *baille* 821, *soullemant* 935, *sollemant* 1023, *soulle* 1825, *salle* 1350, *sallit* 1568, *uoilles* 1715, *malle* 1935; men därjämte förekommer enkelt l.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 81.

— Lat. *c'l: aparallement* 799, *paralle* 1509.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 81.

— Lat. *l*, åtföljdt af palat. *i* (Se äfv. under fr. *l) mollier* 737, 1039, 1106, m. fl., *moillier* 915, 2280, *exillies* 1832, 1938, *meruoille* 952, *maruoille* 1508, *ailles* 1472, *despuelle* 1990, *orgulle* 1991.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 81.

fr. M.

— Lat. *mn* och *m'n* (Se äfv. under fr. *mm*, *nnm* och *nn): damage* 657, *fame* 1601.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 88.

— Lat. *n: em* (framför *d*) 1348, *em* (framför *l*) 982, *em* (framför *p*) 705, 791, 1273, m. fl., *am* (framför *p*) 854, *em* (framför *vokal*) 1727, m. fl.

Därjämte förekommer äfven *n*.

Jmfr. Romania I sid. 337.

— Lat. *n'm: ame* 692, m. fl.

— *Bortfaller* framför *b:* (Jmfr. härmed bortfallandet af *n): remabre* 624, *remabrei* 1150.

Än i dag i lotr. folkspråket: *Qua* i feurent pa lo *chas*. E. Casquin: Cont. pop. lor. Rom. 1877, sid. 244, rad. 8 opfr.

Jmfr. dessutom: en *seblance* d'une trop belle fame. Chart. fr. Apend. VIII B, sid. 38.

fr. MM.

— Lat. enkelt *m* både midtljudande o. uddljudande: *aimme* 267, 584, 1052, *aimmes* 654, *antraimment* 808, *commance* 956, *comme* 1531, *claimment* 2098, *mmult* 736.

Jmfr. La guerre de Metz, sid. 441.

— Lat. *m'n:* (Se äfv. fr. *m*, *nm* och *nn): fammes* 601, 702, 970, 892, m. fl., *damme* 1201, 1590, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 88.

fr. N.

— Lat. *gn*, midtljudande (Se äfv. fr. *ng): poin* 1346.

— Lat. *m* (Se äfv. fr. *m): con* 1112, *cun* 1106, *anduj* 291, *sanblance* 633, 1093, *asanblei* 788, *resanble* 1158, *riens* 43, *raenson* 84, *reconte* 12, *conte* 635, *manbres* 726, *chanbre* 912, 1541.

Men därjämte: *samblant* 929, *chambre* 1172, m. fl.

— Lat. *m'n* (Se äfv. fr. *m*, *mm*, *nm* och *nn): dan* 305.

— Lat. *n + i + vokal* inuti ord (Se äfv. under fr. *g*, *gn*, *ng*, *ngn): conpains* 734, 831, 900, 1667, m. fl.

— *Bortfaller* framför *d: remadras* 1449.

Jmfr. *amade* la colpe on ale nast: Dial. Rom. 1876, sid. 307, rad. 2.

I lotr. nutida folkspråket: *qua* (quando) Cont. pop. lor. Rom. 1877, sid. 244, rad. 8 opfr., *attada* (= fr. attendant) Ibid. rad. 18 opfr.

Jmfr. äfv. Diez. Grammatik der Rom. Spr., vierte aufl., del. I, sidd. 449—450.

— „ framför *g: loguemant* 1260, *maigai* 2004, m. fl.

— „ framför *m: emi* 1541.

— „ framför *s: mostrent* 40, *aprist* 257, *desmesure* 414, *illes* 160, *mostrer* 1064, *mostrera* 1847, *mostre* 2235, *masons* 1874, m. fl.

Jmfr. *mossignour:* Docum. en pat. lor. Rom. 1872, sid. 351, X, 2, 5, 6, m. fl.

— „ framför *t: tat* 818.

Jmfr. Diez Gram. der Rom. Spr. del. I, sidd. 449—450 samt: *encotre*, Dial. Rom. 1876, sid. 287, XII rad. 11, *hotoit*, Ibid. sid. 289, XIII, rad. 10, *fiace* (fidentia) Ibid. sid. 279, V, rad. 3, m. fl.

Faller äfven i det nutida lotringiska folkspråket: *ava* (= avant) Cont. pop. lor. Rom. 1877, sid. 244, rad. 17 opfr., *attada* (= attendant) Ibid. rad. 18 opfr., *saouta* (= sautant) Ibid. rad. 19, *da* (= dans) Ibid. rad. 22, m. fl.

— „ framför *v: couient* 1421, 1557.

— „ äfven slutljudande: *v* 1770 (= unus; följande ord börjar med *m)* 216 (följande ord börjar med *f)*, *sou* (= suum; följande ord börjar med *b)* 629.

I nuvarande lotr. folkspråket: *bé* (= bien), Cont. pop. lor. Rom. 1878, sid. 546, rad. 25 opfr., *ché*, Ibid. rad. 33, m. fl. Jmfr. Diez, Gram. del. I, sidd. 449—450 samt Lothr. Psalt. § 94.

— *Parasitiskt* förekommer *n* framför *guttural: encoison* 965.

Jmfr. *enxample*, Dial. Rom. 1876, sid. 299, rad. 39, m. fl. Jmfr. äfv. Lothr. Psalt. § 93.

— „ framför *l: nunl* 363, 403, 543, 653, 657, 664, 969, 1278, m. fl., *nunlz* 344, 933, 1004, 1182, 1231, 1338. (Ang. dirivationen jämför Paul Meyer i Romania 1877, sid. 45, 20. Burguy deriverar den lotringiska formen af *ne-unus*. Se Burguy, del. I, sid. 182).

Men därjämte förekommer äfven: *nunz* 1024, *nuns* 2233, m. fl.

— „ framför *dental: randi* 1318.

— „ äfven i följande ord: *on* (= ou = à le) 620, 1076, 1169, 1196. *on* (ubi) 839, *don* (= dou) 1511, *on* (aut) 1977, *lan* 745, 1124, 1672.

Jmfr. Rom. 1872, sid. 334, samt: *on* ban de Pargney, Docum. en pat. lorr. Rom. 1872, sid. 342, II rad. 8, Amade la colpe *on* ale nast, Dial. Rom. 1876, sid. 307, XXX, rad. 2. Les bleis qui sont *on* greniers: La guerre de Metz v. 5, c, m. fl.

I stället för *on* finna vi äfven: *om* 641, 1294.

fr. NM.

— Lat. enkelt *m* (Se äfv. fr. *m): conmansai* 879, m. fl.

— Lat. *mm: genme* 955.

— Lat. *m'n*: (Se äfven fr. *m*, *mm*, *n* och *nn): fanme* 470, 800, 815, 935, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 88.

fr. NN.

— Lat. *m'n* (Se äfven fr. *m*, *mm*, *n* och *nm*): *danne* 593.

— Lat. enkelt *n*: *ammoinne* 271, 353, *Atheinne* 304, *Athainne* 387, m. fl., *reponnent* 2043, *chainne* 2196, m. fl., *demoinne* 722, 755, *uilainne* 723, 889, *poinne* 754, 888, 959, 1151, 1173, *moinne* 1260, *mecinne* 813, 847, 1177, *medicinne* 886, *racinne* 887, *felannie* 977, 1158, *enclinne* 1139, *sainne* 1178, *chacunne* 1252, *harminne* 1426, *tiennent* 1536, *nonne* 1589, *donnoient* 397, *annours* 1380, *annour* 1640, *annorez* 1785. Samt uddljudande: *nnuit* 1124 och *nnulz* 1117.

Jmfr. La guerre de Metz, sid. 441 och Lothr. Psalt. § 95.

fr. NG.

— Lat. midtljudande *gn* (Se äfv. under *n*): *poing* 821, 1635.

— Motsvarar lat. *n* (Se äfv. under fr. *g*): *doing* 1482, 1636.

Jmfr. Romania I, sid. 335.

— Lat. *n* + palat. *i* (*e*) (Se äfv. fr. *g*, *gn*, *n* och *ngn*): *toing* 361, *conpaings* 986, 1500, *baing* 2440.

fr. NGN.

— Lat. *n* + palat. *i* (*e*) (Se äfv. under fr. *g*, *gn*, *n* och *ng*): *aprangne* 311, *Espaingne* 328, *maingne* 1662, *gaingneres* 2130, *gaingne* 2132.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 90.

fr. P.

— Kvarstår i: *conpe* 1019.

— *Bortfaller* framför flexiviskt *s*: *tans* 256, *cors* 508, *dras* 946, m. fl.

— „ finalt: *chie* 1565.

fr. PP.

— Lat. enkelt *p* både udd- och midtljudande: *pupplee* 75. (Därjämte förekommer: *pupble* 2071) *pperdicion* 1831 (efter *a*).

fr. QU.

— Lat. *c*: *vanquissent* 404, *quiens* 671, *fesique* 793.

— Lat. *qu*: *quier* 737, *queils* 836, *quan* 1384, m. fl. Skrifves äfven blott *q*: *qoi* 863, 2300, *qerrai* 857.

fr. R.

— Lat. *l*: *enconbremant* 2008, *corpe* 2214, 2362, *corpes* 2245. Jmfr. La guerre de Metz sid. 448.

— ***Bortfaller*** framför *b*, *c*, *m*, *n*: *habergier* 1825, 1870, *paler* 919, *sacles* 496, *sacle* 492, *mabre* 1577, *chanel* 1478, 1234.

Jmfr. La guerre de Metz, sid. 448 samt Diez del. I, sid. 126.

Motsatsen äger rum i: *meurt*. Docum. en pat. lor. Rom 1872, sid. 336.

— „ , på grund af dissimilation, i: *manberoit* 1384, *panre* 2044, *pandre* 2093. Dessutom faller r i *pous* 2038.

Jemf. Lothr. Psalt. § 87 samt Diez del. I, sidd. 224—225.

— „ slutljudande i inf. efter lat. typen på- *are*- *ēre* och- *ire* äfvensom hos andra ordklasser: *noncie* 1517, *couchie* 546, *redracie* 2011, *plore* 2223, *avoi* 1054, *serui* 2442, *soi* 2240.

Jmfr. Diez, del I, sid. 126, Lothr. Psalt. § 87 samt: por *conforte*. Dial. Rom. 1876, sid. 279, V, rad. 11.

Armei (= armare) *delivreis* (deliberare) Docum. en pat. lor. Romania 1872, sid. 336.

Åfven i nutida lotringiska folkspråket: Qua i feurent *pa* lo cha. E. Casquin: Cont. pop. lor. Rom. 1877, sid. 244, rad. 8 opfr.

— „ i infinitiver efter lat. typen på *ĕre*: *prematte* 741.

Jmfr. Diez, del. I, sid. 225 samt Lothr. Psalt. § 87. Åfven nutida lotr. folkspråket: *batte* (= battere) Cont. pop. lorr. Rom. 1878, sid. 547, rad. 2 opfr., rad. 3 samt rad. 13 opifr. m. fl. m. fl.

— Metatesis äger rum i: *prorai* 958.

— ***Parasitiskt*** förekommer r inuti ord i: *mire* (Se Tobler, Romania 1873, sid. 243) 787, 790, 794, 1435, *coruerture* 2199, 2311.

Jmfr. Loth. Psalt. § 87.

— „ i slutet af ord, i part. passé, öfriga verbalformer samt hos substantiv: *torner* 652, *esgarder* 2321, *demorer* 2324, *escripturer* (scripturas) 320, *amistier* 1042, *chierter* 2477.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 87 samt Quand il jure q'i l'ait *gaaingnir* et l'ait perdut: Chartr. franc. Apend. VIII, sid. 38. — il furent *recerchier:* Docum en pat. lor. Rom. 1872, sid. 349 VIII, rad. 4.

fr. RR.

— Lat. enkelt *r: ierrent* 80, *erre* 1373, *norric* 459, *marreroent* 462, *darrieres* 491, *pierres* 494, *porquerroie* 835, *querrai* 857, *querra* 875, *guerrai* 940, *garrir* 953, *querre* 1034, *verra* 1011, *contr arre* 1354, *morrai* 1413, *verrai* 1543, *occirre* 1955, m. fl. m. fl.

fr. S.

— Lat. *c* framför *e* el. *i* i: *sa* (ecce hac) 309, *si* 92, *se* 56, 80, 340, 430, 560, 651, 690, 738, 760, 832, 836, 861, 878, 900, 972, 976, 1248, 1266, 1324, 1336, 1361, 1369, m. fl. *sa* (ecce istum) 895, 1452, 1484, 1498, m. fl. *sai* (ecce istum) 901, *ise* 1059, *plasir* 705, *gesoit* 807, *salei* 863, *sarchier* 847, *loisir* 1176, *apersoit* 1261, *fasoient* 1305, *seans* 1362, *resuit* 1639, men därjämte: *celer* 882, m. fl. m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 98.

— Lat. *s* framför *u* (Se äfven under fr. *c*): *ses* 1725, *sa* 1354, *son* 11, m. fl.

— Lat. *t* el. *c* + palat. *i* (Se äfven under fr. *c*, *ss* samt *x*): *fason* 486, *tanson* 1186, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 98.

— Motsvarar lat. *t's*, (Se äfven under fr. *z* och *x*): *fais* 1157, *ens* 1190, *delis* 1269, *ples* 187, *ans* 479, *soies* 1434, *oistes* 1509, *issius* 7, *geteis* 37, *agardeis* 107, *eslassies* 108, *parleis* 334, *aleis* 335, *sachies* 430, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 97.

— Metatesis i: *jneslement* 1327, 1459.

— Ändelse i 1:sta pers. sing, pres. indik. i alla konjugationerna: (Se äfven fr. *z* och *x*): *cuis* 766, 776, 1324, *regars* 1364, *truis* 750, 823; *vois* 744, 1016, 1034, 1356, *estans* 749, *uis* 1951, *pleuis* 854, *suis* 370, 1409, *resuis* 754, m. fl. Men därjämte förekomma: *cui* 747, *cut* 812, *cuit* 1389, 1492, *doing* 1482, *otroi* 1493, *oitroi* 1498, *aim* 429, *croi* 1112, 1502, *sa* 1548, *remain* 1363, 1456, *uoi* 1365, 1433, *di* 1380, 1476, *part* 1455, m. fl.

— *Bortfaller* i det tonlösa fr. prefixet *es*, vare sig det kommer af lat. *ex* eller ej: *agardeis* 107, *agardeure* 503, *atent* 612, *achafer* 622, *afroi* 644, *afroie* 1184, *aragier* 726, *aponde* (sponda) 1190, *apoze* (sponsa) 1467, *apouze* 1483, 1486, *aposai* 1787. Men därjämte former med *es*.

Jmfr. La guerre de Metz, sid. 451.

— „ framför *guttural: chacun* 50, *iuques* 2062.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 102.

— „ framför *m: pameis* 895, *pame* 1711, *tramis* 1649, m. fl.

— „ framför *n: jneil* 403, *inellemant* 1568, 1968.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 102.

— „ framför *p: apre* 568, *pamez* 610, *pameis* 895, *repondit* 1459, *sopirant* 1489, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 102.

— „ framför lat. *t: atenir* 869, *tot* 1076, *fuit* 1008, 1100, *vossit* 1054, 1233, *osszat* 555, *prit* 1346, *lassat* 1407, *habergct* 1870, *arasonet* 1871, *parlait* 1988, *trites* 1949, *setu* 2121, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 102 samt: La moie volunté ne *luxit* ne ne fust néz: Dial. Rom. 1876, sid. 299 XXVII, rad. 18. — et comandait meissire au prevot — qu'il *rendit* les homes: Doc. en pat. lor., Rom. 1872, sid. 347, rad. 9. — et li requist qu'il la *lassat:* Chartr. fr. Apend. VIII B, sid. 38, m. fl.

— „ i slutet där det eljäst plär förekomma som böjningsändelse. Detta gäller såväl substantiv som adjektiv, bestämda artikeln och pronomina som verb o. räkneord: *cor* 1718, *estoille* 2018, *la* (les) 100 m. fl, *ma* (lat. meus) 1550, *ta* (tuus) 1592, *sa* (suus) 1354, m. fl. *sa* (suos) 120, 122, m. fl. *ai* 1595, 2082, *a* 2108, *parlasse* 660, *troi* 2021, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 102 samt: a cu *ajoste* tu fai: Dial. Rom. 1876, sid. 277 IV, rad. 1. Tu lo *m'é.* Ibid., sid. 288, XIV, rad 3. Tu nos *a* veincu: Chartr. franc., sid. 39. Apend. XIII B. Ajoste devant *té* ouz: Dial., sid. 307, XXX, rad. 26. Et li requist qu'il la lassat celle neut leans que *la* bestes sauvages ne la devorassent. Chartr. fr. Apend. VIII B., sid. 38. Et quant de de-

speration il couroit a *sa* biens. Ibid., sid. 39. Au jor *da* biens. Ibid. — Les consideration de *sa* defautes, Ibid. m. fl.

— „ efter *n* och *r: tra* 1962, *ver* 1168, *for* 1247.

— *Parasitiskt* framför *t: sost* (sapuit) 114, 384, *ost* (audit) 106, *ost* (habuit) 56, 64, 78, 112, 488, 500, m. fl., *ceist* (sapit) 653, *most* (muttum) 895, 1217, 1452, *uast* (valet) 1392, *ois* (habuit) 1779, *oist* (*audivit*) 2128, *onst* (habunt) 2259, *ast* (habet) 1072, 2241, *vostre* 181, *vost* (voluit) 2387. Men därjämte *sot* 98, *ot* 38, 498, m. fl.

Jmfr. Docum. en pat. lor. Rom. 1872, sid. 344, III, rad. 6: — *Fust* (fuit): Accord entre les chev. du Temple. Rom. 1873, sid. 246.

— „ i slutet: *cors* 716, 1169, *ragars* 628, *orguelz* 1159, *traisons* 1158, *masons* 1874, m. fl. m. fl.

fr. SC.

— Lat. *c* framför *e* (Se äfven under fr. *ss* och *x): isci* 2299.

— Lat. *p* + palat. *i* inuti ord (Se äfven under fr. *c): nosces* 797, 802.

— Lat. *s* efter *n* (Se äfven under fr. *x): pansce* 1349.

fr. SS.

— Lat. *c* framför *e* (Se äfv. under fr. *sc* och *x): fassoient* 2360.

— Lat. *s* föregånget af *l: vossices* 884.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 98.

— Lat. *st: agoisse* 686, m. fl.

— Lat. *c* el. *t* + palat. *e* el. *i* (Se äfven under fr. *c*, *s* och *x): fasse* 260, *piessa* 307, *puesse* 3, *destrasse* 619, *traisson* 729, *chasse* 751, *porchassait* 844, *drasse* 481, *redrasse* 896, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 98.

— Lat. *x* mellan vokaler (Se äfven under fr. *x): assor* 221, *lassier* 749, *lassent* 1167, m. fl.

fr. SSZ.

— Lat. enkelt *s* mellan vokaler (Se ufven under fr. *x* och *z):* osszat 555.

Men därjämte tecknas detta s-ljud äfven ofta med enkelt *s*. Jmfr. La guerre de Metz, sid. 446.

fr. SZ.

Lat. slutljudande *s*, ej föregånget af *t* (Se äfven under fr. *x* och *z*): *doilsz* 516.

fr. T.

— Parasitiskt i: *et* (ad) 686, 1289, 1992, m. fl. Äfven skrifvet *ett*: 1267.

— Lat *d* i slutet af ord, i synnernerhet efter en *nasal*: *respont* 300, *ent* 784, *grant* 1163, 1173, *prant* 1196, 1510, *respont* 1321, *entant* 1344, *comant* 1409, *mont* 267, 431, m. fl. *vat* 1868, *froit* 551, m. fl.

— *Bibehålles* i 3:dje pers. sing. Pres. Indikat. i följande verb: *lait* 848; *ceist* 653, *at* 693, *ait* 718, *weult* 740, *wult* 784, *seit* 1368, *uat* 1391; *refait* 615, *faut* 561, *conplaint* 683, *destroint* 760, *plaint* 761, *apercoit* 767, *estaint* 951, *trait* 1120, *joint* 1168, *point* 1169, *destroint* 684, 760, *plaint* 1417; *descrit* 634, *dit* 635, *essaut* 763, *madit* 1088, *couient* 1421, *saut* 1544, *muert* 782, m. fl. m. fl.

— „ i 3:dje pers. sing. Pres. Konj.: *ast* 738, *aut* 1316, *claint* 118, *ranvoit* 262, *lait* 262, 316, *saut* 289; *at* 1145, m. fl.

— „ i 3:e pers. sing. Perfekt: *antrat* 1149; *ot* 38, m. fl., *ost* 36, m. fl., *fuit* 1273; *mist* 1215, *quist* 1216, 1466, *prit* 1346, *respondit* 1453, *dist* 1217, *gesit* 1267, *oit* 1522, *sallit* 1568, *vit* 1570, m. fl.

— *Bortfaller* alltid i part. passé samt i substantiv på- *atem*.
Jmfr. Romania 1872, sid. 331.

— „ i 3:dje pers. Sing. Pres. Indikat: *remabre* 624, *otroie* 649, *renoie* 647, *agoisse* 686, *iostice* 686, *regete* 717, *demoinne* 722, *resanble* 736, *poize* 738, *ramoigne* 741, *renouelle* 743, *troeve* 752, *demande* 759, *plore* 761, *apelle* 780, *mande* 787, m. fl. m. fl.; *quier* 1228, 1259, *destroin* 1416, *soffre* 1256; *a* 822, *ai* 124, m. fl., *ei* 2245; *es* 1592, m. fl.
Jmfr. Lothr. Psalt. § 97.

— „ i 3:dje pers. sing. Fut.: *tornerai* 906, *guerrai* 940, *ferai* 1154, *ier* 1157, m. fl. m. fl.

— „ i 3:dje pers. Sing. Pres. Konj: *uoie* 818, *pusse* 825, *gisse* 939, *puesse* 3, *doie* 1663, *puisse* 1230; *requiere* 707, *face* 1207; *repante* 1542, m. fl.

— *Bortfaller* Både *n* och *t* falla i 3:dje pers. plur. Pres. ind. och Perf. ind.: *entre* 1504, *encontre* 1894, *mette* 2348, *iere* 1440, 2352, *fure* 1700. I *prannet* 1872 faller endast *n* och i *on* 461, 2378, m. fl. blott *t*.

Jmfr. II perres de chause nueves qui *avoe* coustei: Doc. en pat. lor. Rom. 1827, sid. 350 VIII, rad. 25. Ou que je fui mé mal me *porsoeve*. Dial. Rom. 1876, sid. 275, II, rad. 9. Trestu fremissent et forsenne encontre moi, Ibid. sid. 277, III, rad. 7. Mais il ne reposent et plus *forsanne*, Ibid. sid. 279, V, rad. 18. — Såsom ett motstycke härtill träffas äfven *nt* för *t:* — La memore de l'ardor d'enfer *escloent* l'ardor de luxure; la poine de fornicacions *venquent* li paors. Dial. sid. 291, Ibid. sid. XIX, rad. 5. Li esgarz fait la panse desleal, *nevrent* lo cuir, Ibid. sid. 309, XXXI, rad 16 etc.

— „ i 3:dje pers. Sing. Perfektum: *ala* 1290, *leuai* 1323, *rouai* 1406, *trouai* 1503, *antandi* 1488, *respondi* 1489; *reuin* 1217, *soffri* 1405, *oi* 1458, *descouri* 1539, m. fl.

— „ efter *l*: *mul* 1032.

— „ efter *n* (Jmfr. und. fr. *d*): *tan* 1205, 1408, *quan* 1408, m. fl. Men därjämte: *avisant* 90, *deuisant* 91, *avenant* 504, *seant* 505, m. fl.

— „ efter *r* (Jmfr. med fr. *d*): *par* 108, *per* 111, *por* 1865, *cor* 461, *mor* 2351, *ier* 1157. Jmfr. remanbre toi del niant *cer* (certum) jor de ta mort: Dial. Rom. 1876, sid. 291, XIX, rad 13.

— „ äfven i följande ord: *doi* 1211, *trestui* 1361, *tui* 1722, 2155, *tu* 1842, *to* 1740, *e* 1525, 1527, 1942, 2149, m. fl.

— *st* faller i: *sa* 1362, 1452, 1484, 1498, m. fl. *sai* 901, *ise* 1059, *lassa* 1006. (Jmfr. härmed under *s* som bortfaller framför *t*).

— *Inskjutes* mellan *s* och *r*: *mistre* 35, *istra* 128, *reconoistro* 648.

— *Parasitiskt* insmyger det sig i slutet af substantiv, pronomina, adverb och i 1:ste pers. sing. Pres. Indik. samt part. passé: *sert* (servus) 1225, *ort* 1215, *baront* 2230, *luit* 1981, 2455, *tropt* 1163, 1554, 2144, *uuelt* 588, 908, 1016, 1388, 1952, 2224, *occist* 2129, 2330.

Jmfr. Lothr. Psalt. §. 97 samt: *moit* (me) Dial. Rom. 1876, III, sid. 277, rad 13 opfr. Li peremir est covoitise qui est racine de tous *malt:* Chartr. franc. Apend. VIII, sid. 19.

fr. TT.

Lat. enkelt *t* mellan vokaler: *putte* 589.
Jmfr. La guerre de Metz: *touttes*, m. fl.

fr. (V) U.

v och *u* ha samma användning och ersätta hvarandra: *uille* 77, *uie* 103, *uuelt* 69, *jvstice* 2217, *gev* 1249, m. fl.

— Lat. *v* faller när det blir finalt: *grie* 1418, *sert* 1225.

fr. W.

— Lat. *v: weult* 746, *wult* 784, *woudroie* 1532, *wie* 73, m. fl.

— Har ibland samma valör som *vu* el. *uu: wel* 939, 1036.

fr. X.

— Lat. *c* framför *i* (Se äfv. under fr. *sc* och *ss)*: *fix* 1660, 2129.

— Lat. *s* efter *n* (Se äfven under fr. *sc): poix* 607.

— Lat. *s* mellan vokaler (Se äfven under fr. *z* och *ssz): uix* 1576.

— Lat. *ss* (Se äfv. under fr. *z): mix* 644, 758, 959, 1030, 1118, 1151, 1173.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 99 d).

— Lat. *c* el. *t* + palat. *i* (Se äfven under fr. *c*, *s. ss): palaix* 816, 928, 1294, 1342, m. fl. *puix* 651, 785, 1221, 1411, 1423, *faix* 690, m. fl.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 99.

— Lat. *x* mellan vokaler (Se äfven under fr. *ss*) *axaucerent* 28,

Jmfr. Lothr. Psalt. § 99.

— Lat. slutljudande *s*, ej föregånget af *t* (Se äfven under fr. *sz*, *z): teix* 3, *cortoix* 605, *maix* 651, 707, 1111, *deux* 674, 738, *paiix* 787, 1449, *paix* 981, *iemaix* 817, *ieux* 871, *mauaix* 1156.

Jmfr. Lothr. Psalt. § 99 samt La guerre de Metz, hvarest *plux* (v. 17, g), m. fl.

— Ändelse i 1:sta pers. Sing. Pres. indikat. (Se äfven under fr. *s* och *z): truix* 1843, m. fl.

— Insmyger sig *parasitiskt* i: *oix* (habui) 1478, *uix* 1612.

— Har valören *us* i: *demoisiax* 1257, *dex* 1586, m. fl.

fr. Z.

Nyttjas ungefär i samma utsträckning som *s*. Börjar dock aldrig ett ord.

— Lat. *c*, föregånget af kons. och efterföljdt af *e*: *donzeil* 1438.

— Lat. *s* mellan vokaler (Se äfven under fr. *ssz* samt *x*): *oze* 569, *choze* 560, 568, 724, *noize* 941, *guize* 988, *roze* 1041, m. fl. m. fl.

— Lat. *ss* (Se äfven under fr. *x*): *laz* 744.

— Lat. slutljudande *s*, ej föregånget af *t* (Se äfven under fr. *sz* och *x*): *doiz* 679, *mieulz* 705, *folz* 751, *bialz* 759, *malz* 760, *queiz* 772, *sez* 782, *doulz* 831, *uuelz* 860, *pluiz* 1230, *elz* (es) 1516, m. fl.

— Lat. *s* föregånget af *d* el. *t* (Se äfven fr. *s*): *lez* 1171, *sorz* 37, *piez* 109, *reuenuz* 1164, *arestuz* 1165, *amenteulz* 8, *venuiz* 72, *neiz* 38, *chasez* 39, m. fl. m. fl.

— Ändelse i 1:sta pers. Sing. Pres. Ind. (Se äfven under fr. *s* och *x*): *ainz* 650, 1520 *cuiz* 750, *diz* 1397, *suiz* 959, 1410.

— Användes *parasitiskt* i: *oz* (habui) 255, *soz* (sapui) 1672.
Jmfr. Lothr. Psalt. § 102.

GRAMMATIK.

Bestämda artikeln.

Singularis.

	Maskulinum.	Femininum.
Nomin.	*li* 24, m. fl.	*la* 52, m. fl.
		—
Akus.	*lo* 1577, m. fl.	*la* 10, m. fl.
	lou 504, m. fl.	*lan* 745, 1124, 1672.
	le 1576, m. fl.	*le* 950, m. fl.
	l' 519, m. fl.	*l'* 45, m. fl.
Prep. Kasus:	*dou* 5, 7, m. fl.	*de la* 301, m. fl.
	del 267, m. fl.	
	deu 2261	
	don 1512	
	au 264, m. fl.	*a la* 273, m. fl.
	a 1865, m. fl.	
	on 357, 517, 612, m. fl.	
	om 358, 520, 641, m. fl.	
	el 609, m. fl.	*en la* 2151, m. fl.

Pluralis.

Nom.:	*li* 31, m. fl.	*les* 406
Akus.:	*les* 132, m. fl.	*les* 488
	la 100	
Prep. Kasus:	*des* 54, m. fl.	
	de 2227	
	as 8, m. fl.	*as* 1716
	a 2471.	

Obest. artikeln.

Nom.:	*vns* 1407, m. fl.	
	v 1770	
Ob. Kas.:	*un* 86, m. fl.	*une* 246, m. fl.
	vn 220, m. fl.	*vne* 1097, m. fl.

Substantiv.

I. De substantiv, — alla feminina — som bildats efter typen af lat. Första deklinationen, hafva samtliga i *Nom. Sing. e. Ob. Kasus Sing.* visar både *e: esperance* 985, m. fl. och *es: corpes* 2245. *Nom. Plur.* ändas på *es* (*ez*), så ock *Ob. Kas. Plur.*: *estoilles* 1716, m. fl.; dock utelämnas ofta *s*: *choze* 321, *estoille'* 2018, m. fl.

Detta i ändelsen förekommande *s* är redan stumt, ej blott i denna utan äfven i de öfriga deklinationerna. Härigenom uppstår stor villervalla. Ibland vidhänger skrifvaren äfven andra bokstäfver som jämväl öfvergått till döda grafiska tecken, t. ex. i *escripturer* 320, m. fl. (jfr Ljudlagarna).

II. De efter typen af lat. Andra deklinationen bildade, af hvilka samtliga äro maskulina, (utom *ior* 744, som här i det vanl. uttrycket: *tote ior* blifvit femininum) ha i *Nom. Sing. s* (*z*, *x*): *murs* 129, *filz* 1747, *deux* 289, m. fl.; men *sakna det stundom: dan* 307, *ior* 2007, m. fl. I *ob. Kasus Sing.* ha de ingen böjningsändelse: *iugement* 46, *ragart* 659, m. fl.; men äfven förekommer *s* (*z*): *ragars* 628, *espanz* 110. *Nom. Plur.* har dels *ingen böjningsändelse: dieu* 40, *mur* 80, m. fl., dels *s*: *murs* 76. *ob. Kas. Plur.* har *s*.

III. De substantiv, hvilka lat. Tredje deklinationen tjenat till typ, äro både maskulina och feminina. *Maskulinerna* hafva merendels i *Nom. Sing.* antagit *s* (*z*): *hons* 782, *homs* 1004, *homes* 2168, *lais* 499, *cuers* 545, *quiens* 671, *freres* 34, *peres* 314; — *sires* 41, 130, 1266, m. fl. *compains* 102, *conpainz* 1550, m. fl., *empereres* 328; men *därjämte förekommer: cor* 1718, m. fl.

I vv. 335, 1333 och 1650 står *peres;* men *s* är här tydligen blott grafiskt tecken. Det samma gäller om *sires* i vv. 734 och 1592, samt om *sires* 144 och *empereres* 2254, hvilket framgår af rimorden, hvad beträffar de senare.

Ob. Kas. Sing. har *ingen böjningsändelse: signour* 44, *cuer*, m. fl.; men därjämte förekommer *s: cors* 609, 620, 632, *saluiz* 1318.

Nom. plur. har *ingen böjningsändelse: conpaignon* 256, 1621, m. fl. *ancessor* 387, *parant* 455, m. fl. *Ob. Kas. Plur.* har ändelsen *s*, som dock saknas i *home* 2267.

Femininerna ha i *Nom. Sing.* dels *s* (*z*): *mors* 617, 1009, *flors* 1041, *lois* 1593, *rie*ⁿ*s* 1399, *gens* 2067, *nuiz* 1182, 2007, *nuilz* 1587; — *colors* 827, *amors* 566, 574, 664, 1193, 1275, m. fl., *dolors* 567, 837, 1009, *annours* 1380, *enors* 1386, *languors* 836; *veriteis* 1621, *pities* 1673,

bialteis 2364, *citeiz* 170, 178, 2472; — dels *utan s: flor* 637, *gent* 469, *mollier* 1809; *mere* 2265; *biauteil* 640.

Ob. Kas. Sing. ingen böjningsändelse: ennour 45; *citei* 207; *raenson* 84; *rien* 383, 2030; — men *äfven s: valors* 1091, *traisons* 1159, *riens* 101, 141, 688, 1533, *masons* 1874, m. fl.

Egennamn: I *Ob. Kas.* förekommer både *Athainne* 166, 1852, 1940, och *Athainnes* 198, 206, 1288, 1444, 1654, 1756, 1819, m. fl. De öfriga egennamnen hafva alltid samma form och äro lika i Nom. och Ob. Kas.: *Euas, Athis, Prophilias,* m. fl.

Om de parasitiska bokstäfverna *l* (*citeil* 406, m. fl.), *t* (*ort* 1215, *baront* 2230) och *r* (*amistier* 1042) se ljudl.

Adjektiv.

De adjektiv som komma af en lat. typ med 3 ändelser efter I o. II dekl. ha i *Feminium e.* Ett undantag härifrån är dock *loings* (?) 356. De adjektiv som bildats efter en Lat. typ med 2 eller 1 ändelse pläga ha *samma form för Mask. och Fem.* och ändas vanl. i *Nom. Sing.* på *s; Ob. Kas. ingen ändelse. Nom. Plur: s* och *Ob. Kas. Plur: s.* Ex.: *grans* 17, 157 (Nom. Sing. Fem.), *gran* 21 (ob. Kas. Sing. Fem.), *brief* (Ob. Kas. Sing. Fem.) 506, *grans* (Nom. Plur. Fem.) 162, *grans* (Ob. Kas. Plur. Fem.) 397.

Särskild feminin form på *e* till skilnad fr. Maskul. visar *douce* 503, 1040, 1531. Ett undantag härifr. gör *doulz* 574. I *mandre* 180 och *grant* 501 (båda Nom. Sing. Fem.) har *s* fallit.

För öfrigt är om alla adjektiv att märka att s (*z*, *x*) ofta mot regeln tillsättes: *chatis* 1918, 1950, m. fl. och att det ibland försummas där det borde stå.

Personligt Pronomen.

Singularis.

	1:sta Person.	2:dra Person.
Nom.:	*ie* 1549, m. fl.; *i'* 766, m. fl.	*tu* 1595, m. fl.
	ge 258, 1774, m. fl.	
Akus.:	*me* 1554, m. fl.	*te* 1555 (framför Imper.)
	moi 367, m. fl.	921 (efter Imper.)
	m' 1552, m. fl.	*t'* 1599, m. fl.; *toi* 432, m. fl.
Dat.:	*me* 1588, m. fl.	*te* 1596, 1606, m. fl.
	moi 743, m. fl.	*toi* 858

	mi 742	
	m' 438	
Prep. Kas.	*moi* 1551, m. fl.	*toi* 1607, m. fl.
	mo 1972	

3:dje Pers.

	Maskul.	Femin.	Reflexif.
Nom.:	*il* 7	*elle* 30, m. fl.	—
	el 84, 1251	*alle* 497	—
	i 69, 118, 553, m. fl.	*el* 1261	—
Akus.:		*la* 1557, m. fl.	—
	lo 761, m. fl.	*l'* 29 m.	*c'* 106, 610, m. fl.
	lou 773, 1544, m. fl.	—	*s'* 546, m. fl. 172, (plur.) m. fl.
	lui 148, 238, 290	—	
	leu 20 (?)	—	—
	l' 1291, m. fl.	—	—
	l (vid inkl.) 1553, m. fl.	—	—
Dat.:	*lui* 65, m. fl.	*li* 1539, m. fl.	—
	li 378, 1537, m. fl.	—	—
	l' 634, m. fl.	—	—
Prep. Kas.:	*li* 524	*li* 542, 1538, m. fl.	*soi* 331, m. fl.
	lui 1595		*sai* 936
	lu 1283		
	luit 1981		

Plural.

	1:sta Pers.	2:dra Pers.
Nom.:	*nos* 315	*vous* 296
		vos 335, m. fl., voz 1973
Akus.:	—	*vos* 299, m. fl.
	—	*vous* 429
		vus 451
Dat.:	*nous* 297	*vous* 164
	—	—
Prep. Kas.	*nos* 1653, m. fl.	—
	noz 1655	—

3:dje Pers.

	Maskul.	Femin.
Nom.:	*il* 50, m. fl.	—
	i 1295	—

	Maskul.	Femin.
Akus.:	*les* 23, m. fl.	—
	-s (vid inklination) 418, m. fl.	—
	la 2044	—
Dat.:	*lor* 413, m. fl.	—
Rep. Kas.:	*alz* 44, m. fl.	—
	as 1688	—
	elz 1843	—
	eilz 2047	—
	ax 2228, 2247, m. fl.	—

Possesiv-Pronomen: I.

En ägare

1:sta Pers.

Singul.

	Maskul.	Femin.
Nom.	*mes*: 258, m. fl.	*moie* (självständigt) 1101, 1377, m. fl.
	ma 1550	—
	miens 1770 (förenadt)	—
	1975 (sjelfständigt)	—
Ob. Kas.:	*mon* 1609, m. fl.	*ma* 1618, m. fl.
		m' 1357, m. fl.

Pluralis

Nom.:	*mi* 1841, m. fl.	—
Ob Kas.:	*mes* 749	*ma* 1111, m. fl.

2:dra Pers.

Singul.:

Nom.	*tes* 1594	—
	ta 1592	—
Ob. Kas.:	*ton* 916, m. fl.	*ta* 1556, m. fl.
		t' 1140, m. fl.

Plural.

Nom	— —	—
Ob. Kas.:	*tes* 1616	—

3:dje Pers.

Singul.

Nom. ses 1725	*sa* 143
ces 34, 102, m. fl.	—
sa 1354, m. fl.	—
Ob Kas.: *son* 11, m. fl.	*sa* 2, m. fl.
sou 629	*s'* 1579, m. fl.
siu 1315	—

Plur.

Maskul.	Femin.
Nom.: *si* 1727, 1731, m. fl.	—
Ob. Kas.: *ses* 1428, m. fl.	*sas* 1393
ces 63, m. fl.	*sa*
sa 120, 122, m. fl.	—

Poss. Pron.: II.

En ägare

2:dra Pers.

Singul.

Ob. Kas:: *lo tien* 920, m. fl. (förenadt) —

3:dje Pers.

Sing.:

Nom.: —	*la soie* (förenadt) 1531
Ob. Kas.: *lou sien* (självständigt)	*la sue* (självst.) 1055
(*del*) *suon* 1271 (d:o)	—

Pass. Pron.: I.

Flere ägare.

1:sta Pers.

Singul.

Ob. Kas.: —	*nostre* 329
—	*noz* 441

Plur.

Ob. Kas.: *nolz* 430, m. fl.	—

2:dra Pers.

Singul.

Nom.:	—	*lor* 1090, 1096, m. fl.
Ob. Kas.:	*lor* 1536, m. fl.	*lour* 22, m. fl.
	—	*lor* 1085, m. fl.

Plur.

Ob. Kas.:	*lor* 37, m. fl.	—
	lour 49, m. fl.	

II.

2:dra Pers.

Singul.

Nom.:	—	*la vostre* (fören.) 1963
Ob. Kas:	*Lo vostre* (fören.) 297	

Demonstrativt Pronomen.

Singularis

Nom.:	*cist* 1331, 1592, m. fl. (självst.)	—
Ob. Kas.:	*cest* (fören.) 810, m. fl.	*ceste* (fören.) 103
	sast (d:o) 555	—
	se (d:o) 673	—
	sa (d:o) 470, 895, m. fl.	—
	sai (d:o) 901	—
	cestui (självst.) 1665	—
	setu (d:o) 2121	—
	cestu (d:o) 2334	—
	icest (fören.) 1109, m. fl.	—
	ise (d:o) 1059	—

Plur.

Ob. Kas.:	*ces* (självst.) 398	—
	ces (fören.) 2339	—
	ceos (självst.) 1471, m. fl.	—

Singul.

Nom.:	*cil* (självst.) 51, 608, m. fl.	*celle* (självst.) 1619
	ci (d:o) 1021?	—
	ci (fören.) 1591	—

Ob. Kas.:	*cel* (fören.) 20, m. fl.	*celle* (fören.) 108, m. fl.
	cel (självfst.) 171, 263, m. fl.	*celi* (självfst.) 624
	sou 1436, (fören.)	*icelle* (fören.) 1466
	celui (självfst.) 52	—
	icel (fören.) 342	—

Plur.

Nom.	*cil* (självfst.) 357	—
	(c)al 196?)	—
	ci (fören.) 2340	—
	si (d:o) 93.	—
Ob. Kas.:	*cels* (självfst.) 19	*celles* (självfst.) 418
	icelz (d:o) 2343	—

Neutr.

Singul.

Ob. Kas.: *ce* 6, m. fl.
se 55, 56, 1590, m. fl.
s' 312
sa 447, 1752

Relativt Pronomen.

Singul.

Nom.:	*qui* 1, 6, m. fl.	*qui* 16
	que 717, 1870, m. fl.	*que* 128, m. fl.
Ob. Kas.:	*que* 363	*qui* 2031
	cui (akus.) 1334, 1243 (dat.)	*qu'* 387

Plur.

Nom.:	*qui* 19, m. fl.	*qui* 14, 602, m. fl.
	—	*que* 564
	—	
Ob. Kas.:	—	*qu'* 951 m. fl.

Interrogativt Pronomen.

Nom.:	*qui* 296 (självfst.)	*quel* (fören.) 560
	queilz (fören.) 836	—
	queiz (d:o) 772	—
	liqueis (självfst.) 47	
Ob. Kas.:	*que* (fören.) 773	*quel* (fören.) 1045 m. fl.
		quelle (d:o) 1847
		que (d:o) 2384, m. fl.

Neutr.

Ob. Kas.: *quoi* 1605
qoi 863
que 720
qu' 1003

Verb.

Hjälpverben.

Avoir 543, m. fl.

Presens.

	Indikat.	Konjunkt.
1.	*ai* 164, 1056, m. fl.	—
	a 304, 873, m. fl.	—
2.	*as* 865, m. fl.	*aies* 1193, m. fl.
	ais 1500, 1598, m. fl.	—
	eis 863, 1603	—
	a 2108	—
	ai 1595, m. fl.	—
3.	*at* 693, 783, m. fl.	*at* 1145
	a 107, 1204, m. fl.	*ait* 103, m. fl.
	ait 718, 1124	—
	ai 124, 1087, 1464, m. fl.	—
	ast 1072, 2241	—
	ei 2245	—
1.	—	*aiens* 2330
2.	*auez* 333, m. fl.	—
	aveiz 374	—
	aueilz 1222, m. fl.	—
3.	*ont* 37, 1306, m. fl.	—
	on 461. 2093, 2094, m. fl.	—
	vnt 2040	—
	onst 2259	—

Imperfektum.

1.	*avoie* 438, m. fl.	—
2.	—	*eusses* 657, m. fl.
3.	*auoit* 44, 1286, m. fl.	*eust* 214, 1055, m. fl.
	—	
2.	—	*eusies* 1102, m. fl.

Perfektum.

1. *oz* 255
   oix 1478
2. —
3. *ot* 38, m. fl.
   ost 36, 1269, m. fl.
   ois 1779
1. —
2. —
3. *orent* 29, 1305, m. fl.

Futurum.

1. *aureai* 1401
   averai 691
   aura 1548, m. fl.
2. *avras* 699, m. fl.
   avrais 1142, m. fl.
3. *avra* 32, m. fl.
1. —
2. *areis,* 1435.
3. *aueront,* 2057.

Konditionalis.

1. *avroie* 1372.
2.
3. *averoit* 1021
   avroit 47, m. fl.
1. —
2. —
3. —

Part. Pass.

ev 1748.

Estre 39, 1379, m. fl.

Presens.

	Indikat.	**Konjunkt.**
1.	*suis* 300, 1397	*soie* 2001
	svis 1547	—
	suiz 959, m. fl.	—
2.	*es* 859, m. fl.	*soies* 909, m. fl.
	eis 829, m. fl.	—
	elz 1516, m. fl.	—
	eilz 901, 1470, m. fl.	—
3.	*est* 1, m. fl.	*soit* 8, m. fl.
	es 1592, m. fl.	*soi* 1339
	(*estai* 2377)	
1.	*somes* 2328	*soiens* 315
	some 2299	—
2.	*estes* 296, 1106, m. fl.	*soies* 1434, m. fl.
	—	*soie* 1794
3.	*sunt* 94, 1307, m. fl.	—

Imperfektum.

1.	*ere* 1945, m. fl.	*fusse* 1366
	erre 1373	*fuesse* 1104
2.	—	*fusses* 834, m. fl.
3.	*iere* 2255	*fuist* 171
	iert 178, 1243, m. fl.	*fuit* 1008, 1100, 1367, m. fl.
	ier 277	*fut* 2407
	er 1694	—
	(*estoit* 42, 1297, m. fl.)	—
1.	—	—
2.	—	—
3.	*ierent* 89, 1091, m. fl.	*fuissent* 81, m. fl.
	ierrent 80	—
	iere 1440 m. fl.	—
	(*estoient* 1095, m. fl.)	—

Perfektum.

1. *fui* 1624, m. fl.
2. *fuis* 829
3. *fuit* 24, m. fl. m. fl.
   fui 9, 1218, m. fl.
   fut 130, m. fl.
   fu 134, 1348
   fuist 113
   (*estuit* 65)
   (*estiut* 66)
1. *fumes* 256
2. —
3. *furent* 163, 1308, m. fl.
   fure 1700

	Futurum.		Konditionalis.
1.	*serai* 914, m. fl.	1.	*seroie* 1383, m. fl.
	sera 1457, m. fl.		
	estre 1925.		
2.	—	2.	—
3.	*sera* 7, m. fl.	3.	*seroit* 976, m. fl.
	serai 1682, m. fl.		*estroit* 156
	ier 1157		
1.	—	1.	*seriens* 326, m. fl.
2.	—	2.	—
	—	3.	—

Part. Pass.

(*esteis* 1912)

(*estei* 1653, m. fl.)

Öfriga verb.

Infinitiven: 1:sta Konjugationen har *-er, -eir, -ier.* Ej sällan utelämnas *r* (Se exempel på dessa olika former under ljudlagarna).

3:dje Konjugationen har, förutom *-re,* äfven blott *-e* (Se ljudl.)

Presens Indikat.: 1:sta Person. har dels *ingen böjningsändelse: aim* 429, *cui* 747, *sa* 1548, *remain* 1456, *di* 1380, *depart* 1370, m. fl., dels *e*: blott i *panse* 729 och dels *s* (*z* el. *x*): *cuis* 1324, *truis* 750, *ainz* 1520, *truix* 1843, *laix* 982, *uis* 1951, *faix* 1495, *diz* 1397.

I 1:sta pers. pres. ind. af vouloir förekommer ofta ett parasitiskt *t: uuelt* 908, 1952, m. fl. (Se ljudl.)

Om *2:dra Person,* intet särskildt att märka, utom att *l* ibland inskjutes framför ändelsen: *puelz* (potes) 862 (Se ljudl.) m. fl.

3:dje Person: I 1:sta Konjugationen faller t, utom i *lait* 848, i hvilken form *a* faller, sannolikt genom analogi med Konj. I *poix* (pensat) 607 faller *a* och *t* (Jemfr Diez Gramm. del II, sid. 232). I de *öfriga konjugationerna bibehålles t oftast: ceist* (sapit) 653, *trait* 1120, *destroint* 760, m. fl. (Se ljudl.); men *bortfaller* äfven: *quier* 1228, *destroin* 1416, *sau* 1128, *soffre* 1256, m. fl. (Se ljudl.) Ibland inskjutes *s* framför *t*: *ceist* (sapit) 653, *uast* (valet) 1392, *mest* (mittit) 625. (Se ljudl.).

1:sta Pers. Plur.: Vanliga ändelsen är *-ons.* En gång *-omes*: *donomes* 1678.

2:dra Pers. Plur.: Ändelsen i alla Konjugationerna *-ez* (*-es,*) *-eiz* (*-eis*): *roueis* 724 m. fl., m. fl. Ibland inskjutes ett *l* framför *z* (*s*): *veelz* 1648 m. fl. (Se ljudl.).

3:dje Pers. Plur.: Ändelsen är *-ent*; men *nt* bortfaller ej sällan: *mette* 2348 *encontre* 1894, m. fl. I *prannet* 1872 faller blott *n* (Se ljudl.)

Presens Konjunkt.

1:sta Person. Intet särskildt att märka.

2:dra Pers. s faller i *sache* 375, 708, m. fl. *s* faller äfven i *paler* 919, m. fl. men ersättes af *r* (Se ljudl.)

3:dje Pers. t faller oftast: *cont* 1463, *demor* 1317, *requiere* 707, *pusse* 825, *vaigne* 995, m. fl. Bibehålles i *claint* 118, *saut* 289, m. fl. I *vai* 316 faller både *stammens d* och *ändelsens t.* För öfrigt i denna modus intet anmärkningsvärdt.

Imperf. Indikat.

visar *-oie, -oies,* etc. i alla konjugationerna. I *marreroent* 462 blott *o.*

Imperf. Konjunkt.

1—3 Pers. Sing. visa i 1:sta konjung. både *-ai-*, *-a-* och *-e-*: *cudaisse* 714, *dvnast* 1640, *menest* 193, m. fl.

I *2:dra Pers.* faller *s* i *parlasse* 660 (Se ljudl.)

I *3:dje Pers.* bortfaller ofta *s* framför *t*: *haberget* 1870, *arasonet* 1871, *porchassait* 844, *lassat* 1407, *vossit* 1054, m. fl. I *lassa* 1006 och *tornai* 1239 faller både *s* och *t*.

Perfektum.

1:sta Pers. Sing har i 1:sta konjug. både *-ai* och *-a*; *alai* 1608, *mena* 1509, m. fl. Inom de öfriga konjug. är att märka att *x* tillfogas i *uix* (vidi) 1612 och *z* i *soz* (sapui) 1672, m. fl. (Se ljudl.)

3:dje Pers. Sing. har *-ai* och *-a* som ändelse i 1:sta konjug.; *amai* 1669, *ala* 1290, m. fl.

De verb som bildat sitt perfektum efter lat. typen på *-uit* ändas på *-ui*, *-u* -el. *-iu.*: *entandui* 442, *respondui* 443, *recognut* 2185, *estiut* 66. Om alla konjugationerna gäller att *t* ibland faller, ibland kvarstår: *antrat* 1149, *amai* 1669, *ala* 1290, *prit* 1346, *mist* 1215, *antandi* 1488 *respondi* 1489, *perti* 1703, *oi* 1458, m. fl.

Ofta inskjutes ett *s*: *sost* (sapuit) 389, *oist* (audivit) 2128, m. fl. (Se ljudl.)

3:dje Pers. Plur. 1:sta Konjug. har både: *-erent* och *-arent*: *alarent* 452. I de öfriga Konjug. intet anmärkningsvärdt. Ändelsen *nt* faller äfven här (Se ljudl.)

Futurum.

1:sta Pers. ändas på *-ai*, *-a*, *-e*: *tarderai* 905, *fera* 693, *estre* 1929, m. fl.

2:dra Pers. ändas på *-ais*, *-as*, *-es*: *irais* 1448, *feras* 1528 *gaingneres* 2130, m. fl.

3:dje Pers. ändas på *-ai*, *-a*, *-ei*: *ferai* 1154, *durra* 129, *resprandreis* 318, m. fl.

1:sta Pers. Pluralis' ändelse är *-ons* samt *-omes* 2 ggr.: *reparleromes* 1818 och *iromes* 372.

För öfrigt intet särskildt att omnämna.

Konditionalis.

Ändelsen är *oie*, *oies* etc.

Part. Passé.

1:sta Konjug. *maskul.* *-ei* och *-e* samt *femin.* *-eie* och *-ee*. De verb som i Infinit. ha *ier* ha i part. passé *maskul.* *ié* och *fem.* *ie*: *delignie* 1683, *emploiie* 1684, m. fl.; men äfven *iée*: *mariee* 150.

Part. pass. af Lat. typen *-utus* företer: *-uiz* (*-uis*) och *-us* (*-uz*): *venuiz* 1373; *revenuz* 1076. *l* inskjutes ofta: *amenteulz* 8, m. fl. I régime tillsättes ofta *r*: *torner* 612, m. fl. I *occist* 2129, m. fl. är *t* parasit. (Se närmare under ljudl.)

Rättelser.

Sid. I, rad 2 opfr. står: Prophilia	läs: Prophilias
» II » 7 ndfr. » hvilka båda	» hvilka
» III » 2 » » månfaldigt	» mångfaldigt
» VI » 21 » » detta	» denna
» X » 13 » » idenfiera	» identifiera
» XVII » 9 opfr. » 1288	» 1280
» XIX » 8 ndfr. » ljusförhållanden	» ljudförhållanden
» XX » 8 opfr. » utsatt citationst.	» utsatt apostrof och citationst.
» 6, v. 196, not. » A: Rome mult etc.	» A: Et cil d. Rome mult souent B: Et cil d. R. C: Et cil d. Rome espessement
» 9, v. 313, not. står: 2. m. set bi en c.	» Q. m. set bien c.
» 28, v. 1044, not. » cnuers	» enuers
» 31, v. 1163 » forsenüere	» forseniire
» 33, v. 1250, not. » B. C: Ne d'autre etc.	» A: Car d. n. s. g. m. B. C. Ne d'autre etc.
» 77, rad 17 nedfr. » fr. *o*, *u*	» fr. *eu*, *o*, *u*

» 77. Raderna 15 och 16 nedfr. utgå.

» 81. Mellan radd. 7 och 8 nedfr. ingår: — Lat *o* bet., kort, framför *l* i sedermera sluten stafvelse (Se äfv. fr. *e*, *o*, *u*, *eu*): *weult* 740, m. fl.

» 87, rad 4 opfr. står: fr. *e*, *u*,	läs: fr. *e*, *eu*, *u*.
» 93 » 4 ndfr. » fr. *e*, *o*,	» fr. *e*, *eu*, *o*,
» 94 » 5 » » *uuelt*	» *uel*
» 95 » 1 opfr. Parentesen utgår	
» 95 » 5 » står: fr. *e*, *o*, *u*) *weult* 740 *uuelz* 860,	» fr. *e*, *eu*, *o*, *u*) *uuelz* 860,
» 118 » 14 » » *leu* 20	» leu 26.

